

A Debreceni Egyetem Fenntartható Fejlődési Stratégiája

2008. december 18.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS	4
2	A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMA , CÉLJA, INTÉZMÉNYES KERETEI A KÜLÖNBÖZŐ GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI RENDSZEREKBE, VALAMINT A DEBRECENI EGYETEM TEKINTETÉBEN.....	5
	2.1 A fenntartható fejlődés célja, feltételeinek biztosítása az ENSZ, az Európai Unió és hazánk részéről.....	6
	2.2 A felsőoktatási intézmények – így a Debreceni Egyetem - szerepe a társadalom és a gazdaság fenntartható fejlődésében	12
	2.3 A fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása a Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatában, stratégiai célkitűzéseiben, intézmény fejlesztési tervében és mindennapi működésében	16
	2.3.1 A Debreceni Egyetem küldetése	16
	2.3.2 Az intézmény középtávon elérendő helyzetének, állapotának, céljainak összefoglaló megfogalmazása, a küldetés-nyilatkozatban megfogalmazott jövőkép	17
	2.3.3 Az intézményfejlesztés főbb területei:	18
	2.3.4 A Küldetésnyilatkozatban és az Intézmény Fejlesztési Tervben meghatározott feladatok finanszírozásának feltételei, stratégiái.....	20
3	A FENNTARTHATÓSÁG HORIZONTÁLIS VIZSGÁLATA A DEBRECENI EGYETEM TEKINTETÉBEN	22
	3.1 Társadalmi fenntarthatóság.....	23
	3.1.1 A hazai felsőoktatás fejlődési tendenciái nemzetközi összehasonlításban.....	23
	3.1.2 A hazai felsőoktatás sajátosságai, fejlődési tendenciái.....	32
	3.1.3 A felsőoktatás fejlődési tendenciáiból az egyetemfejlesztésre levonható következtetések	59
	3.2 Szakmai és szakpolitikai fenntarthatóság	60
	3.2.1 A felsőoktatási fejlesztések szükségessége.....	61
	3.2.2 A Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozata.....	62
	3.2.3 A képzési szerkezet átalakítása a fenntarthatóság érdekében	63
	3.2.4 Az intézményi kutatás-fejlesztés teljesítmény javítása	69
	3.3 Szervezeti fenntarthatóság.....	71
	3.3.1 Az intézmény struktúrája	72
	3.3.2 Az oktatási tevékenység szervezeti fenntarthatóságának biztosítása.....	75
	3.3.3 A kutatási célok megvalósításának szervezeti támogatása.....	76

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

3.3.4 Hazai együttműködések, nemzetközi kapcsolatok, hálózatok szerepe a szervezeti fenntarthatóságban	77
3.3.5 A minőségfejlesztési rendszer – folyamatos fejlesztés – a fenntarthatóság szolgálatában.....	79
3.4 Pénzügyi fenntarthatóság	80
3.4.1 Az intézmény pénzügyi tervezése	81
3.4.2 Az intézmény pénzügyi gazdálkodásának vizsgálata az elmúlt öt év tapasztalatai alapján	83
3.4.3 Konklúzió	91
3.5 Környezeti Fenntarthatóság	91
3.5.1 Bevezetés	91
3.5.2 Intézményi szintű környezeti fenntarthatóság.....	92
3.6 Műszaki-jogi-technológiai fenntarthatóság	97
3.6.1 Az intézmény jelenlegi infrastruktúra ellátottságának rövid szöveges bemutatása.....	97
3.6.2 Az infrastruktúra fejlesztések irányai témakörönkénti bontásban.....	98
3.6.3 Műszaki/technológiai fejlesztések intézményi irányainak értékelése a fenntarthatóság szempontjából.	100
3.6.4 Jogi fenntarthatóság:	101
4 A DEBRECENI EGYETEM STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEI ÉS TERVEZETT INTÉZKEDÉSEI A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS SZOLGÁLATÁBAN.....	103
4.1 Környezettudatos menedzsment és intézményi szervezet a fenntartható fejlődés szolgálatában	104
4.2 Műszaki, technikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában	104
4.3 Környezettudatos intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában.....	105
4.4 Társadalompolitikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában	106
4.5 Oktatáspolitikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában.....	107
4.6 A célok és intézkedések ütemezésének jelentősége.....	108

1 BEVEZETÉS

A környezetünkben végbemenő változások léptéke – gazdasági és társadalmi válság, a termelés és fogyasztás, valamint a népességrobbanás okozta megnövekedett erőforrásigény, a természet pusztulásának, szennyezésének növekvő mértéke – paradigmaváltást sürget a társadalomtól. E globális kihívás megoldásához értékváltásra, rendszerszemléletű gondolkodásra, tudatos társadalmi felelősségvállalásra van szükség. Ez az új koncepció a fenntartható fejlődés.

A jelenség megértéséhez először a fogalom definiálására értelmezésére van szükség. A koncepció kialakulásának gyökerei a 70-es évekig nyúlnak vissza. Először ENSZ világkonferenciák, majd Európai Unió akcióprogramok foglalkoztak a fenntartható fejlődés problematikájával, majd az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája is megfogalmazásra került. Felismerték, hogy a fenntarthatóság gyakorlatának elterjedéséhez lokális akciókra van szükség, így nemzeti és regionális stratégiák is kidolgozásra kerültek. Ebben a dokumentumban szervezeti szinten, esetünkben a Debreceni Egyetem számára kell megfogalmazni a fenntartható fejlődés stratégiai céljait.

Az egyetem küldetéséből, általános, speciális és stratégiai célkitűzéseiből kiindulva meg kell határozni azokat az intézményfejlesztési területeket, ahol a fenntartható fejlődés koncepciójának és alapelveinek érvényesülnie kell.

A fenntartható fejlődés értelmezése több szinten érvényesül: egyrészt a szabályozások minden szintjén (EU, tagállamok, régiók, intézmények, szervezetek működésében), a támogatási rendszer egészében, illetve az intézmények működését tekintve a tervezéstől a megvalósulásig, de a horizontális elv oly módon is értelmezhető, hogy áthatja az intézmény valamennyi működési területét: gazdaságát, társadalmát, szervezetét, természeti környezetét, műszaki-jogi-technológiai környezetét.

A Debreceni Egyetem Fenntartható Fejlődési Stratégiájának kidolgozása során ez utóbbi szempontok szerint elemezzük a jelenlegi helyzetet és fogalmazzuk meg a fenntartható fejlődést szolgáló szempontokat, valamint közép- és hosszútávon tervezett intézkedéseket.

2 A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMA , CÉLJA, INTÉZMÉNYES KERETEI A KÜLÖNBÖZŐ GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI RENDSZEREKBE, VALAMINT A DEBRECENI EGYETEM TEKINTETÉBEN

„A fenntartható fejlődés az emberek életminőségének hosszú távú és tartós megőrzését, illetve javítását célozza.”

„A fenntartható fejlődés tehát elismeri és céljának tekinti az egymást követő nemzedékek megfelelő életminőséghez való egyenlő jogának biztosítását, s az ezzel összefüggésben álló köteleességek teljesítését.”¹

A fenntartható fejlődés a tágran értelmezett életminőség javulását szolgálja, amely nem szűkíthető le az *anyagi jólétre*, hanem magában foglalja a környezet minőségét, a demokratikus jogok érvényesülését, a természeti erőforrásokhoz valamint a társadalom nyújtotta szolgáltatásokhoz és intézményekhez való hozzáférést, a teljes testi, lelki egészséget, a szabadidőt egy békés, biztonságos és a kulturális sokféleséget tiszteletben tartó világban. A társadalmi jólét a környezetminőség és a társadalmat alkotók életminőségének együttes megnyilvánulása.

A jelenlegi társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve hatásaik jelentős részben ellentétesek a fenntartható fejlődés követelményeivel. A Föld véges rendszer, véges mennyiségben tud erőforrásokat biztosítani és hulladékokat elnyelni. Az ember által generált exponenciális folyamatok ún. túllövéshez vezetnek, a következmény a ma működő rendszerek összeomlása lehet (exponenciális folyamatok: emberi népesség, erőforrás – olaj, víz, termőföld, ásványok stb. használata, antropogén CO₂ kibocsátás, GDP növekedés, fogyasztás). A probléma enyhítése alternatív energiastratégiák kidolgozását igényli, melyek mind forrás, mind kibocsátás oldalon kevésbé terhelik a környezetet, mint a hagyományosak (pl. energiahatékonyság, forrásdiverzifikáció, atomenergia, megújuló energiaforrások intenzívebb használata, gázosítás a közlekedésben, fogyasztáskorlátozás stb.). Európa energiahelyzetének jellemzői: növekvő energiaigény, növekvő importfüggőség, nagy és növekvő olajszükséglet, korlátozott lehetőség az energia világpiac befolyásolására, vagyis

---

¹ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, A Magyar Köztársaság Kormánya, 2007

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Európa az energia oldaláról feltehetőleg erősen sebezhető². Ennek függvényében válik szükségessé a természeti erőforrások fenntartható használata, amelynek megvalósításához a társadalom *környezet-tudatos* és *környezet-etikus* magatartása elengedhetetlen. Ennek eszköze az, hogy a jövő nemzedéke szakmailag megalapozott, megfelelően előkészített *környezettudatos nevelésben* részesüljön a családban és az oktatási intézményekben egyaránt. A fenntarthatóság elvei szerint élő társadalomban többek között érvényesül a *szociális igazságosság*, amelynek az alapja a lehetőségekhez való hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása, és a társadalmi terhekből való közös részesedés; az életminőség folytonos javítására való törekvés. E cél elérése érdekében olyan erkölcsi normarendszert szükséges a társadalom tagjai felé közvetíteni, amely ezeket a folyamatokat támogatja, illetve elősegíti.

E trendek ismeretében *elkerülhetetlen egy olyan fejlődési pályára való áttérés*, amely hosszú távon biztosítja a társadalmak és köztük a magyar társadalom fenntartható fejlődését. Ennek elérése nem lehetséges egy-egy ország, régió határain belül, hiszen egyetlen társadalom sem szigetelheti el magát tágabb természeti, társadalmi, gazdasági környezetétől. Az erősödő kölcsönhatások és kölcsönös függőségek miatt a társadalmak hosszú távú jövője közös.

A fenntartható fejlődés nem csak politikák végrehajtása révén valósul meg: a társadalom egészében kell elfogadásra találnia olyan *vezérelvként*, amelyet figyelembe vesz minden egyes polgár napi választásai során éppúgy, mint a döntéshozók a nagyhorderejű, számos embert érintő politikai és gazdasági döntések meghozatalánál. Ezen elv megvalósításához alapvető változásokra van szükség a gondolkodásban, a gazdasági és szociális struktúrákban, továbbá a fogyasztási és termelési mintákban.

2.1 A fenntartható fejlődés célja, feltételeinek biztosítása az ENSZ, az Európai Unió és hazánk részéről

A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja a társadalom tagjaitól, hogy a jelen és a jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizze. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeni esélyeit. **A fenntartható fejlődés célja**, mindezek értelmében **az emberi társadalom fenntartása**. Ebben az állandó feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét, azaz eltartó képességét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk. Nem lehet megengedni, hogy a gazdaság öncélúvá váljon olyan mértékig, hogy működésével sértse a társadalmi, környezeti érdekeinket.

A fenntartható társadalom alapvető követelményei:

---

² Fenntartható Fejlődés és Energiapolitika, Magyar Energiahatékonysági Társaság, Lontai Zoltán EGI Zrt. elnök

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

- szociális igazságosság, amelynek az alapja a lehetőségekhez való hozzáférés, esélyegyenlőség biztosítása és a társadalmi terhekből való közös részesedés
- az életminőség javítására való törekvés
- a természeti erőforrások fenntartó használata, amelynek megvalósításához a társadalom környezet-tudatos és környezet-etikus magatartása szükséges
- és a környezetminőség megőrzése.

Mindez azt az üzenetet hordozza magában, hogy a környezet jó minőségét a fejlesztések közben kell garantálni, s arról nem utólag kell gondoskodni, amikor a károsodást már létrehoztuk. *A környezet károsodását a jól megfontolt fejlesztésekkel meg lehet előzni.* Mindaddig ugyanis, amíg az egyes szereplők csak állandó beavatkozások révén terelhetők a megfelelő magatartás irányába, fennáll a környezeti és társadalmi katasztrófák kockázata. A fenntartható fejlődés önkéntes, gondos és megelőző magatartás megvalósításával képes megőrizni a környezet, társadalom és gazdaság dinamikus egyensúlyát.

Az emberi környezet megóvásával foglalkozó első világméretű program kidolgozására 1972-ben került sor **Stockholmban**, az ENSZ környezeti világkonferenciáján. A konferencián a résztvevők nyilatkozatot fogadtak el a környezetvédelem alapelveiről és nemzetközi feladatairól. Az együttműködés irányítására, a nemzetközi erőfeszítések összehangolására létrehozták az ENSZ Környezeti Programját (UNEP). A Stockholmi Nyilatkozat keretében első ízben fogadták el hivatalosan, nemzetközi szinten az emberhez méltó környezethez való jogot. A nyilatkozatban a kormányok ünnepélyesen kötelezettséget vállaltak, hogy megóvják és jobbá teszik az ember környezetét a mai és a jövő nemzedékek számára. 1974 és 1981 között az ENSZ egy sor szakmai konferenciát rendezett az élelmezés, népességnövekedés, településfejlesztés, elsivatagosodás, az egészségügy és agrárreform, az új és megújuló energiaforrások kérdésében.

1984-ben az ENSZ Közgyűlés létrehozta a Környezet és Fejlődés Világbizottságot, melynek vezetésével a norvég miniszterelnököt, Gro Harlem **Brundtland** asszonyt bízták meg. A bizottság készítette el a "Közös Jövők" című jelentést, mely *először fogalmazta meg a fenntartható fejlődés fogalmát.* A jelentés főbb megállapításai egy olyan fejlődési modellt vázoltak fel, mely a mennyiségi növekedést és a minőségi fejlődés egyaránt tartalmazza, s kimondja, hogy a gazdaság csak a környezet megőrzésével növekedhet. A fenntartható fejlődés három pillére, a környezet - gazdaság - társadalom egymással összefügg, a döntéseknél mindháromat figyelembe kell venni.

Az ENSZ 1992-ben **Rio de Janeiróban** megrendezett Környezet és Fejlődés Világkonferenciája előkészítéskor a Közös Jövők jelentés megállapításait vették alapul. A riói konferencián a fenntartható fejlődésre vonatkozó fontos dokumentumokat fogadtak el, mint a "Feladatok a XXI. századra" (Agenda 21) dokumentumot, mely a *fenntartható fejlődés átfogó programja, a fenntarthatóság elveit* tartalmazó Riói Nyilatkozatot, valamint a tartamos erdőgazdálkodás elveit. Megnyitották aláírásra a Biológiai Sokféleségről szóló Egyezményt és az Éghajlatváltozási Keretegyezményt, melyeket "Riói Egyezmények"-nek is neveznek. A világkonferenciát követően 1993-ban alakult meg az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága az ENSZ program végrehajtásának koordinálására. A riói konferencia eredményeként erősítették meg a Globális Környezeti Alapot (GEF), melynek feladata lett többek között a két riói egyezmény pénzügyi támogatási rendszerének működtetése.

A Riói Világkonferencia után öt évvel, 1997-ben az ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka értékelte a program megvalósítását a világkonferencia óta eltelt időszakban. Az ENSZ és szakosított szervei és más nemzetközi szervezetek is elkészítették saját fenntartható fejlődési programjukat, az OECD ajánlásokat fogadott el 2001-ben. (Az Európai Unió is

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

elkészítette Fenntartható Fejlődési Stratégiáját, melyet a 2001. júniusi göteborgi ülésen fogadtak el.)

Ezt követően nagyjelentőségű *programokat és megállapodásokat hagytak jóvá* magas szintű nemzetközi fórumokon olyan kapcsolódó problémakörökben, mint a szociális fejlődés, a népesedés, az élelmezés, az emberi jogok, az éghajlatváltozás, a tartamos erdőgazdálkodás, a biológiai sokféleség, a világkereskedelem, a fejlesztések és az azokhoz kapcsolódó támogatások. A Millenniumi Fejlesztési Célokat meghatározó 2000. évi ENSZ Millenniumi Ülészakon az állam- és kormányfők határoztak a *szegénység leküzdése, a fejlődő államok felzárkózása* érdekében szükséges legfontosabb lépésekről.

2002. augusztus végén - szeptember elején a dél-afrikai **Johannesburgban** rendezték meg a következő nagyszabású találkozót Fenntartható Fejlődési Világkonferencia elnevezéssel. Ezen áttekintették a Riói Konferencia óta eltelt tíz évet, értékelték az elért eredményeket, a kitűzött célok megvalósulását, illetve feltárták a megvalósítást akadályozó tényezőket, az elmaradások okait. Egyben *egységes keretbe foglalta* a szerteágazó *programokat és célokat egy átfogó végrehajtási tervben*, s megerősítette a politikai akaratot a fenntartható fejlődés elérésére. A program az alábbi főbb pontokat tartalmazza: vízellátás, közegészségügy, energia, halászat, vegyi anyagok, egészségügy, nők helyzete, segélyek, globalizáció, kereskedelem, biológiai sokféleség, kormányzat, stratégiák, szegénység.³

A fenntartható fejlődés LÁNG (2003)⁴ szerint három alappilléren nyugszik: A Stockholmi Konferencián a **természeti-környezeti pillér** alakult ki, a Riói Konferencián a **gazdasági pillér** került előtérbe, a Johannesburgi Konferencián pedig a **társadalmi-szociális pillér** kapott hangsúlyt.

Az **Európai Unió** ötödik *környezetvédelmi akcióprogramja* (1992-2000) a „Fenntarthatóság felé” címet viseli és a fenntartható fejlődés, mint alapkövetelmény az 1997-es EU csúcson Amszterdamban az *integráció alapelvei* közé is bekerült, sőt ennek szellemében módosították az 1958-as Római Szerződést is, amely az Európai Közösségek jogi alapját adja. Az Európai Tanács *Göteborgban* (2001) fogadta el az EU *első fenntartható fejlődési stratégiáját*. Ezt az Európai Tanács 2002-ben *Barcelonában* egy külső dimenzióval egészítette ki, szem előtt tartva a *fenntartható fejlődésről szóló*, Johannesburgban tartott világ-csúcs találkozót (2002).

Az éghajlatváltozás és az energiefelhasználás, a közegészségügyet fenyegető veszélyek, a szegénység és a társadalmi kirekesztés, a demográfiai nyomás és az elöregedés, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás, a biológiai sokféleség csökkenése, a földhasználat és a közlekedés tekintetében azonban továbbra is fennálltak és fennállnak nem fenntartható tendenciák, és új kihívásokkal is szembe kell nézni. Mivel ezen negatív tendenciák megoldása sürgős beavatkozást igényel a hosszabb távú cél szem előtt tartása mellett rövid távú intézkedésre van szükség. A fő kihívás a jelenlegi, nem fenntartható fogyasztási és termelési mintáknak, valamint a politikák integrációt nélkülöző alakításának a fokozatos megváltoztatása.

Így az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájának

- a Bizottság által 2004-ben megkezdett felülvizsgálata lezárásaként,

---

³ A Fenntartható Fejlődés Honlapja, A „Fenntartható Fejlődés Stockholmtól Johannesburgig” Nemzetközi Körtkép www.ff3.hu

⁴ Láng István(2003): A fenntartható fejlődés Johannesburg után. Agroinform Kiadó és Nyomda Kft

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

- valamint „A fenntartható fejlődés stratégiájának felülvizsgálatáról — Cselekvési program” című, 2005. decemberi bizottsági közleménye
- illetve a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és mások hozzájárulásai alapján

az Európai Tanács a kibővített EU vonatkozásában egy ambiciózus és átfogó, a 2001-es stratégiára épülő **megújult Fenntartható Fejlődési Stratégiát** fogadott el a 2006. június 16-i csúcstalálkozóján⁵.

Főbb céljai az alábbiak:

- **Környezetvédelem:** A Földnek az élet sokféleségét fenntartó képességének a megőrzése, továbbá a bolygó természeti erőforrásai korlátainak tiszteletben tartása, valamint a környezet minősége magas szintű védelmének és javításának biztosítása. A környezetszennyezés megelőzése és csökkentése, valamint a fenntartható fogyasztás és termelés előmozdítása a gazdasági növekedés és a környezet állapotának romlása közötti kapcsolat megszakítása céljából.
- **Szociális igazságosság és kohézió:** Demokratikus, rendezett, biztonságos, igazságos, a társadalmi integráción és kohézió alapuló társadalom elősegítése, amely tiszteletben tartja az alapvető jogokat és a kulturális sokféleséget, biztosítja a férfiak és nők közötti egyenlőséget, és küzd a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája ellen.
- **Gazdasági jólét:** Prosperáló, újító, ismeretekben gazdag, versenyképes és ökológiai szempontból hatékony gazdaság elősegítése, amely magas életszínvonalat, teljes foglalkoztatást és minőségi munkát biztosít az egész Európai Unióban.
- **Nemzetközi kötelezettségeink teljesítése:** A békén, biztonságon és szabadságon alapuló demokratikus intézmények létrehozásának ösztönzése a világ minden részén, és ezen intézmények stabilitásának védelme. A fenntartható fejlődés aktív előmozdítása világszerte, valamint az Európai Unió belső és külső szakpolitikáinak a globális fenntartható fejlődéssel és az abból eredő nemzetközi kötelezettségekkel való konzisztenciájának a biztosítása.

A fenntartható fejlődés szükségességének felismerése ellenére az EU-ban a fenntarthatóság gyakorlata lassan terjed. Az EU értékelése szerint a legtöbb eredményt a **lokális programok** adták, ezért elsősorban az országos, regionális és helyi fenntartható fejlődési elképzeléseket célszerű tisztázni, ehhez elemezni kell a fenntarthatóság dimenzióit és szintjeit.

A megújított EU Fenntarthatósági Fejlődési Stratégia alapján hazánk 2007 júniusáig elkészítette a **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiáját**⁶, melynek alapelvei a fenntartható fejlődéssel foglalkozó átfogó stratégia és a különböző ágazati, fejlesztési stratégiák közötti összhangjának biztosítását segíti elő, másfelől általános útmutatót nyújt a Stratégia prioritásainak, konkrétabb céljainak és feladatainak, valamint a végrehajtás kereteinek, eszközeinek egységes szellemű meghatározásához. Az alapelvek megfogalmazása, pontosítása és elfogadása az ENSZ és az EU által elfogadottak szerint történt.

⁵ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/hu/06/st10/st10117.hu06.pdf>

⁶ *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, A Magyar Köztársaság Kormánya, 2007*

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az általánosan elfogadott elvek közül hazai fontosságuk miatt az alábbiak emelhetők ki:

- **A holisztikus megközelítés elve.** A dolgokat egymással összefüggésben kell vizsgálni, mivel a rendszerek egymással szoros kölcsönhatásban állnak. Bármilyen beavatkozás tovagyűrűző hatásokat okoz esetleg távoli rendszerekben is. A helyi kihívásokra adandó válaszokhoz szükséges a tágabb környezet és a globális trendek ismerete.
- **A nemzedéken belüli és nemzedékek közötti szolidaritás elve.** A fenntartható fejlődés érdekeinek középpontjában az emberek állnak. A jelen nemzedékek fejlődési és környezeti szükségleteit úgy kell kielégíteni, hogy ne veszélyeztessük a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék saját szükségleteiket.
- **Társadalmi igazságosság elve.** El kell ismerni mindenki jogát a méltó életfeltételekhez, mindenki számára biztosítani kell az alapvető emberi jogokat. Mindenki azonos eséllyel szerezhesse meg azokat az ismereteket, tudást és készségeket, amelyek birtokában a társadalom teljes értékű tagjává válhat.
- **Tartamosság elve.** Az erőforrások tartamos kezelése, figyelembe veszi a környezet eltartóképességének korlátait; az erőforrások körültekintő és takarékos használata által megőrzi a jövőbeli fejlődéshez szükséges forrásokat. A biológiai sokféleség is természeti erőforrás, védelmét kiemelten fontosnak tartjuk.
- **Integráció elve.** A szakpolitikák, tervek, programok, stratégiák kidolgozása, értékelése és végrehajtása során a gazdasági, a szociális és a környezeti szempontokat, azok összefüggéseit is egyaránt figyelembe kell venni annak érdekében, hogy azok kölcsönösen erősítsék egymást. A helyi, regionális és nemzeti szintű tevékenységeket is össze kell hangolni.
- **Helyi erőforrások hasznosításának elve.** Törekedni kell a közösségek szükségleteinek helyi szinten, helyi erőforrásokból történő kielégítésére. Őrizzük meg a helyi sajátosságokat, azok sokszínűségét. Fontos feladat az épített környezet megóvása és a kulturális örökség megőrzése, fenntartható módon történő hasznosítása is.

Hazánk 2007 és 2013 között 22,4 milliárd eurós uniós támogatásban részesül, hogy felzárkózhasson a fejlett országokhoz. Ez uniós adófizetők pénze, amely a vidékfejlesztési támogatásokkal együtt közel 8000 milliárd forint. E hatalmas összeg sikeres felhasználásával az ország megerősítheti meglévő adottságait és felszámolhatja azokat az akadályokat és visszahúzó erőket, amelyek gátolják a fejlődését. Néhány éven belül jelentős növekedésnek indulhat a gazdaság, ha versenytársakra figyelve az ország megtalálja saját kitörési pontjait. A legtehetségesebbek kiugró teljesítménye a közös jólét feltétele. A társadalom megújulásának támogatásával nőni fog a foglalkoztatottak száma és jelentős mértékben csökken a szegénység. Az **Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT)** legfontosabb célja a foglalkoztatás bővítése és a tartós növekedés feltételeinek megteremtése. Ennek érdekében hat kiemelt területen indít el összehangolt állami és uniós fejlesztéseket: a gazdaságban, a közlekedésben, a társadalom megújulása érdekében, a környezet és az energetika területén, a területfejlesztésben és az államreform feladataival összefüggésben⁷.

---

⁷ www.nfu.hu

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az Európa Tanács 1083/2006/EK Rendelete az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról (továbbiakban: Általános Rendelkezések) az ÚMFT keretében elnyerhető támogatások egyik horizontális alapelveként (17. cikk) határozta meg a **fenntartható fejlődés** biztosítását. **„Az alapok célkitűzéseit a fenntartható fejlődés keretében, valamint a környezet védelme es állapotának javítása céljának a Közösség általi előmozdítása keretében kell megvalósítani, a Szerződés 6. cikkében megállapítottak szerint”**. A **horizontális elv**, mint nevesített uniós elvárás lényege, hogy a támogatási források felhasználása során a horizontális elvnek abban az esetben is meg kell felelni, ha azokat a támogatások céljai közvetlenül nem tartalmazzák.

Az Európai Unió regionális támogatásai régiók vagy annál kisebb térségek (megyék, városok) fejlesztésére irányulnak. A támogatásokban részesülő régiókra az EU egy ún. NUTS rendszert alkalmaz (az Európai Parlament és a Tanács 1059/2003/EK rendelete a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájáról), mely 3 fő kategóriából áll. Kiinduló egység a tagállam meglévő közigazgatási egysége (tartomány, régió, megye, stb.), a további egységek ezen közigazgatási egységek összevonásából vagy felosztásából képezhetők. Magyarország esetében a közigazgatási egységek a megyék (főváros), további egységek a megyék (főváros) összevonásából képzett régiók, illetve a régiók összevonásából képzett nagyrégiók (I. szint).⁸

A fenti közösségi prioritások lehetőséget biztosítanak a *hátrányos helyzetű régióknak* az egységes európai térszerkezetbe történő beintegrálódáshoz, melyekhez az Észak-alföldi régió stratégiai céljainak megvalósítását szolgáló intézkedések szorosan kapcsolódnak.

A regionális elvárások az alábbi dokumentumokban kerültek megfogalmazásra: Az Észak-Alföldi Régió Stratégiai Programja 2007-2013 (a továbbiakban: ÉARSP); Észak-Alföldi Operatív Program 2007-2013 (a továbbiakban: ÉAOP); Az Észak-Alföldi Régió Innovációs Stratégiája és Operatív Programja (a továbbiakban: ÉARISOP).

Az **Észak-Alföldi Régió Stratégiai Programjának (ÉARSP)** átfogó célja: „A vízkészlet-gazdálkodás, a környezetgazdálkodás, a területhasználát összefüggésrendszerének ökológiai alapú megteremtésével és az erre alapozott versenyképes gazdaság- és humán erőforrás-fejlesztéssel a régió Kelet-Közép-Európa egyik minőségi élet-, egészség- és rekreációs központjává válik⁹.”

Az ÉARSP Specifikus céljai (és prioritásai) a *fenntartható fejlődés céljaival* relevánsak:

A régió specifikus helyzetére és humán erőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság fejlesztése – **„Dinamikus régió”** (a regionális gazdasági környezet versenyképességének növelése; a régió kulturális és közösségi innovációinak megalapozása, fejlesztése);

A régió természeti, környezeti rendszereinek kialakítása, megőrzése és fenntartható használata, a környezet értéként való kezelése – **„Öko-régió”** (a régió környezeti állapotának megóvása és fenntartható fejlesztése, biztonságos környezet megteremtése; környezeti adottságokra épülő gazdasági tevékenységek környezeti szempontból fenntartható fejlesztése);

A régióban az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása, a kapcsolódó endogén potenciál hasznosítása – **„Egészséges régió”** (a lakosság egészségi állapotának javítása; a régió potenciáljára, természeti adottságaira alapozott komplex egészségvertikum kialakítása);

---

⁸ www.euvonal.hu

⁹ Észak Alföldi Régi Stratégia, www.eszak-alfold.hu

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A régió versenyelőnyeihez alapozott, piacvezérelt és innováció-orientált agrár-vertikum kialakítása – „Agrár-régió” (a mezőgazdaság regionális adottságokhoz és piaci igényekhez igazodó élelmiszeripari célú fejlesztése; nem élelmiszeripari célú mezőgazdasági termelés elterjedésének elősegítése; mezőgazdasági területek eltartó-képességének és területfejlesztésben betöltött szerepének javítása; a K+F eredmények agrárgazdaságban történő alkalmazásának támogatása).

Az **Észak-Alföldi Operatív Programjának** általános célja a „régió a földrajzi elhelyezkedésére, valamint természeti és társadalmi értékeire építő, innovatívan, fenntartható módon és dinamikusan fejlődő régió megteremtése.”¹⁰

Specifikus céljai között szerepel a régió versenyképességének és tökevonzó képességének javítása, a régió foglalkoztatásának bővítése; a régió területi különbségeinek mérséklése és a társadalmi kohézió erősítése.

A Régió Regionális Fejlesztési Tanácsa által 2007-2013. időszakra elfogadott **Innovációs Stratégiája és Operatív Programja** (ÉARSOP) szerint az *Észak-Alföld az egészségipar, az agráripár és az informatika innovatív régiója*, ahol az innováció kiemelt területeit a már ma is jelentős kutatási potenciállal rendelkező agrár és termál, valamint élettudományi kutatási bázisok megerősítése, a globális gazdaság felértékelődött ágazatai (gyógyszeripar, genomika, minimálisan invazív technológiák és diagnosztikumfejlesztés, nanotechnológia, funkcionális élelmiszerek, megújuló energiaforrások) irányába való elmozdulás és azokkal összekapcsolódó, informatikai fejlesztések jelentik.

A fentiekben tehát bemutatásra került, hogyan épül ki a gazdasági-társadalmi fejlődés intézményrendszere, mely az ENSZ-től az Európai Uniót át hazánkat, városunkat átívelő intézményrendszer a fejlődés fenntarthatósága, mint vezérelv mentén.

2.2 A felsőoktatási intézmények – így a Debreceni Egyetem - szerepe a társadalom és a gazdaság fenntartható fejlődésében

Az 2.1. pontban bemutatott szabályozási környezet a **felsőoktatási intézmények** – így a Debreceni Egyetem - **felé is stratégiai célokat és iránymutatásokat fogalmaz meg:** az Új Magyarország Fejlesztési Terv, Foglalkoztatás és növekedés – 2007-2013 (a továbbiakban: ÚMFT), továbbá az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez kapcsolódó operatív programok, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és Operatív Program (2007-2013) (a továbbiakban: ÚMVST) az Észak-Alföldi Régió Stratégiai Programja 2007-2013 (a továbbiakban: ÉARSOP); Az Észak-Alföldi Régió Innovációs Stratégiája és Operatív Programja, valamint a 2005. évi CXXXIX. törvény (2005. 11. 25.) a felsőoktatásról (a továbbiakban: Ftv).

Az **új felsőoktatási törvény** a kísérő kormány-előterjesztésben¹¹ megfogalmazott szándék szerint „az ezredfordulóra a társadalomban és a gazdaságban végbement, a

¹⁰ www.eszak-alfold.hu, Az Észak-Alföldi Operatív Program

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

felsőoktatás fejlesztését meghatározó változásokból adódó és az Európai Felsőoktatási Térség kialakításában vállalt feladatok teljesítéséhez kívánja megteremteni a jogi környezetet”.

A kiemelhető kihívások:

- A felsőoktatásban lezajlott extenzív fejlődést, a tömegoktatás megjelenését követően előtérbe kerül a termelés és szolgáltatások versenyképességének biztosítása érdekében a felsőoktatás képzési kínálatának, oktatási szolgáltatásainak megújítása, a képzési szerkezet átalakítása, a képzés tartalmának és az ismeretátadás módszereinek, eszközeinek minőségközpontú fejlesztése;
- Az Európai Felsőoktatási Térség kialakításában való aktív részvétel, a képzési rendszer átalakítása a bolognai elveknek megfelelően, a képzési ciklusok egymáshoz, és a munka világához való kapcsolódása;
- Az intézmények hatékony és gazdaságos működtetése. A bővülő hazai és nemzetközi együttműködés, a regionális fejlesztésben ellátandó feladatok az intézmények szervezetének és irányításának átalakítását igénylik;
- Piackomform eszközök kihasználásának biztosítása az intézmények számára;
- Regionális és városi szellemi központként működés elvárásai.

Az **Új Magyarország Fejlesztési Terv** az egyetemek szerepét a gazdaságfejlesztésben a következőképpen határozza meg:

„A Nemzeti Akcióprogramban megfogalmazott iránymutatásokkal (6., 7. és 8. iránymutatás) összhangban az **innovatív, tudásalapú gazdaság** kialakítása – elsősorban az Országos Területfejlesztési Konceptióról (OTK) szóló 97/2005. (XII. 25.) Ogy. határozatban kijelölt, területileg **koncentrált fejlesztési pólusok** (Budapest, Győr, Pécs, Szeged, **Debrecen**, Miskolc, illetve a Székesfehérvár-Veszprém tengely) **mentén** - a vállalkozások üzleti célú, nagyobb megtérülési kockázatú technológiai fejlesztéseinek támogatásával, illetve az **egyetemek, kutatóintézetek és a vállalkozások innovációs célú, kutatási együttműködéseinek ösztönzésével lehetséges**. Ez – a szükséges kutatási infrastruktúra biztosításával, valamint a hazai és a nemzetközi piacra lépés ösztönzésével – fontos eszköze a versenyképes technológiák önálló fejlesztésének, adaptálásának és az eredmények hasznosulásának. Ehhez szükséges az innovációs és pénzügyi szolgáltatások fejlesztésének támogatása, a magvető tőke biztosítása a kezdő, innovatív (spin-off) vállalkozások számára, illetve a technológiai inkubátorszolgáltatások létesítése és működtetése.”

Ösztönözni kell:

- a kutatási kapacitások ágazati és területi (fejlesztési pólusok) koncentrációját, specializációját az ország számára perspektivikus, nagy potenciált rejtő területekre

---

¹¹ “Magyar Universitas Program” elnevezésű, 2004-ben elfogadott (2004.06.14) kormányelőterjesztés, mely a CSEFT-projekt eredményei és vitájának tapasztalatai alapján készült el, és a 2005-ben hatályba lépő, új felsőoktatási törvény koncepcióját rögzíti. CSEFT = “Csatlakozás az Európai Felsőoktatási Térséghez” projekt, mely az Oktatási Minisztérium irányításával 2002-ben kezdődött, majd 2004. végén eredményesen zárult, és több mint ötven szakértő munkájára támaszkodva az új felsőoktatási törvény szakmai – politikai – kommunikációs előkészítését, megalapozását szolgálta.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

(pl. infokommunikáció, biotechnológia, élettudományok, nanotechnológia, anyagtudományok, környezeti technológiák és megújuló energiaforrások);

- az ehhez szükséges kutatási és IKT-infrastruktúra fejlesztését;
- a nemzetközi színvonalú kutatási infrastruktúrák létrehozását, illetve hatékony működtetését;
- a nemzetközi K+F-hálózatokhoz és infrastruktúrájukhoz, kiemelten az Európai Kutatási Térséghez való jobb kapcsolódást.

A 7. Kutatási Keretprogram, valamint a Versenyképességi és Innovációs Program prioritásaihoz kapcsolódva különösen azokban az ágazatokban kívánjuk ösztönözni az innovációt, ahol hazánk komparatív előnyeire, illetve ígéretes nemzetközi együttműködési lehetőségekre építhetünk, így elsősorban a nanotechnológia, az élettudományok, az energetikai kutatások és az IKT-alapú innovációk területén.”¹²

Az *Új Magyarország Vidékfejlesztési Operatív Program* tekintetében az egyetemek szerepe az alábbiakban határozódik meg:

- Az információk és a tudás elterjesztése (tudástranszfer: képzések, szaktanácsadás)
- A kor-szerkezetváltás támogatása
- Befektetés a minőségi termék-előállításba, a hozzáadott érték növelése (K+F+I)
- Biomassza energetikai célú felhasználása (K+F+I)

Cél a gazdasági fejlődés és az életminőség elősegítése a vidéki területeken, valamint a természeti és a gazdasági fejlődés elősegítése és az életminőség javítása a vidéki területeken, illetve a természeti és kulturális örökség megőrzése; valamint a saját kutatóintézeti hálózat fejlesztését szolgáló, versenyképességet javító, programok indítása a gazdasági partnerekkel a kutatási eredmények felhasználásával, spin-off cégek alapítása, illetve szabadalmak és licencek és know-how értékesítése.

A Debreceni Egyetem kulcsprojektjei illeszkednek az ÚMFT prioritásaihoz. Az ÚMFT az egyetemek kutatóegyetemmé válását, gazdasági szerepvállalásának növelését valamint egyes területeinek a struktúraváltásban való élenjárását tűzi ki célul, mely a Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatában is megfogalmazásra került.

Az Észak-Alföld Régió Operatív Programjában (ÉAOP) bemutatásra kerülő fejlesztési tervek – az ágazati és a regionális operatív programok közötti munkamegosztásnak megfelelően – nem teljes körűen a helyzetfeltárásban és a stratégiában bemutatott célkitűzésekre reagálnak, ennek ellenére az egyetemet az alábbi területeken érintik:

- a) A regionális gazdasági versenyképesség javítása, az innovációk térbeli terjedésének erősítése, az üzleti infrastruktúra és a gazdasági hálózatok erősítése;
- b) Humán és kulturális infrastruktúra fejlesztése, a közszolgáltatások hatékony és regionális térségi ellátásának biztosításához kapcsolódó infrastruktúra bővítése.
- c) A régió operatív programja a „Dinamikus régió” mint fejlesztési célkitűzés alapján készült el. A régió stratégiájának többi része az ágazati stratégiákba kerül integrálásra az egyeztetések során.

---

¹² Új Magyar Fejlesztési Terv 2006, 25.o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A Debreceni Egyetem innovációs centrum szerepe a Régióban igen jelentős, célja az, hogy az itt felhalmozott tudás és folytatott innovációs tevékenység tovagyűrűzzön a régió egyéb térségeire, a „vidéki” kistérségi kis- és középvállalkozásokra, közigazgatási szereplőkre. A már ma is létező jelentős szellemi és képzési potenciálra építve kialakításra kerülhet a tudás-intenzív befektetők számára vonzó gazdasági környezet, négy-öt technológiaorientált, tőkeerős nagybefektető letelepedésére, melyek beszállítói jórészt a régió kis- és középvállalkozásai.

2.3 *A fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása a Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatában, stratégiai célkitűzéseiben, intézmény fejlesztési tervében és mindennapi működésében*

A fenntartható fejlődés az intézmény keretei között akkor biztosítható, ha tevékenysége során *minden esetben* (pl. stratégiaalkotás, tervezés, működés, működtetés, oktatás, kutatás, infrastrukturális és eszközberuházások) *működésének minden területén* szem előtt tartja a fenntarthatóság szempontjait.

Az Egyetem közelmúltban lezajlott, jelenleg is folyó és jövőben induló, jelentős mértékű infrastrukturális fejlesztései a stratégiai főcél figyelembevételével szükségessé tették egy olyan intézményi Fenntartható Fejlődési Stratégia kidolgozását, amelyben megfogalmazott célok, feladatok és alapelvek az intézmény *teljes egészében* érvényesülnek.

Az intézmény Fenntartható Fejlődési Stratégiájának alapelvei megegyeznek a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia¹³ alapelveivel:

- *holisztikus megközelítés elve,*
- *nemzedéken belüli és nemzedékek közötti szolidaritás elve,*
- *társadalmi igazságosság elve,*
- *tartamosság elve,*
- *integráció elve,*
- *helyi erőforrások hasznosításának elve.*

A fenntartható fejlődési stratégia a fenntartható fejlődés koncepciójára, szemléletére, alapelveire, célkitűzéseire és megvalósítási eszközeire építve hosszú távú, átfogó, folyamatosan felülvizsgálandó és megújítandó keretet nyújt az intézményi stratégiák, programok, tervek számára, ezzel egyúttal számításba véve az azok közötti összefüggéseket és kölcsönhatásokat, valamint elősegítve azok összhangját. A fenntarthatóságot támogató beavatkozások és műveletek végrehajtása csak rendszerszemléletű megközelítésben lehetséges.

A cél az, hogy ezen rendszerszemléletű megközelítés átfogó cselekvési területei a Debreceni Egyetem Küldetésében, stratégiai céljaiban és Intézmény Fejlesztési Tervében érvényesüljenek, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tudás széles körben elterjedjen és beépüljön a mindennapi élet tevékenységeibe.

2.3.1 A Debreceni Egyetem küldetése

A Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatából¹⁴:

---

¹³ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, A Magyar Köztársaság Kormánya, 2007(5.o.)

¹⁴ Intézmény Fejlesztési Terv 37.o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

„A Debreceni Egyetem a hazai felsőoktatás meghatározó intézményeként – az európai egyetemek Magna Charta-jának szellemében – a legmagasabb szintű, sokoldalú, interdiszciplináris képzéssel, kutatással és fejlesztéssel járul hozzá az egyetemes tudomány és a magyar társadalom fejlődéséhez.”

„– a hatékonyságra, rugalmasságra, a válaszadó képesség növelésére, a dinamikus fejlődésre, a menedzsment ésszerűsítésére törekedve Kelet-Magyarország egyre meghatározóbb szellemi központjává válik, szoros kapcsolatban a környező országok szomszédos régióival,”

„– kutatóegyetemként, mint a gazdasági fejlesztés egyik kulcsszereplője, elősegíti a versenyszféra, az üzleti élet, a helyi önkormányzat és a központi kormányzat összefogását a regionális és a határokon átívelő oktatási, kutatási és fejlesztési programokban.,,

2.3.2 Az intézmény középtávon elérendő helyzetének, állapotának, céljainak összefoglaló megfogalmazása, a küldetésnyilatkozatban megfogalmazott jövőkép

Az integrált Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatát az integráció előkészítő szakaszában, 1997-ben fogalmazta meg először, amely a korábbi Intézményi Fejlesztési Tervben került publikálásra. A többször módosított, kiegészített dokumentumnak az 1.4.1. fejezetben idézett legfontosabb célkitűzései már az első változatban jelen voltak, meghatározóak voltak az elmúlt évek intézményi fejlesztéseiben, és ma is kifejezik a jelen kihívásaira reagáló intézményi stratégia fő irányait. Ezekből kiindulva, az eddig elért eredményekre alapozva, a fenntartó elvárásainak figyelembe vételével, az országos és regionális stratégiákkal összhangban, az egyetem különböző szakterületi szervezeti egységeinek elemzéseire támaszkodva kerültek megfogalmazásra a **2007-2011. évek időszakára** vonatkozó, alább bemutatásra kerülő **egyetemi stratégiai célkitűzések**.

Általános célkitűzés: A társadalom elvárásaira rugalmasan reagáló, magas színvonalú oktató, kutató és művészeti tevékenység, hatékony működés, tudásközpont szerepkör betöltése.

Speciális célkitűzés: A Debreceni Egyetem elért pozíciójának megőrzése, további erősítése a magyar felsőoktatás rendszerében. Jelentős hozzájárulás a régió gazdasági, társadalmi, kulturális fejlődéséhez.

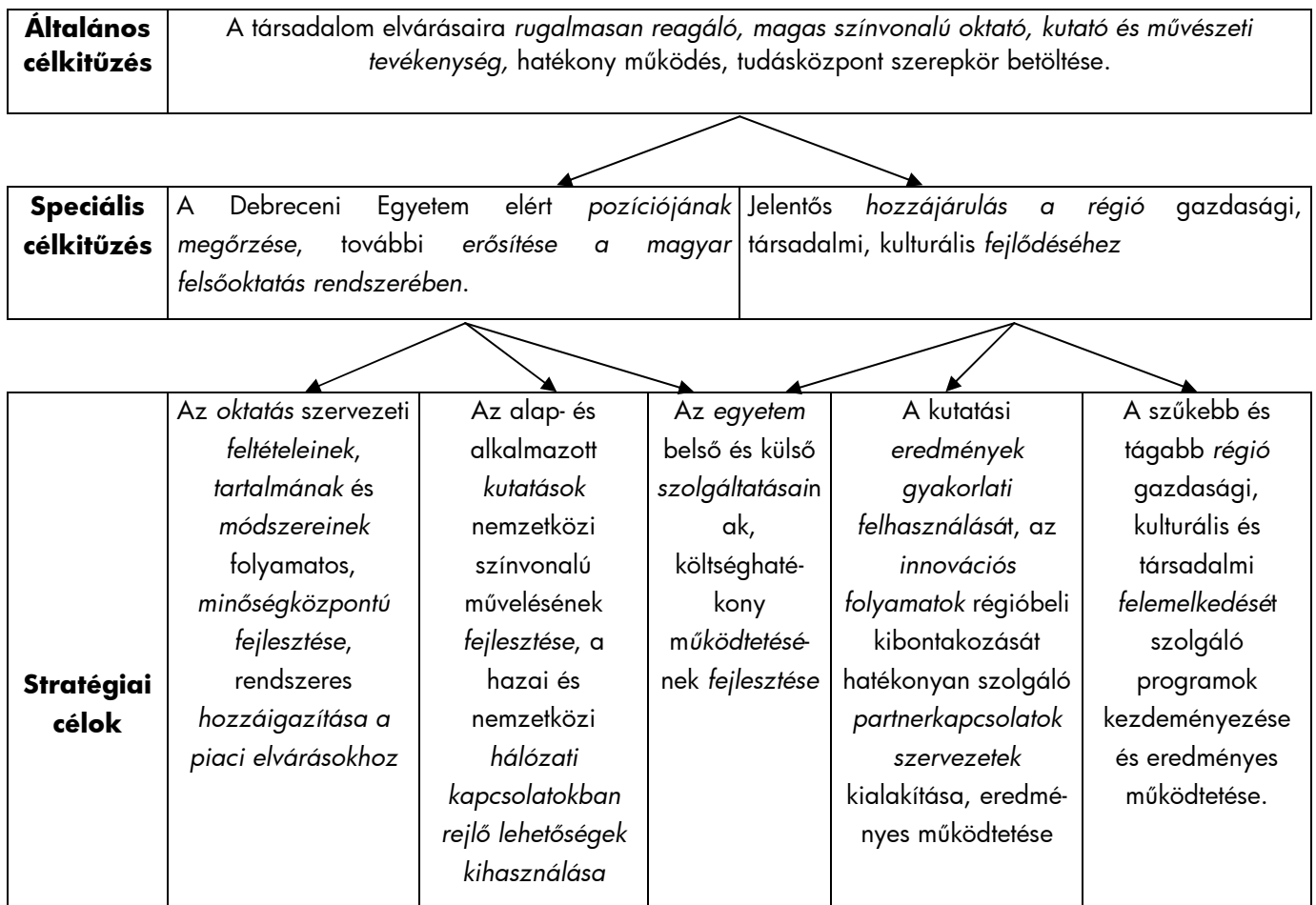
Stratégiai célok:

1. Az **oktatás** szervezeti feltételeinek, infrastrukturális hátterének, tartalmának és módszereinek folyamatos, minőségközpontú fejlesztése, rendszeres hozzáigazítása a piaci elvárásokhoz.
2. Az **alap- és alkalmazott kutatások** nemzetközi színvonalú művelésének fejlesztése, a hazai és nemzetközi hálózati kapcsolatokban rejlő lehetőségek kihasználása.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

3. A **kutatási eredmények gyakorlati felhasználását**, az innovációs folyamatok régióbeli kibontakozását hatékonyan szolgáló partnerkapcsolatok, szervezetek kialakítása, eredményes működtetése.
4. A szűkebb és tágabb **régió gazdasági, kulturális és társadalmi felemelkedését** szolgáló **programok** kezdeményezése és eredményes működtetése.
5. A **határokon átnyúló kapcsolatok erősítése** az oktatás, a kutatás és szakatanácsadás területén.
6. Az **egyetem** belső és külső szolgáltatásainak, **költséghatékony működtetésének** fejlesztése.

A célkitűzések összefüggéseit is mutató rendszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

2.3.3 Az intézményfejlesztés főbb területei:

A képzési szerkezet átalakítása:

- a) A *hagyományos képzések* kifutó rendszerben történő megszüntetésének időbeli ütemezésével a kialakult *alapképzési struktúrán* belül az indítások ütemezése a belső finanszírozott keretek elosztása és a hallgatók választási lehetőségeinek biztosítása tekintetében. A *mesterképzési struktúrán* belül az indítások ütemezése és az *átjárás*

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

biztosítása a képzési szintek között. A hallgatók *mobilitásának* támogatása külföldi képzésben, részképzésben való részvétel elősegítésével, közös képzések indítása az Európai Felsőoktatási Térségben (pl. ERASMUS és CEEPUS program). A külföldiek részére *idegen nyelvű kurzusok* meghirdetése az intézmény stratégiai feladatai közé tartozik.

- b) *Felsőfokú szakképzés és kiegészítő jellegű képzések* indítása szakközépiskolákkal közösen és saját keretek között a munkaerő-piaci követelményekhez illeszkedve, a gazdálkodó szervezetekkel meglévő és kialakítandó kapcsolatokra alapozva (mely a *gyakorlati képzés* biztosításának alapkövét is jelenti). Az intézmény *oktatási szolgáltató* funkciót lát el a külső érdeklődők számára a régióigények függvényében.
- c) *Doktori képzés* továbbfejlesztése, a doktori képzés rendszerének átalakítása (pl. gyakorlatiasabb témák elterjesztése stb.), a doktorjelölti jogviszonyban levők számára biztosított lehetőségek (pl. mobilitási lehetőségek biztosítása intézményi kapcsolatok segítségével stb.)
- d) Az *élet-hosszig tartó tanulás* intézményi „szolgáltató” rendszerének kialakítása, képzési rendszerének stratégiai és működése növelik a szakképzettek megszerzésének lehetőségeit, a társadalom tagjainak, a régió lakosságának a munkaerő-piaci lehetőségeit.
- e) Az intézmény a képzési tevékenységének során nagy figyelmet fordít az *esélyegyenlőségre, a tehetségek gondozására* (szakkollégiumok, tudományos diákkör, mentorprogram, fogyatékkal élők esélyegyenlősége, stb.), stratégiai jelentőségű feladatának tekinti.

A kutatás fejlesztési feladatok:

- a) Az intézmény kutatás-fejlesztési feladatai között kiemelt fontosságú a publikációkra, termékekre, szellemi jogvédelemre, szabadalmak értékelésére alkalmas elemekre vonatkozó *stratégia kialakítása*.
- b) Illetve az *intézményi innovációs szervezetek* (Kooperációs Kutató Központok, tudáscentrum, inkubációs szervezet, spin-off cégek, Agrár-Ipari Park) működtetése, „üzleti” forgalmi alakulásának elemzése valamint prognózisok készítése.
- c) Intézményi kutatás-fejlesztési *ösztönzési rendszer* kialakítása, működtetése a hallgatók és doktoranduszok bevonása.
- d) *Tudományos teljesítmények bemutatása* az intézményben, összehasonlítás hazai és nemzetközi vonatkozásban

A szervezet hatékony működésével kapcsolatos feladatok

- a) Intézmény szervezetének, menedzsmentjének, menedzsmentet segítő szervezetének kialakítása és fejlesztése, mely az intézmény demokratikus területeinek működésén keresztül valósul meg. A menedzsment feladata az intézményi és vezetői információs rendszer, a PR tevékenység, a minőségbiztosítási rendszer működtetése és fejlesztése; a foglalkoztatási terv kidolgozása mellett hosszú távú, az intézmény rendszeréhez és a munkaerőpiac feltételeihez illeszkedő humán stratégia kialakítása.
- b) Emellett szem előtt tartja az *intézményi gazdálkodás korszerűsítésével* kapcsolatos feladatokat: a belső erőforrás allokációs rendszer fejlesztését, a gazdálkodást segítő információs rendszer teljes körű kifejlesztését. A hatékony működést segíti elő a különböző *bevételesterzési stratégiák* kidolgozása és megvalósítása. Ebbe a feladatkörbe tartozik a *saját cég alapításával* kapcsolatos stratégia felállítása, szabályok kidolgozása és a piaci lehetőségek felkutatása a versenyszféra szereplőivel való együttműködés révén.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Meg kell teremtenie az intézményi gazdálkodás *szabályozási és kontrolling rendszerét*, és megszervezni az ezzel kapcsolatos feladatokat pl. a hatékonyság-értékelési módszerek bevezetését (mutatószámok kimunkálása, teljesítményértékelés stb.).

A szervezet infrastruktúrájának fejlesztésével kapcsolatos feladatok

- a) Infrastruktúra-fejlesztési és felújítási *stratégia* és az *ingatlangazdálkodási, ingatlanfejlesztési és felújítási programok* koncepciószintű megtervezése a képzési rendszer átalakításával való összhang figyelembevételével, illetve az ehhez kapcsolódó forrásbevonási koncepció felállítása. Az intézmény infrastrukturális beruházásainak *megvalósulása utáni működtetés* megtervezése.
- b) *Oktatói, dolgozói, hallgatói életminőség javítására* irányuló fejlesztések, a munkahelyi infrastruktúra javításának programja. A munkavégzéshez kapcsolódó informatikai infrastruktúra, belső, intézményi kommunikáció és koordináció rendszerének működtetése és tervezése, ösztönzési rendszer kialakítása, humánerőforrás-fejlesztési stratégia kidolgozása és megvalósítása, esélyegyenlőségi programok kidolgozása. További feladat a hallgatói szolgáltatások színvonalának emelése: tanácsadói rendszer működtetése, esélykiegyenlítő programok és a hallgatói közreműködés megvalósítása, a jogorvoslati rendszer kialakítása, a hallgatói lakhatási feltételek fejlesztése. Az oktatók, dolgozók, hallgatók részére *sport és kulturális célú* infrastruktúra-fejlesztési programok kidolgozása és megvalósítása
- c) Az intézményi fejlesztéssel kapcsolatos *monitoring* tevékenység fejlesztése: a monitoring tevékenység kiterjesztése a fejlesztési modulokra, értékelési technikák, statisztikák készítése.
- d) Az intézményfejlesztés és -működés *kommunikációs technikájának* fejlesztése.

Helyi, regionális és országos kapcsolatok kiépítésével kapcsolatos feladatok

- a) Együttműködések kialakításának, erősítésének stratégiai feladatai tekintetében az intézmény minél szélesebb körű kapcsolatrendszer kiépítésére törekszik a gazdaság többi szereplőivel pl. gazdasági társaságokkal, hatóságokkal, szakközépiskolákkal stb.
- b) Részvétel a helyi gazdaságfejlesztő és társadalomalakító programokban.
- c) Nemzetközi kapcsolatok kiépítése pl. hálózati, intézményi együttműködések, az Európai Felsőoktatási Térségben és az Európai Kutatási Térségben.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia szellemében és az Intézmény Fejlesztési Tervével összhangban elkészült DE Fenntartható Fejlődési Stratégia a képzési célok minőségi támogatásán túlmenően megteremti a K+F+I intézményi stratégia megvalósításának fenntartható fejlődéssel összefüggő feltételeit, növeli az intézmény innovációs potenciálját és az intézmény aktívabb szerepvállalását a régió gazdasági és intézményi szereplőivel.

2.3.4 A Küldetésnyilatkozatban és az Intézmény Fejlesztési Tervben meghatározott feladatok finanszírozásának feltételei, stratégiai

A Debreceni Egyetem az ország keleti régiójának felsőoktatásában vezető szerepet tölt be, melyet a jövőben is fenn kíván tartani, illetve meg kíván erősíteni. Amellett, hogy a hallgatói létszám évről évre növekszik, a tudomány, a technika és a gyorsan változó világ

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

kihívásainak is meg kell felelnie. A szükséges feltételek megteremtéséhez több ingatlanra, a meglévő kapacitások bővítésére van szükség. A kapacitásbővülést az intézmény elérheti a meglévő ingatlanjainak bővítésével, rekonstrukciójával, elavult épületeinek felújításával, illetve új épületek építésével, beruházások kivitelezésével. A feleslegessé váló ingatlanok, azok állagától, használhatóságától függően átalakításra vagy lebontásra szorulnak.

Az intézménynek az 1.4.3. pontban részletezett feladatainak elérése, ezáltal a stratégiai céljainak megvalósítása érdekében, pénzügyi forrásokhoz kell jutnia mind a saját, mind a pályázati források formájában.

A pályázatokhoz szükséges **saját erő/forrás** biztosítására az intézmény egyéb, nem pályázati forrásokból származó bevételei szolgálnak. Tekintettel arra, hogy költségvetési pénzből nem lehet a pályázatok saját erejét finanszírozni, ezért erre a célra az intézmény egyéb bevételei szolgálhatnak. Ilyen forrás lehet például a *költségtérítéssel* képzés bevételei valamint a *vállalkozói szférától származó* – kutatás-fejlesztési, oktatási – *megrendelések* bevételei. Saját forrású bevétel származhat még a *feleslegessé váló ingatlanok* értékesítéséből is, melynek tekintetében a Debreceni Egyetem 2007-2011. közötti időszakra értékesítési és bevétel felhasználási koncepciójával rendelkezik¹⁵.

A pályázatokhoz szükséges saját forrás megteremtése jellemzően annak a gazdálkodó egységnek a feladata, ahol a pályázat megvalósul. A Debreceni Egyetem a pályázatok benyújtásakor a keretrendszerben elkülöníti a pályázat megvalósításához szükséges saját erő összegét, biztosítva azt, hogy pozitív döntés esetén a saját erő rendelkezésre álljon. (Az Új Magyarország Fejlesztési Programhoz kapcsolódó kulcsprojekteket az eddigiekben a város és a Debreceni Egyetem, valamint ipari szereplők képviselőiből álló testület koordinálta, azonban szükséges lesz egy koordinációs testület felállítása a Debreceni Egyetemen belül is.)

A Debreceni Egyetem kutatás-fejlesztési és vállalkozási folyamatokban történő aktívabb és hatékonyabb részvételéhez nagyobb **vállalkozási, gazdálkodási szabadság**¹⁶ (saját bevétel terhére vállalkozás alapítása, az intézmény tulajdonába adni a kezelésében lévő vagyont, a korlátolt felelősségű társaság mellett részvénytársaság alapításának lehetősége, vállalkozásokban üzletrész szerzése, gazdálkodó szervezet alapításához ne kelljen a kormány jóváhagyása, bár az ÁHT és az innovációs törvény lehetőséget ad hasznosító vállalkozás létrehozására, illetve gazdasági társaságban e célból történő tagsági (részvényesi) jogviszony létesítésére, ennek feltételeit azonban tovább kell lazítani stb.) és **foglalkoztatás-rugalmasság** (felsőoktatási intézmény – oktató feladatainak ellátását kivéve – alkalmazhasson nem közalkalmazottakat is, saját bevétel terhére szabad foglalkoztatási lehetőségek legyenek – közalkalmazotti fizetés és egyéb forrásokból származó juttatások kiegészíthessék egymást, az alkalmazásban állók felmentésének lehetőségein, eljárásrendjén lazítani kell, ugyanis jelenleg csak fegyelmi eljárás során kerülhet erre sor stb.) **megteremtése** válik szükségessé.

---

¹⁵ Debreceni Egyetem Intézmény Fejlesztési Terve, www.unideb.hu, 176-179. o.

¹⁶ Debreceni Egyetem Intézmény Fejlesztési Terve, www.unideb.hu, 30. o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A **pályázati források** - az ipari partnerektől származó bevételek mellett - jelentős többletbevételt jelentenek az egyetemnek, ezért azok növelését az egyetem többek között az alábbi eszközökkel segíti:

- A pályázati lehetőségeket a Pályázati Irodák folyamatosan figyelik, és közhírré teszik.
- Az elnyert összeg szabályos felhasználása érdekében a pályázót a gazdasági adminisztráció folyamatosan segíti és ellenőrzi.
- Az egyetem képviselői rendszeres kapcsolatot tartanak fenn és egyeztetnek a támogatást biztosító intézményekkel/főhatóságokkal, a konzorciumi partnerekkel vagy más egyetemek képviselőivel.
- A megszerzett támogatás jelentős hányadát a pályázó használhatja fel, a központi elvonást a vezetés minimális szinten tartja.

A 2007. év végi állapot szerint a Debreceni Egyetem projektjei a következő operatív programok prioritásaiba illeszkednek:

- A Gazdaságfejlesztés Operatív Program
- A Társadalom Infrastruktúra Operatív Program
- A Társadalmi Megújulás Operatív Program
- A Környezet- és Energiafejlesztés Operatív Program
- Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Operatív program
- A Közigazgatás megújítása és a Közszolgáltatások korszerűsítése Operatív Programok
- Az Észak-Alföld Operatív Program

3 A FENNTARTHATÓSÁG HORIZONTÁLIS VIZSGÁLATA A DEBRECENI EGYETEM TEKINTETÉBEN

A Debreceni Egyetem a küldetését kívánja teljesíteni az Intézmény Fejlesztési Tervben kitűzött feladatok és célok megvalósításán keresztül a fenntartható fejlődési stratégia, a benne szereplő irányelvek és szempontok szem előtt tartásával. A fenntartható fejlődés horizontális elvként történő értelmezése több szinten érvényesül: egyrészt érvényesülnie kell a szabályozások minden szintjén (ENSZ, EU, tagállamok, régiók, városok, szervezetek tekintetében), az EU támogatási rendszer egészében illetve az intézmények működési folyamatait tekintve - a tervezéstől a megvalósulásig.

Azonban a fenntarthatóság vezérelve egy intézményen belül nemcsak ezt a nézőpontot – a tervezéstől a megvalósulásig - tekintve lehet horizontális, hanem abban az értelemben is, hogy az intézmény valamennyi működési területét átszövi: így a gazdálkodását, társadalmát, szervezetét, természeti valamint műszaki-jogi-technológiai környezetét stb.

Ennek tudatában szükségessé válik az intézmény működésének részletes vizsgálata a társadalmi, szakmai- és szakpolitikai, szervezeti, pénzügyi, műszaki-jogi-technológiai és környezeti fenntarthatóság szempontjából is.

3.1 Társadalmi fenntarthatóság

Ez a fejezet a felsőoktatás jövőbeni gazdasági, társadalmi, környezeti és politikai folyamatait tekinti át, a legfontosabb stakeholderek elemzésével. A három legfontosabb stakeholder: a felsőoktatásba törekvő tanulók, az állam, és a végzetek, illetve az őket befogadó munkapiac, amelyeknek jövőbeli jellemzőiről a nemzetközi trendek és a hazai trendek alakulása alapján igyekszünk képet alkotni. A társadalmi fenntarthatósági elemzés konkrét alfejezetei a következő témákra terjednek ki.

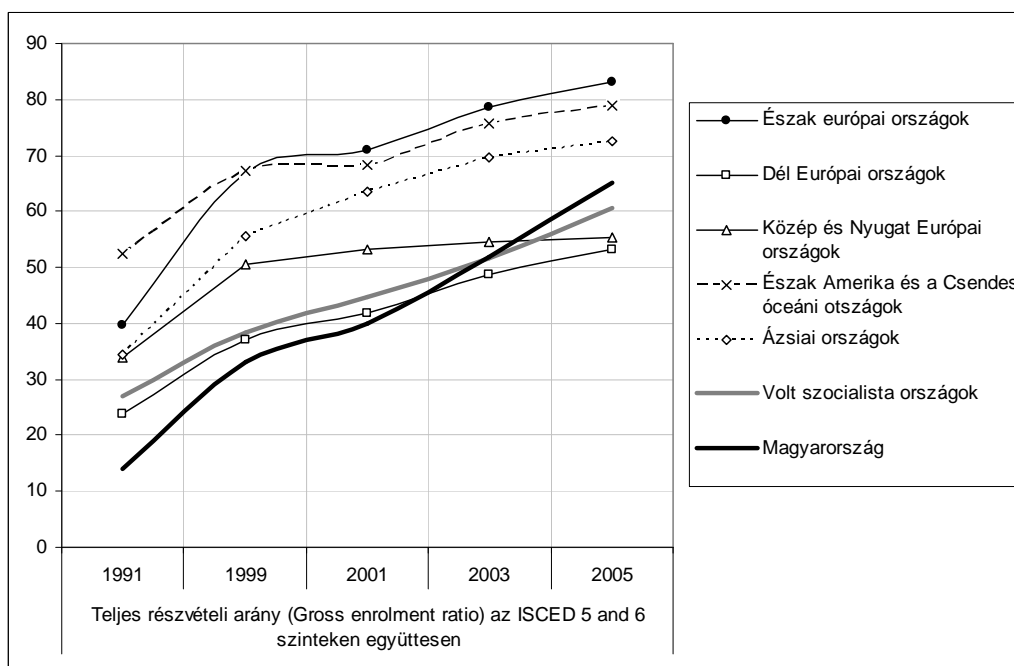
3.1.1 A hazai felsőoktatás fejlődési tendenciái nemzetközi összehasonlításban

Először a felsőoktatás fejlődésének nemzetközi tendenciái alapján igyekszünk a felsőoktatás társadalmi fenntarthatóságával kapcsolatos néhány megállapítást megfogalmazni.

3.1.1.1 A felsőoktatás iránti kereslet alakulásának tendenciái a fejlett országokban – a felsőoktatási részvételi hányad alakulása a fejlett országokban

A fejlett országok felsőoktatása a 60-as évektől került abba fejlődési szakaszba, amelyet tömegesedésnek nevezünk. Ennek jellemzője, hogy a felnövekvő nemzedék egyre nagyobb arányban vesz részt a felsőoktatási képzésben, s egyre nagyobb a nem „hagyományos korosztályok” felsőoktatási részvétele is, azaz a felsőoktatás egyre nagyobb arányban vesz részt a felnőtt generációk át és továbbképzésében.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A teljes részvételi hányad alakulása az egyes országcsoportokban 1991-2005

Adatok forrása. Teljes felsőoktatási részvételi hányad: UNESCO, Bank Development Indicators 2007 (<http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>), GDP/fő forrása: World

Itthon – és a posztoszocialista országokban - a tömegesedés a rendszerváltozást követően kezdődött, s az azt követő másfél évtizedben nagyrészt felzárkózott a részvételi hányad a fejlett országokéhoz. A teljes részvételi arány¹⁷ lényegében minden országcsoportban¹⁸ folyamatosan növekszik.

¹⁷ Teljes részvételi arány az összes hallgató létszáma viszonyítva a felsőoktatási részvétel szempontjából releváns korosztály létszámára.

¹⁸ Az egyes országcsoportokba a következő országok kerültek besorolásra:

Posztoszocialista országok: legtöbbször az OECD volt szocialista tagországai: Magyarország, Csehország, Lengyelország, Szlovákia, továbbá, amennyiben az a felhasznált adatbázis lehetővé tette: Románia, Bulgária, Albánia és a Balti országok.

Észak-Európai országok: Dánia, Norvégia, Finnország, Svédország.

Közép és Kelet-Európai országok: Ausztria, Svájc, Németország, Hollandia, Belgium, Franciaország, Egyesült Királyság, Írország, Izland.

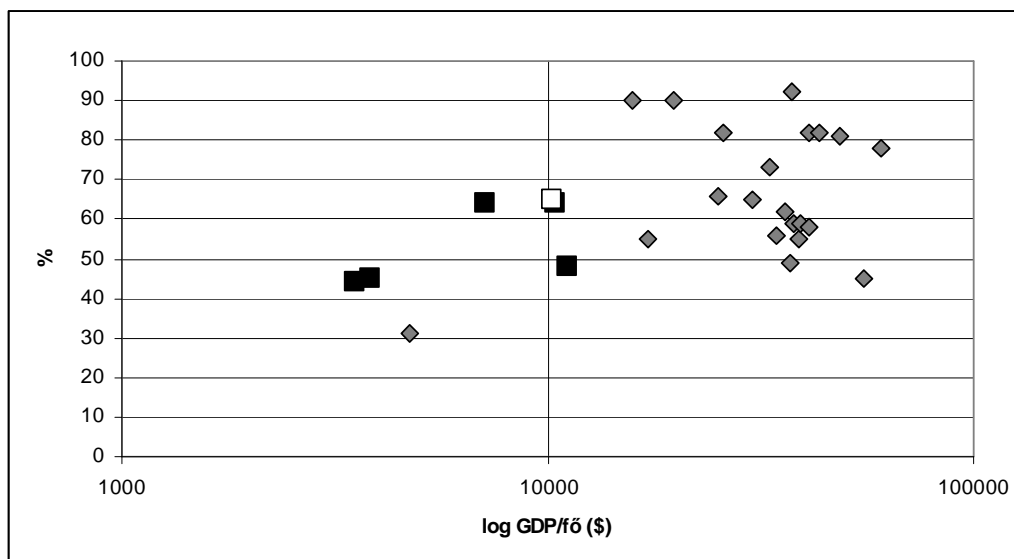
Dél-Európai országok: Törökország, Görögország, Olaszország, Spanyolország, Portugália, továbbá, ha az adatbázis lehetővé tette: Ciprus, Málta

Fejlett Ázsiai országok: Japán, (Dél-)Korea.

Észak-Amerikai és fejlett Óceániai országok: Kanada, USA, Ausztrália, Új-Zéland

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A felsőoktatási teljes részvételi arány és a gazdasági fejlettség

Megjegyzés: a fekete és fehér (ez Magyarország) négyzetek a posztszocialista országok – adatok forrása: Teljes felsőoktatási részvételi hányad: UNESCO, World Bank Development Indicators 2007 (<http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>), GDP/fő

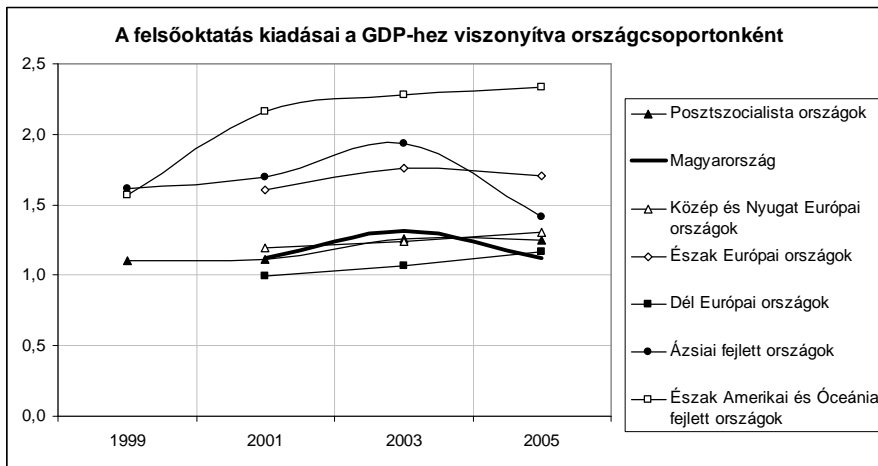
Ha a gazdasági fejlettség és a felsőoktatási teljes részvételi hányad összefüggését vizsgáljuk azt látjuk, hogy minél gazdagabb egy ország annál magasabb a felsőoktatási részvételi arány. (A korreláció 0,3183)

Végső soron azt állapíthatjuk meg, hogy az elkövetkező években – a várható gazdasági fejlődéssel – a hazai felsőoktatási részvételi hányad igen nagy valószínűséggel növekedni fog, bár a növekedés üteme várhatóan csökkenni fog.

3.1.1.2 A felsőoktatás állami (közösségi) és magán forrásainak terjedelme és azok szerkezete a fejlett országokban

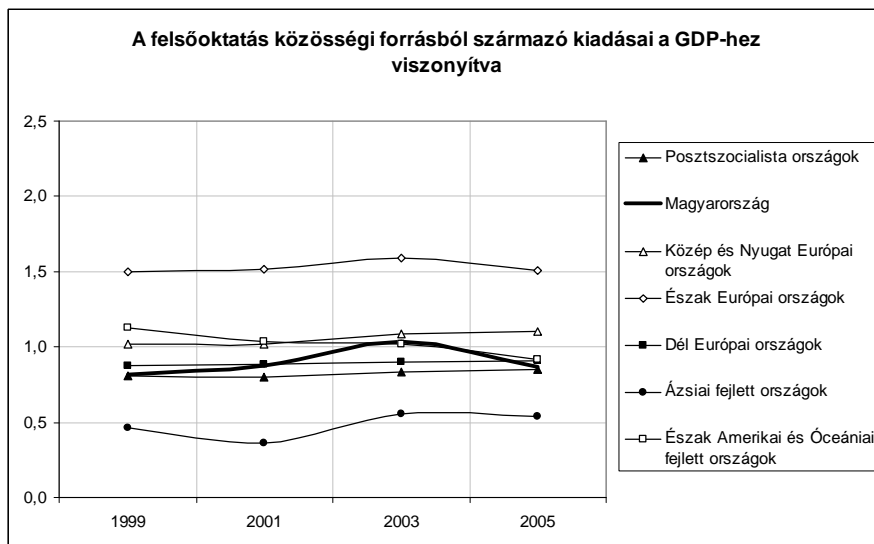
A felsőoktatás kiadásai viszonylag nagy szórást mutatnak országcsoportonként. A GDP-hez viszonyítva legmagasabb a felsőoktatási kiadásokat az Észak Amerika, a fejlett ázsiai, és a fejlett óceániai országokban (magyarul az USA-ban, Kanadában, Japánban, Koreában, és Ausztráliában) továbbá az Észak-Európai országokban találunk. Valamivel alacsonyabb a Közép és Nyugat-Európai, Dél-Európai és a posztszocialista országokban, - bár az utóbbi években némi közeledés található valamennyi ország között.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Forrás: UNESCO <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>

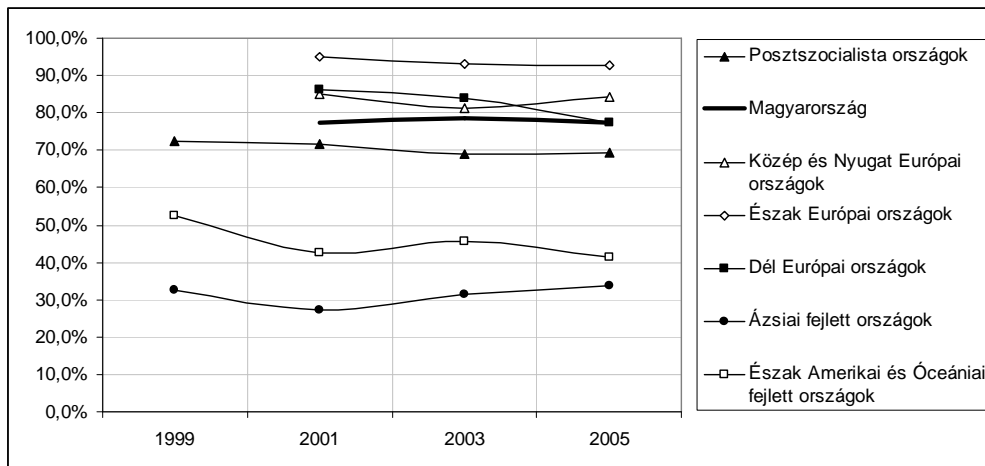
Némileg más a helyzet, ha csak a felsőoktatás közösségi forrásból származó kiadásait nézzük. Itt azt látjuk, hogy a legtöbb országcsoport esetében ez 1% körül van – ettől az Észak-Európai országok térnek el felfelé, az ázsiai országok pedig lefelé.

Forrás: UNESCO <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>

A fejlett országok között viszonylag jelentős különbség van abban a tekintetben, hogy a felsőoktatás kiadásain belül mennyi a közösségi kiadások aránya. Ez az ázsiai fejlett az óceániai fejlett és az észak-amerikai országokban a legalacsonyabb, és az észak-európai országokban a legmagasabb.

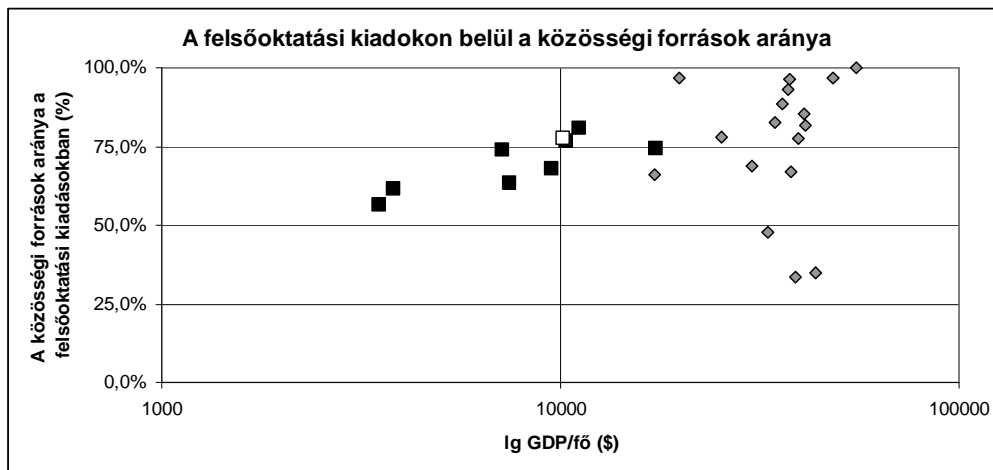
A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A közösségi források aránya a felsőoktatási kiadásokon belül az egyes országsoportokban

Forrás: UNESCO <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>

A gazdasági fejlődéssel összefüggésben alig változik a közösségi költségek aránya.

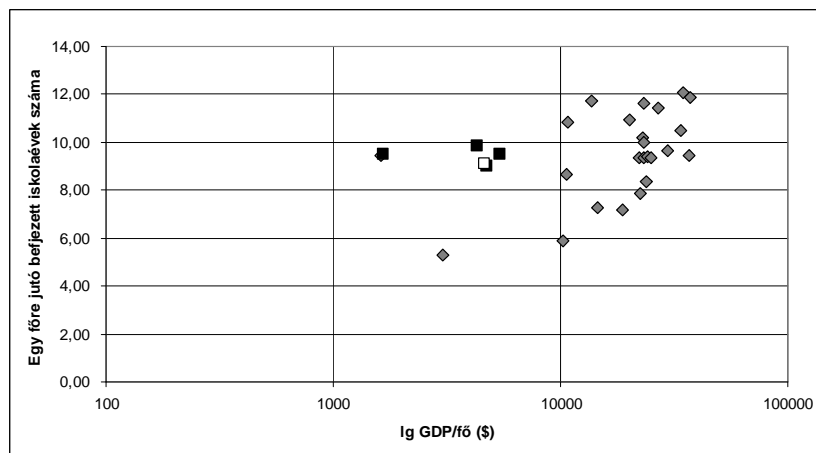
Forrás: UNESCO <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=167>

Végeredményben azt lehet összefoglalásul a felsőoktatás társadalmi fenntarthatóságával kapcsolatban mondani, hogy sem a gazdasági fejlettség, sem a felsőoktatási részvétel nem igazán befolyásolja a felsőoktatási kiadásoknak a közösségi forrásból származó, GDP-hez mért arányát. **Valószínűleg nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy hosszabb távon is a GDP-hez mért 1% körüli állami (közösségi) támogatási aránnyal lehet számolni – azaz nem valószínű ezen támogatások GDP-hez mért arányának növekedése.**

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

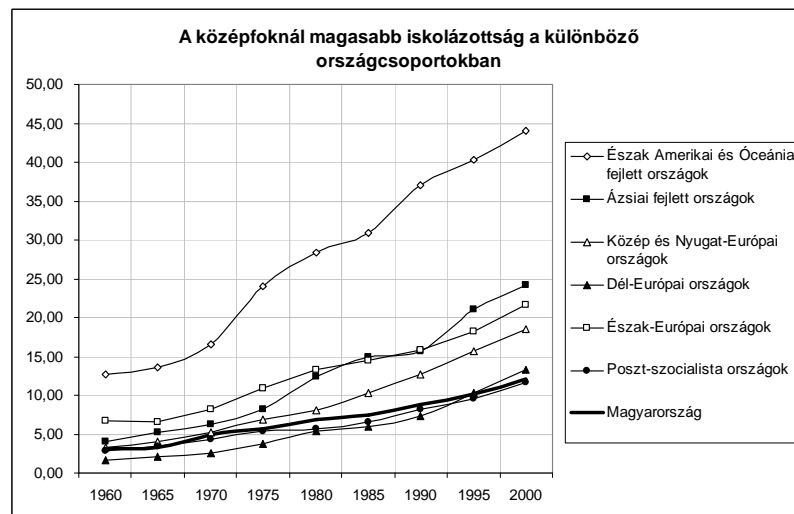
3.1.1.3 A felsőfokú végzettek számának és munkaerő-piaci helyzetének alakulása a fejlett országokban

A felsőoktatás – s vele a középfokú oktatás – tömegesedése az iskolázottság növekszik. Az iskolázottság és a gazdasági fejlettség között viszonylag erős a korreláció (a vizsgált 28 fejlett ország esetében: 0,4233). Bár a posztszocialista országok iskolázottsága valamivel magasabb, mint a hasonló fejlettségű fejlett országoké (lásd az ábrán fekete négyszög, illetve Magyarország fehér négyszög), nyilvánvalóan kijelenthető, hogy a gazdasági fejlettséggel tovább fog növekedni ez az iskolázottság.

Az egy főre jutó befejezett iskolaévek száma és a gazdasági fejlettség 2000-ben

Adatok forrása: http://siteresources.worldbank.org/EXTEDSTATS/Resources/3232763-1171296308277/3445908-1171320551553/3449375-1171320604454/total_age15.xls

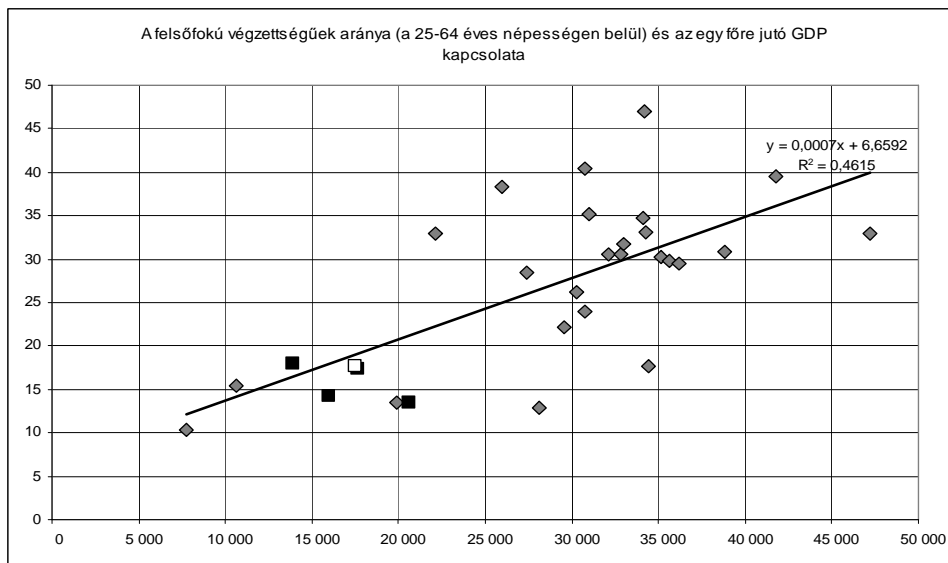
A középfokúnál magasabb iskolázottsággal rendelkezők aránya országcsoportonként

Adatok forrása: http://siteresources.worldbank.org/EXTEDSTATS/Resources/3232763-1171296308277/3445908-1171320551553/3449375-1171320604454/total_age15.xls

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Mindennek eredményeként a középfoknál magasabb végzettségűek aránya a (15 éves és idősebb) népességen belül igen intenzíven növekszik. Az Észak-amerikai és az óceániai fejlett országok esetében 2000-ben meghaladta a 40%-ot (az USA-ban 48%, Kanadában 54%, Ausztráliában 41% és Új-Zélandon 38%). Magyarországon 2000-ben ez 12% volt.

A felsőfokú végzettségűek népességen belüli aránya és a gazdasági fejlettség között is viszonylag erős a korreláció (A vizsgált 29 OECD ország 25-64 éves népességen belüli felsőfokú végzettségű népesség aránya és a vásárlóerő paritáson vett Dollárban számolt egy főre jutó GDP között 0,4865)

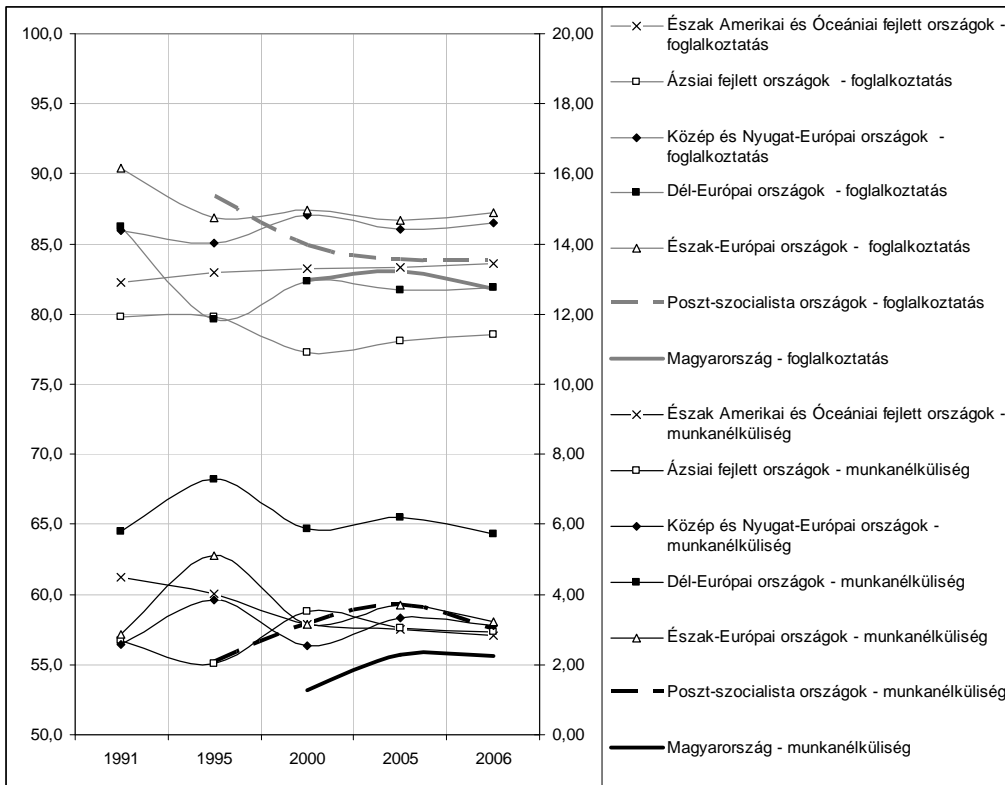

Adatok forrása: Education at a Glance 2008 OECD Paris 2008

Végeredményben – a felsőoktatás társadalmi fenntarthatóságának aspektusából – megállapítható, hogy a gazdasági fejlődéssel egyre több felsőfokú végzettségű lép a munkaerőpiacra, s ezeket a munkaerőpiac be is fogadja. Magyarul a gazdasági fejlődéssel a gazdaság egyre több diplomást igényel.

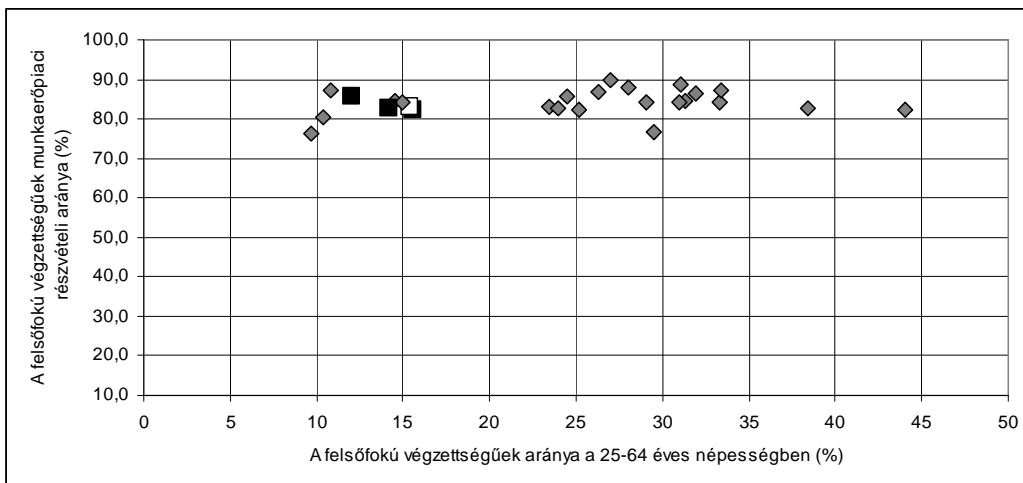
A fejlett országok adatainak elemzése azt mutatja, hogy a felsőfokúak népességen belüli aránya és a munkaerő-piaci részvételi arányuk között nincs számottevő korrelációs kapcsolat, - magyarul a felsőfokúak számának és arányának növekedése nem befolyásolja (nem növeli sem inaktivitásukat, sem munkanélküliségüket).

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A részvételi ráta¹⁹ és a munkanélküliség az egyes országcsoportokban

Adatok forrása: Education at a Glance 2008 OECD Paris 2008

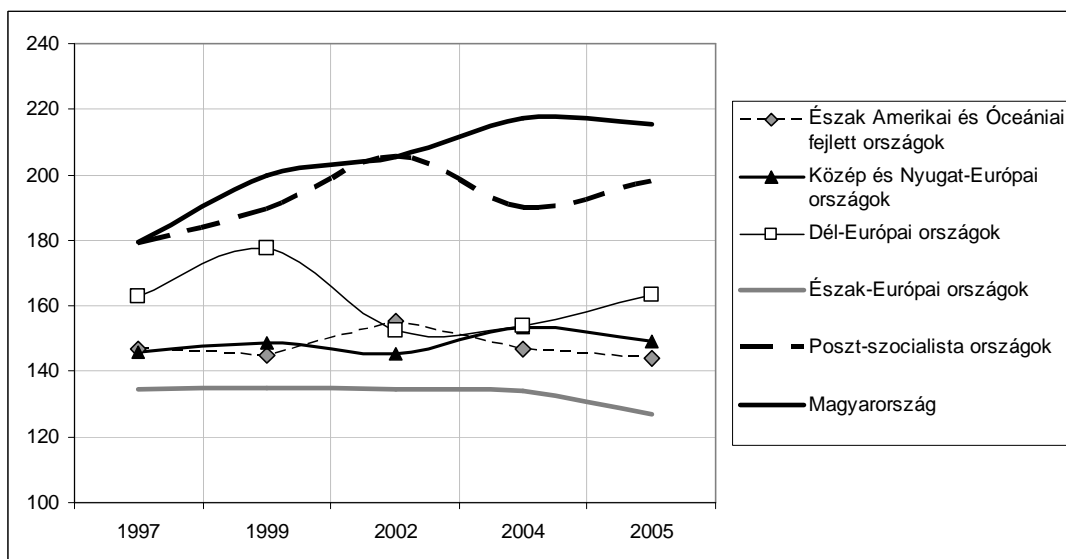
A felsőfokúak népesség aránya és munkaerő-piaci részvételi aránya²⁰

Adatok forrása: Education at a Glance 2008 OECD Paris 2008

¹⁹ Az OECD alkalmazásában a részvételi ráta az alkalmazásban állók és a munkanélküliek együttes számának aránya egy adott korcsoportban (itt a 25-64 éves korcsoportban)

²⁰ Az OECD alkalmazásában a részvételi ráta az alkalmazásban állók és a munkanélküliek együttes számának aránya egy adott korcsoportban (itt a 25-64 éves korcsoportban)

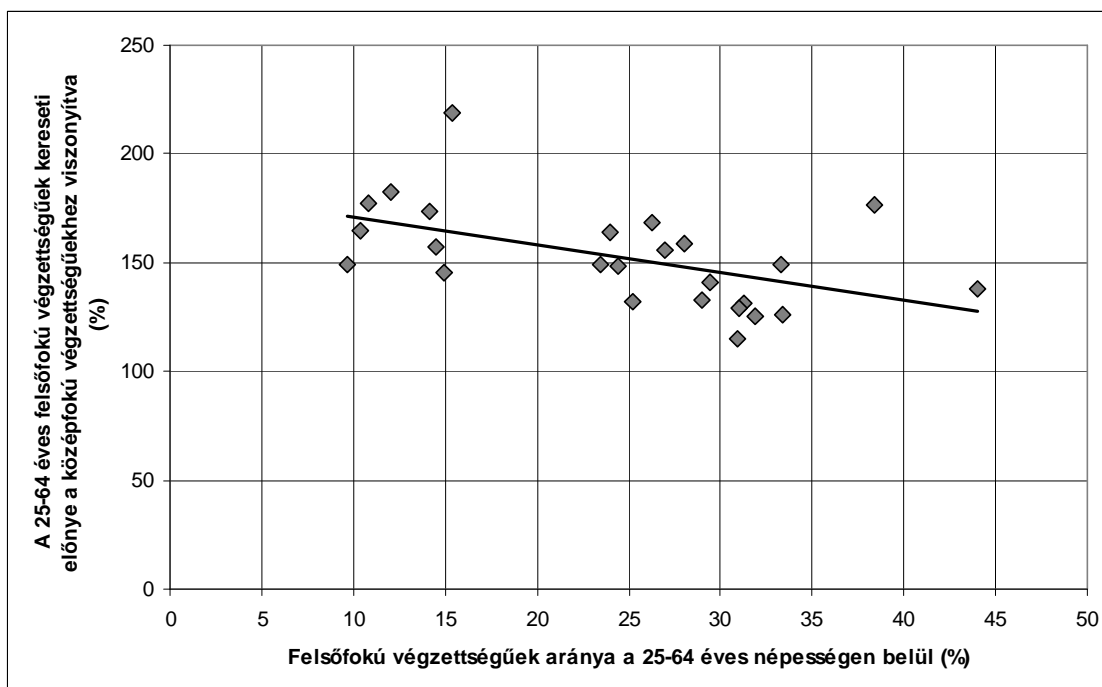
A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A diplomások bérelőnye a középfokú végzettségűekhez viszonyítva az OECD országok országcsoportjaiban

Adatok forrása: Education at a Glance 2008 OECD Paris 2008

Ugyanakkor a felsőfokú végzettségűeknek a középfokúakhoz viszonyított bérelőnye úgy tűnik negatív korrelációs kapcsolatban áll (a vizsgált 25 OECD ország esetében: $-0,5186$), azaz a felsőfokúak arányának növekedésével csökken bérarányuk.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Adatok forrása: Education at a Glance 2008 OECD Paris 2008

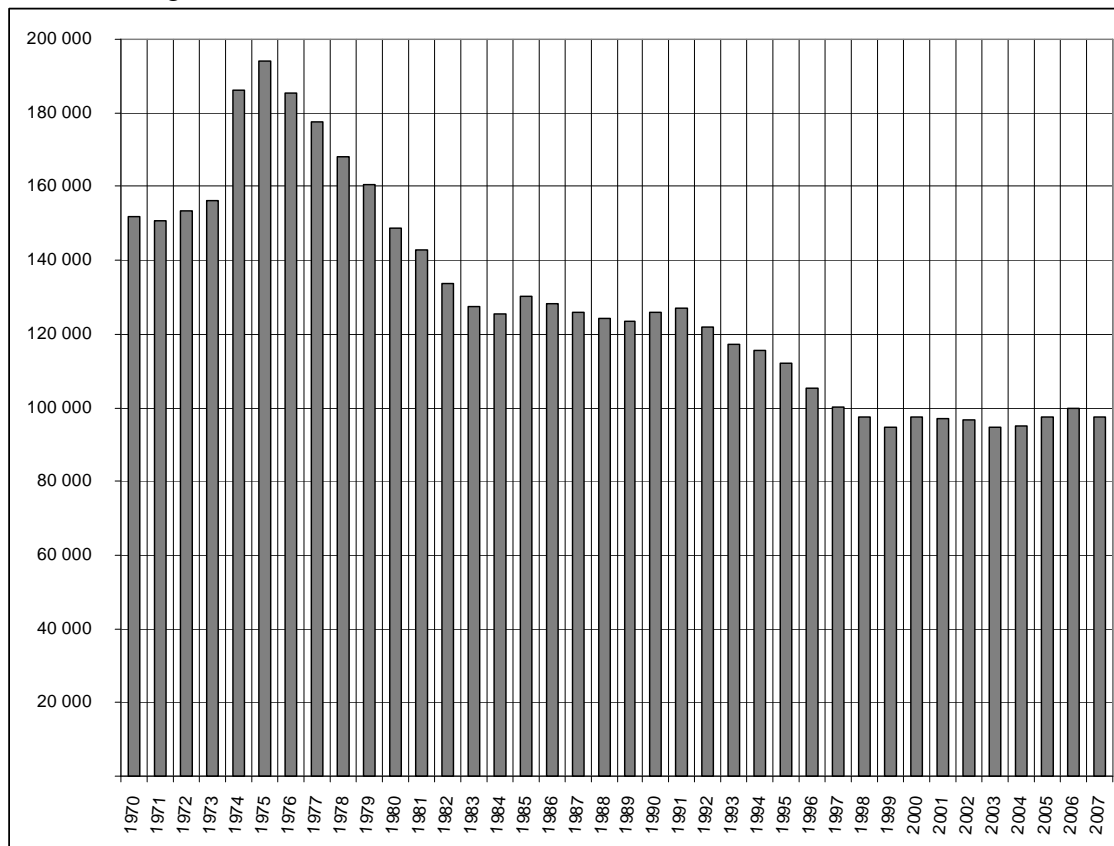
Végeredményben a felsőoktatás társadalmi fenntarthatóságának aspektusából azt lehet állítani, hogy a gazdasági fejlődés előrehaladásával a munkaerőpiac egyre nagyobb arányban igényel felsőfokú végzettségű munkavállalókat. A diplomás munkaerő arányának növekedésével nem növekszik sem inaktivitásuk, sem munkanélküliségük, - viszont a középfokúakhoz mért bérelőnyük csökkenni látszik. (Ez utóbbinak azonban lehet az is az oka, hogy a felsőfokúak arányának növekedésével a középfokú végzettségűek aránya csökken, ami felértékelheti munkaerő-piaci értéküket, s ez által a felsőfokú végzettségűek hozzájuk mért béraránya csökken).

3.1.2 A hazai felsőoktatás sajátosságai, fejlődési tendenciái

3.1.2.1 A magyar felsőoktatás iránti egyéni kereslet várható alakulása – országosan, és a Debreceni Egyetem szempontjából releváns régióban

3.1.2.1.1 Országos demográfiai jellemzők – a felsőoktatás iránti egyéni kereslet alakulása

A hazai demográfiai folyamatok közismertek. Az élveszületések száma a 70-es évek közepe óta csökken, a 90-es évek közepe óta 100 ezer gyerek alá süllyedt, s azóta 95 és 98 ezer körül stagnál.

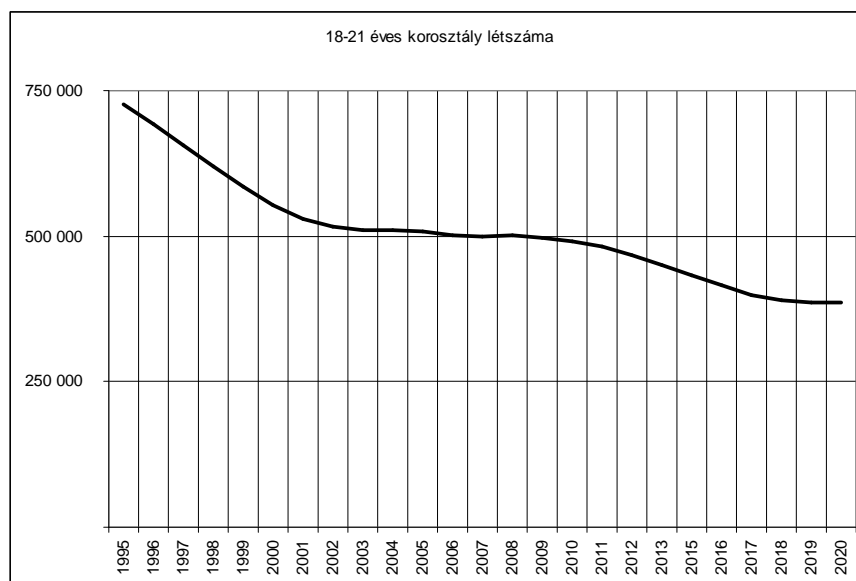
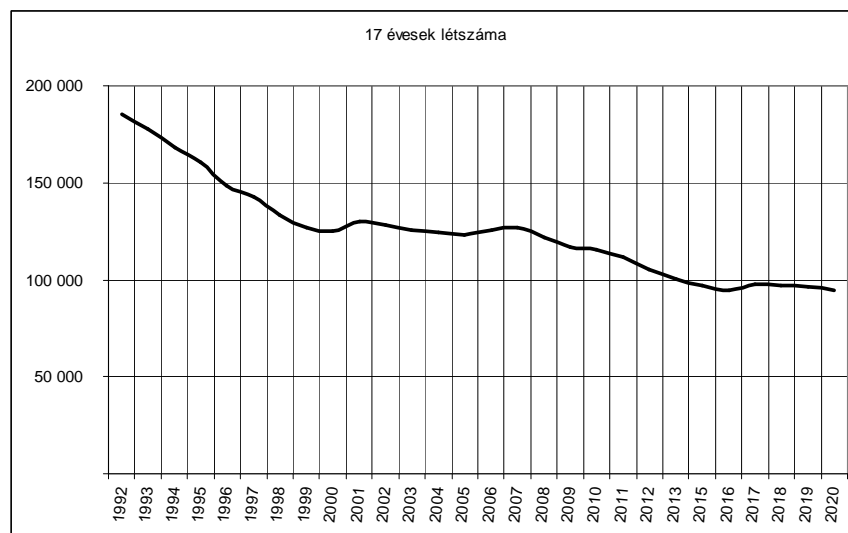

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A hazai élveszületések száma 1970-2007

Forrás: Demográfiai Évkönyv 2006 KSH

Mindezen folyamatok nyomán a 17 éves korosztály létszáma most stagnál, s várhatóan 2007 után kezd csökkenni és ez mintegy 10 éven át folytatódik. Ezt követően 2017 és 2025 között stagnálás illetve egy igen mérsékelt emelkedés várható.

A 17 és a 18-21 éves népesség létszámának alakulása 2020-ig

Forrás: saját számítás

A 18-21 éves – tehát a felsőoktatási releváns - korosztály létszáma 2009-2010-ig stagnál, majd ezt követően mintegy 100 ezer fővel fog várhatóan csökkenni.

A fenti demográfiai folyamatok azonban nem közvetlenül, hanem a középfokú oktatás közvetítésével hatnak a felsőoktatásra.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az érettségizettek és a felsőoktatásban nappali tagozatra jelentkezők száma

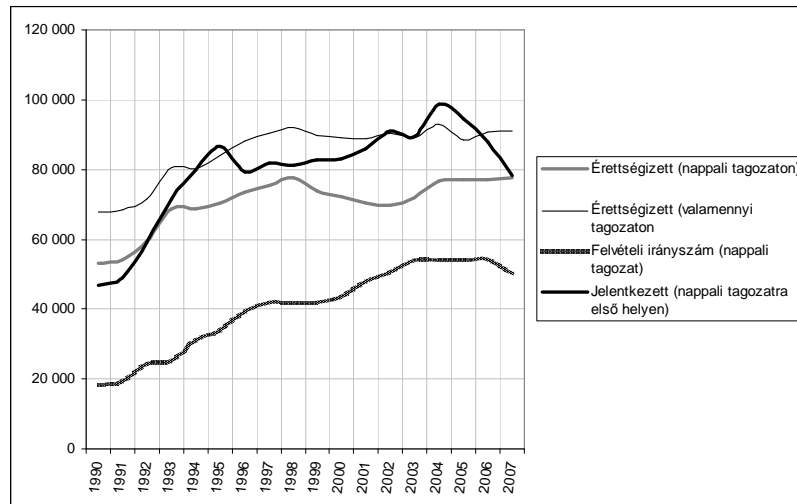
	Érettségizett (nappali tagozaton)	Érettségizett (valamennyi tagozaton)	Felvételi irányszám (nappali tagozat)	Jelentkezett (nappali tagozatra első helyen)
1990	53 039	67 874	18470	46767
1991	54 248	68 539	19566	48911
1992	59 646	71 460	24399	59119
1993	68 607	80 517	25000	71741
1994	68 604	80 201	31300	79805
1995	70 265	84 179	33975	86548
1996	73 413	88 158	39553	79369
1997	75 564	90 249	42000	81924
1998	77 660	92 098	42000	81065
1999	73 965	89 628	42000	82815
2000	72 200	89 200	43500	82957
2001	70 441	88 908	48000	86027
2002	69 612	90 409	50500	91022
2003	71 944	89 227	54000	89294
2004	76 669	92 954	54000	98780
2005	77 025	88 538	54000	94663
2006	76 895	90 768	54500	87987
2007	77 527	91 029	50400	78281

Adatok forrása Statisztikai tájékoztató Felsőoktatás 2004/2005 OM 2005 valamint Országos Felsőoktatási Információs Központ honlapja²¹ <http://www.felvi.hu/statisztika/>

Megjegyzés: az érettségizettek adatainak forrása Oktatási évkönyv 2007/2008 OKM

²¹ A két adatforrás által adott adatok között némi eltérés tapasztalható (aminek az oka az, hogy az OM statisztika nem tartalmazza a pótfelvételik adatait)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A demográfiai apály a középfokú oktatás intézményei között kiélesedő versenyt eredményezett, amely versenyből a legalacsonyabb presztízsű szakiskolák – amelyek a 90-es évek elejétől radikálisan visszaszorultak – kerülnek ki továbbra is vesztesként.

Az elmúlt évek igen fontos tendenciákat mutatnak az érettségizettek és a felsőoktatásba bekerültek arányait illetően. A nappali tagozaton érettségizettek aránya a 18 évesekhez viszonyítva a kezdeti stagnálás után az utóbbi években évről-évre növekszik. A nappali tagozaton érettségizettek száma is a korábbi várakozásoknál²² nagyobb ütemben emelkedik.

A másik figyelemre méltó jelenség, hogy a felsőoktatásba nappali tagozaton új belépők aránya a nappali tagozaton érettségizettek háromnegyede felett kicsivel stagnált az elmúlt években, közben elérte a 18 évesek közel felét²³.

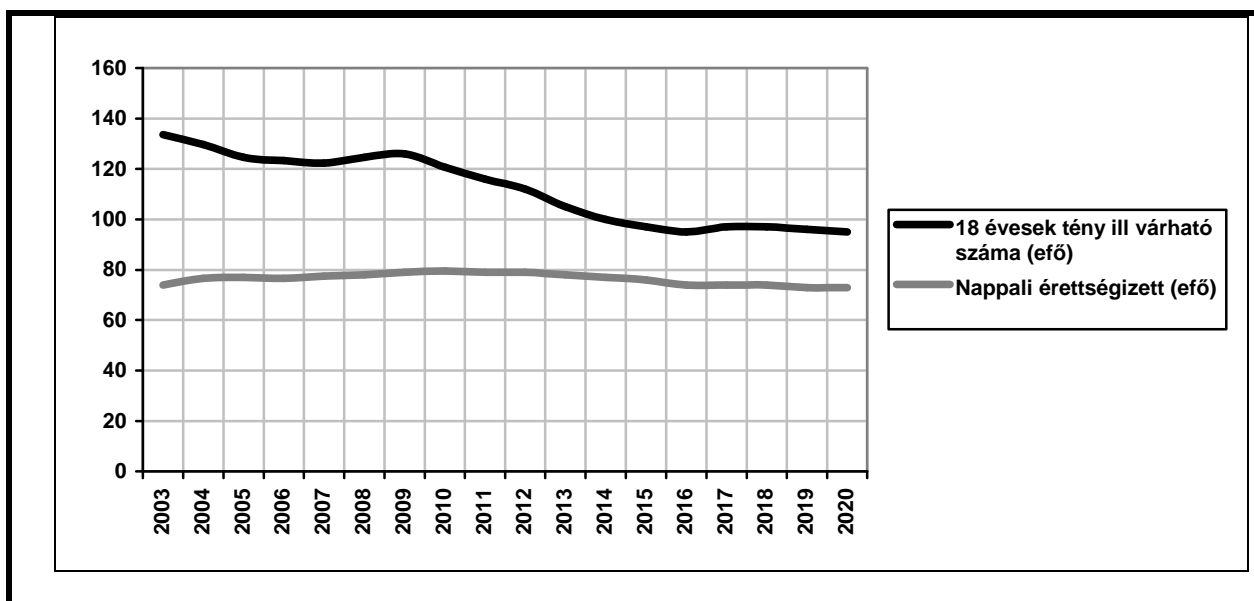
Az elmúlt évek adataira építve a következő évek érettségizettjeinek számát tekintve úgy véljük, hogy az érettségizettek száma 2010 után csökkenni fog – a korosztályi létszámok gyors mérséklődése miatt – de arányuk a korosztályi létszámokban növekszik.

	2004	2005	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020
18 évesek tény ill várható (efő)	129,7	124,7	123,2	124,6	120,6	112,0	100,0	95,0	97,0	95,0
Nappali érettségizett (efő)	76,7	77	76,6	78	80	79	77	74	74	73,0
Nappali érettségizett aránya	59%	62%	62%	63%	66%	71%	77%	78%	76%	77%

²² Halász Gábor – Lannert Judit (szerk.): Jelentés a magyar közoktatásról 2000 –ben közreadott előrejelzések 2004-ben és 2005-ben kicsivel 75 ezer fő alatti, stagnáló számú érettségizőre számítottak. Saját előreszámításaimban 70 ezer fő körüli ugyancsak stagnáló érettségizettet prognosztizáltam korábban. Polónyi István: A hazai felsőoktatás demográfiai összefüggései a 21. század elején Kutatás közben No. 255. – Felsőoktatási kutatóintézet, Budapest 2004

²³ A részidős képzésben első diplomásokat is figyelembe véve meg is haladja az 50%-ot.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Forrás: Oktatás-statisztikai évkönyv 2005/2006 OM Budapest 2006 ill. saját számítás

A felsőoktatás iránti egyéni kereslet szempontjából fontos érettségizettek száma tehát 2010-2012-ig várhatóan stagnál, majd ezt követően némileg csökken.

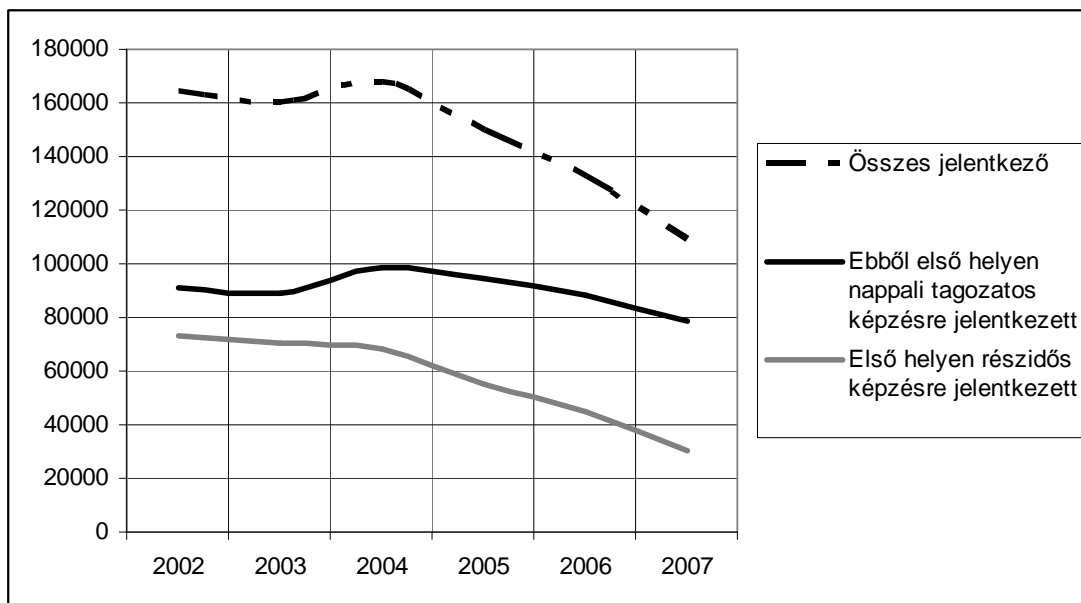
A felsőoktatásba jelentkezők és az érettségizettek száma között viszonylag magas a korreláció. A nappali tagozaton érettségizettek száma és a nappali tagozatra jelentkezők száma között 0,9028 a korreláció, a valamennyi tagozaton érettségizettek és a nappali tagozatra jelentkezők száma között pedig 0,9173.

Az adatok alapján a felsőoktatásba jelentkezők számának – az érettségizettek számához hasonló – alakulását becsülhetnénk. Ugyanakkor 2005 óta csökkent a felsőoktatásba jelentkezők száma, - ezen belül a részidős képzésre jelentkezők száma 2002 óta 40%-ára esett vissza. De a nappali tagozatra jelentkezők száma is kicsit több mint 20%-kal csökkent a 2004-es csúcshoz képest. Ezek a csökkenések valószínűleg több okkal vannak összefüggésben. Részint a diplomások elhelyezkedési lehetőségeivel és munkaerő-piaci helyzetének némi romlásával vannak összefüggésben, részint az államilag finanszírozott helyek számának csökkenésével, részint pedig a felsőoktatási továbbtanulást halasztók „elfogyásával”.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A felsőoktatásba nappali tagozatra és részképzésre első helyen jelentkezők számának alakulása 2002-2007

fő	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Összes jelentkező	164475	159865	167314	149828	132545	108857
Ebből első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezett	91282	89294	98780	94663	87987	78281
Első helyen részidős képzésre jelentkezett	73191	70570	68302	55164	44540	30573

A felsőoktatásba nappali tagozatra és részképzésre első helyen jelentkezők számának alakulása 2002-2007

Végül is a felsőoktatásba nappali tagozatra jelentkezők száma valószínűleg a következő években tovább fog csökkenni összefüggésben az érettségizettek számának csökkenésével. Ugyanakkor a részidős képzésre jelentkezők számának csökkenése valószínűleg meg fog állni, sőt valószínűleg mérsékelten növekedni fog, összefüggésben a mesterképzések elindulásával. Tehát összességében a következő években a jelentkezők számának stagnálásával lehet számolni.

3.1.2.1.2 Regionális demográfiai jellemzők

Vizsgáljuk meg a Hajdú-Bihar megyei felsőoktatási intézmények – ez meghatározóan a Debreceni Egyetemet jelenti - beiskolázása szempontjából meghatározó megyék jelentkezőinek felsőoktatás-területi irányultságát, tehát azt, hogy az egyes megyék tanulói

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

hová jelentkeznek, melyik megye felsőoktatási intézményébe. A 2007-es felvételi adatok tanúsága szerint Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tanulói jelentkeznek legnagyobb arányban a Debreceni Egyetemre. A Borsod megyei tanulók és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tanulók már lényegesen alacsonyabb, de még 10% feletti arányban törekszenek ide. Ezekon kívül még Heves megye említhető meg, mint olyan beiskolázási bázis, ahonnan érzékelhető arányban jönnek tanulók a Debreceni Egyetemre.

Végül is a Debreceni Egyetem merítési bázisa alapvetően az Észak-Alföldi régió megyéi, valamint Borsod és Heves megye.

Az egyes megyékben állandó lakos továbbtanulók megoszlása a felsőoktatási intézmény telephelye szerint, ahová felvételt nyertek 2007

A felsőoktatási intézmény székhelye, ahová felvételt nyert	A jelentkező állandó lakhelye																			
	Bács-Kiskun megye	Baranya megye	Békés megye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Budapest	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Hajdú-Bihar megye	Heves megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye	Somogy megye	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Vas megye	Veszprém megye	Összesen			
Hajdú-Bihar megye	0	1	1	3	1	7	2	1	1	5	9	3	2	1	0	9	0	0	10	
Szabolcs-Szatmár megye	0	1	0	5	2	1	2	1	1	3	7	2	1	1	0	2	8	0	0	10
Borsod-Abaúj-Z megye	0	1	0	3	2	6	3	1	1	2	5	1	1	2	0	7	0	0	10	
Jász-Nagykun-Sz megye	4	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	8	1	0	7	0	2	0	10	
Heves megye	1	2	0	6	4	1	2	2	1	7	7	2	1	6	0	1	0	1	99	
Bács-Kiskun megye	1	4	9	1	0	2	3	1	4	1	1	2	2	3	1	0	0	2	10	
Baranya megye	1	6	9	0	0	1	5	2	2	2	0	1	0	1	4	0	0	2	10	
Békés megye	2	2	6	1	2	3	4	3	2	7	2	3	2	0	1	0	1	0	10	
Budapest	0	3	0	1	7	4	2	5	2	1	3	0	6	0	0	0	0	1	99	
Csongrád megye	3	3	2	1	5	1	6	1	1	1	1	2	2	0	0	0	0	1	10	
Fejér megye	1	1	2	0	1	4	0	3	7	7	1	2	0	2	1	0	1	1	99	
Győr-Moson-S megye	0	5	0	0	3	2	2	2	5	0	0	1	0	1	0	0	3	3	99	
Komárom-E megye	0	5	0	1	4	3	2	5	4	2	1	2	0	3	0	0	1	4	92	
Nógrád megye	1	3	0	3	4	8	3	5	3	4	1	5	0	0	0	1	0	1	97	
Pest megye	2	3	0	1	6	5	5	2	2	4	1	9	0	0	0	0	1	99		

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

					2													
Somogy megye	0	3	0	0	3	0	2	4	4	0	0	0	1	4	0	1	8	99
Tolna megye	3	4	0	0	2	7	5	7	3	0	1	0	2	4	0	0	4	10
Vas megye	0	1	0	0	2	7	1	1	2	3	1	0	0	1	0	0	2	9
Veszprém megye	0	9	0	0	3	0	2	4	1	8	1	1	0	1	1	0	4	99
Zala megye	0	2	0	0	3	6	1	1	9	1	0	0	2	2	0	7	1	95
Összesen	2	8	1	4	4	1	8	4	6	8	4	1	4	1	3	1	3	99

Megjegyzés: Komárom, Nógrád, Tolna és Zala megyékben csak igen kis befogadóképességű intézmények vannak, így az oda történő jelentkezés elhanyagolható. (Külföldi és ismeretlen lakhelyűek nélkül)

Célszerű tehát röviden kitérni a regionális demográfiai jellemzőkre. Azzal kell kezdeni, hogy az Észak-Alföldi régió három jelentősen különböző demográfiai jellemzővel rendelkező megyéből áll.

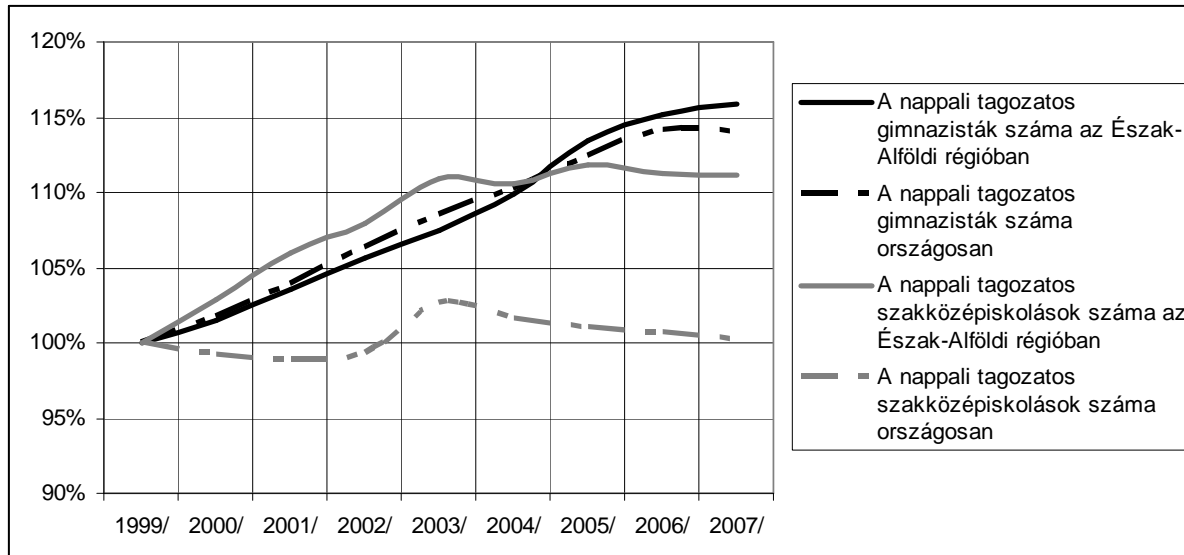
	100 (15 éves és idősebb) nőre jutó élve születés 2005	1000 lakosra jutó élve születés 2005	1000 lakosra jutó halálozás 2005	1000 lakosra jutó vándorlási egyenleg 2005	
				belföldi	nemzetközi
Hajdú Bihar megye	160	10,4	12,5	-1,9	0,4
Jász-Nagykun-Szolnok megye	163	9,3	14,3	-3,4	-0,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	178	10,9	12,7	-3,6	0,1
Észak-Alföldi régió	168	10,3	13,1	-3,0	0,1
Országos átlag	148	9,7	13,5		-1,7

Forrás: Az 1000 lakosra jutó adatok forrása Népmozgalom 2005 Végleges adatok KSH Budapest 2006 (<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmoz05v.pdf>)
A 100 nőre jutó élveszületési adatok forrása: Mikrocenzus 2005 4. Termékenységi adatok KSH Budapest 2006

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a régió és az ország legtermékenyebb, s a legalacsonyabb halálozási jellemzőjű megyék közé tartozó, s egyben a belföldi elvándorlással (az utolsó BAZ megye mellett) a leginkább sújtott megye. Jász-Nagykun-Szolnok megye viszont az országban az alacsony termékenységgű és a legmagasabb halálozási és elvándorlási jellemzőjű megyék közé tartozik. A három megyében demográfiai lényegében csak az közös, hogy magas a belföldi elvándorlás.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008
A nappali tagozatos gimnazisták száma az Észak-Alföldi régióban	25 906	26 290	26 837	27 358	27 841	28 479	29 388	29839	30022
A nappali tagozatos gimnazisták száma országosan	175 492	178 500	182 267	186 508	190447	193 366	197 217	200292	200026
A nappali tagozatos szakközépiskolások száma az Észak-Alföldi régióban	33 090	34 055	35 064	35 727	36 706	36 586	36 991	36830	36782
A nappali tagozatos szakközépiskolások száma országosan	241 369	239 300	238 622	239 793	247622	245 302	244 001	243096	242016

A nappali tagozatos gimnazisták és a szakközépiskolások számának alakulása az 1999. évi bázishoz viszonyítva

Az Észak-Alföldi régióban a nappali tagozatos szakközépiskolai tanulók növekedése meghaladta az országos átlagot a nappali tagozatos gimnáziumi tanulóké pedig nagyjából megegyezett az országos átlag növekedésének.

Mind ezek alapján az Észak-Alföldi régióban az érettségizettek számának alakulási üteme a következő években valószínűleg meghaladja kissé az országost, tehát a merítési bázis szélesebb.

Az Észak-Alföldi régióból felsőoktatásba jelentkezők az ország összes jelentkezőjének 15%-át teszik ki. A nappali alapképzésre jelentkezők esetében ez az arány 14%. Az összes

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

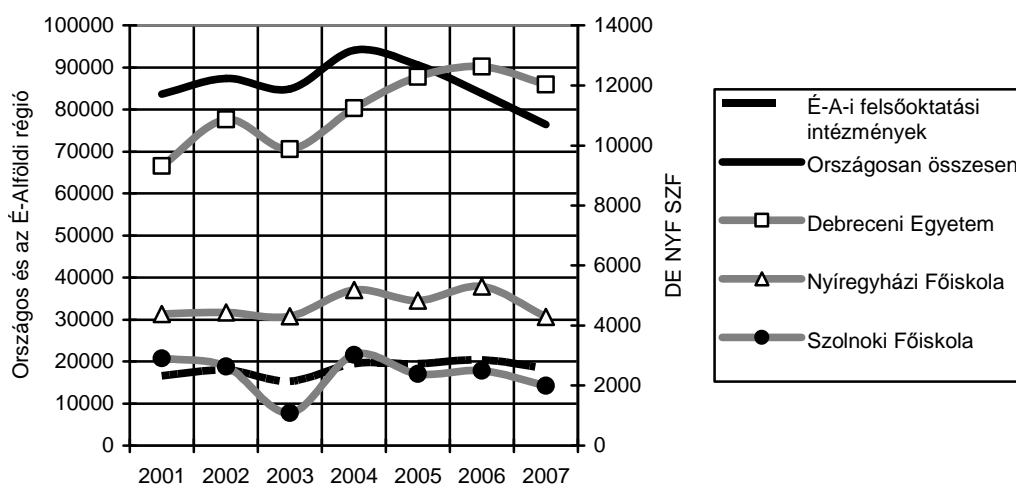
felsőoktatási jelentkező számának alakulási trendje az Észak-Alföldön is hasonló, mint az ország egészén.

Végül is a régióban a felsőoktatás iránti egyéni kereslet alakulása eddig nagyjából megegyezett az országoséval, illetve valamivel meghaladja azt.

Az alábbiakban megvizsgáljuk a régió három felsőoktatási intézményében²⁴ a jelentkezők és a felvettek számának alakulását az elmúlt hat évben.

Nappali tagozatos alapképzésre első helyen jelentkeztettek száma

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Debreceni Egyetem	9314	10874	9884	11247	12289	12626	12028
Nyíregyházi Főiskola	4381	4443	4309	5185	4836	5297	4293
Szolnoki Főiskola	2910	2634	1081	3026	2380	2494	1986
É-A-i felsőoktatási	16605	17951	15274	19458	19505	20417	18307
Országosan összesen	83642	87405	84857	94048	90600	83836	76392

Adatok forrása Statisztikai tájékoztató Felsőoktatás 2004/2005 OM 2005 valamint Országos Felsőoktatási Információs Központ honlapja <http://www.felvi.hu/statisztika/>

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Debreceni Egyetem	11,1%	12,4%	11,6%	12,0%	13,6%	15,1%	15,7%
Nyíregyházi Főiskola	5,2%	5,1%	5,1%	5,5%	5,3%	6,3%	5,6%

²⁴ Az Észak-Alföldi régióban a Nyíregyházi Főiskolán, a Debreceni Egyetemen és a Szolnoki Főiskolán kívül van néhány további kisebb intézmény is. Ezek közül a legnagyobb a Jászberényi Főiskola Kar a gödöllői Szent István Egyetem része. A mezőtúri Mezőgazdasági Kar korábban a békéscsabai Tessedik Sámuel Főiskola része volt, 2005-től a Szolnoki Főiskola része (tehát adatai ott szerepelnek). Ezeken túl van néhány egyházi felsőoktatási intézmény is: Debreceni Református Hittudományi Egyetem (DRHE), Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola (KTIF) Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola (SZAGKHF). Ezeket itt nem vettük figyelembe.

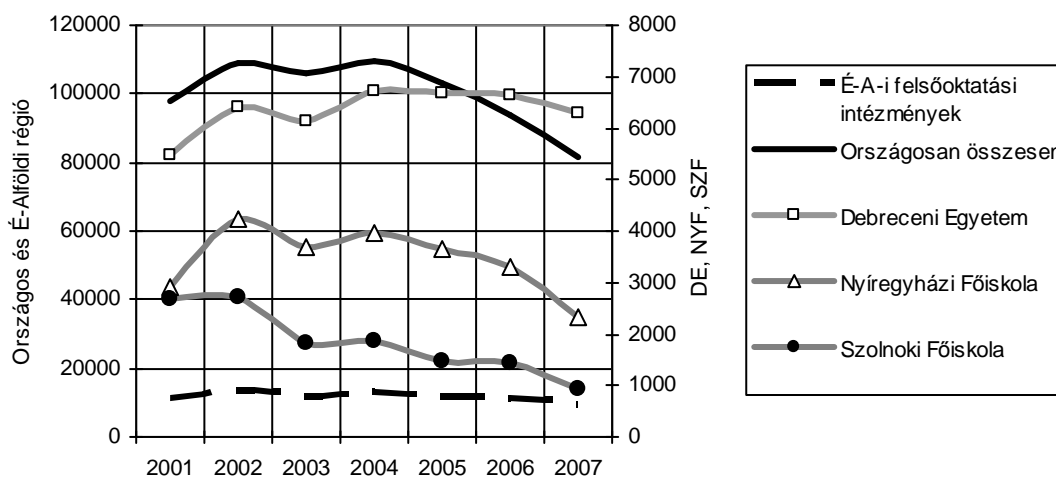
A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Szolnoki Főiskola	3,5%	3,0%	1,3%	3,2%	2,6%	3,0%	2,6%
É-A-i felsőoktatási	19,9%	20,5%	18,0%	20,7%	21,5%	24,4%	24,0%
Országosan összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A nappali tagozatos alapképzésre (első helyen) jelentkezők száma 2001-2007 között némi ingadozással, de lényegében stagnált. Ez a stagnálás úgy következett be, hogy a Debreceni egyetem részesedése az Észak-alföldi – és az országos - jelentkezőkből növekedett.

Összes felvett

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Debreceni Egyetem	5460	6420	6134	6703	6669	6657	6299
Nyíregyházi Főiskola	2917	4226	3690	3973	3654	3285	2325
Szolnoki Főiskola	2689	2703	1820	1856	1473	1426	937
É-A-i felsőoktatási	11066	13349	11644	12532	11796	11359	9561
Országosan összesen	98021	108903	106024	109562	102959	93898	81563

Adatok forrása Statisztikai tájékoztató Felsőoktatás 2004/2005 OM 2005 valamint Országos Felsőoktatási Információs Központ honlapja²⁵ <http://www.felvi.hu/statisztika/>

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Debreceni Egyetem	5,6%	5,9%	5,8%	6,1%	6,5%	7,1%	7,7%
Nyíregyházi Főiskola	3,0%	3,9%	3,5%	3,6%	3,5%	3,5%	2,9%
Szolnoki Főiskola	2,7%	2,5%	1,7%	1,7%	1,4%	1,5%	1,1%
É-A-i felsőoktatási	11,3%	12,3%	11,0%	11,4%	11,5%	12,1%	11,7%
Országosan összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

²⁵ A két adatforrás által adott adatok között némi eltérés tapasztalható (aminek az oka az, hogy az OM statisztika nem tartalmazza a pótfelvételiek adatait)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az összes felvett esetében is hasonló tendenciákat látunk, azaz az összes felvett hallgató száma országosan jelentősen csökkent, s ugyancsak csökkent az Észak-Alföldi felsőoktatási intézményeké is, kivéve a Debreceni Egyetemet, ahová a felvett hallgatók száma az elmúlt években nagyjából szinten maradt.

Végül is az elmúlt években a mind a jelentkezők, mind a felvettek száma csökkent országosan, - az Észak Alföldi régióban pedig nagyjából szinten maradt mindkét mutató. Ugyanakkor ez a szintenmaradás úgy következett be, hogy a Debreceni Egyetem pozíciói javultak, a régió főiskoláinak pozíciói pedig romlottak. A Debreceni Egyetem regionális szerepe tehát egyre inkább növekszik, s ez a folyamat az intézmény tudatos törekvései nyomán hosszabb távon is várhatóan hasonlóan alakul.

3.1.2.1.3 *Regionalitás – a jelentkezők rekrutációja szempontjából*

A felsőoktatás egyik, alighanem a legnyilvánvalóbb regionális összefüggése a hallgatók rekrutációja.

A vidéki egyetemek karainak jelentkezőit vizsgálva állandó lakhelyük megoszlása szerint egyértelmű, hogy a Debreceni Egyetem és a Miskolci egyetem jelentkezői kerülnek ki legnagyobb hányadban az intézményt befogadó, s az azzal szomszédos megyékből, - azaz ezen intézményeknek legnagyobb az ezen aspektusból azonosítható regionalitása.

A vidéki egyetemek első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők megoszlás állandó lakhely szerint²⁶

	Az adott intézménybe első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők közül az intézmény székhelyének megyéjében állandó lakosok aránya		Az adott intézménybe első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők közül az intézmény székhelyének és annak szomszéd megyéiben állandó lakosok aránya	
	2006	2007	2006	2007
DE-ÁJK	42%	44%	94%	96%
DE-ÁOK	32%	30%	88%	88%
DE-AVK	57%	57%	96%	97%
DE-BTK	38%	41%	92%	89%
DE-EFK	44%	47%	85%	85%
DE-FOK	30%	38%	87%	86%
DE-GYTK	32%	36%	95%	94%
DE-HPFK	47%	46%	98%	96%
DE-IK	43%	46%	91%	91%

²⁶ Itt csak a négy nagy „rég” vidéki egyetem karainak regionalitását mutatjuk be

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

DE-KTK	51%	59%	96%	92%
DE-MFK	41%	46%	95%	97%
DE-MTK	44%	39%	90%	90%
DE-NK	41%	35%	94%	95%
DE-TTK	38%	38%	91%	91%
DEK	24%	23%	59%	61%
MEAJK	60%	62%	91%	87%
MEBBZI	37%	36%	76%	68%
MEBTK	76%	68%	89%	85%
MECTFK	83%	83%	96%	94%
MEGEK	71%	72%	93%	91%
MEGTK	71%	80%	92%	94%
MEMAK	90%	79%	93%	94%
MEMFK	72%	74%	87%	93%
PTEAJK	38%	33%	68%	60%
PTEAOK	32%	32%	54%	58%
PTEBTK	33%	34%	63%	61%
PTEEFK	23%	19%	47%	43%
PTEFEEK	44%	47%	73%	77%
PTEIFK	58%	48%	96%	91%
PTEKTK	48%	50%	76%	76%
PTEMK	23%	28%	43%	49%
PTEPMMK	32%	34%	66%	67%
PTETTK	41%	38%	75%	72%
SZTEAJK	38%	37%	78%	81%
SZTEAOK	32%	29%	71%	67%
SZTEBTK	33%	34%	74%	74%

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

SZTEEFK	36%	32%	82%	81%
SZTEGTK	48%	48%	90%	88%
SZTEGYTK	23%	17%	61%	55%
SZTEJTFK	40%	38%	83%	82%
SZTEMFK	55%	56%	85%	83%
SZTESZEFK	42%	48%	83%	85%
SZTETTK	35%	35%	74%	77%
SZTEZFK	19%	20%	37%	39%

A régió két (szolnoki, és nyíregyházi) valamint a közeleső (egri) főiskolák jelentkezőinek regionalitását tekintve szintén nagy és időben növekvő regionalitást állapíthatunk meg.

A régió szempontjából releváns vidéki főiskolákra első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők megoszlás állandó lakhely szerint

Főiskola	Az adott intézménybe első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők közül az intézmény székhelyének megyéjében állandó lakosok aránya			Az adott intézménybe első helyen nappali tagozatos képzésre jelentkezők közül az intézmény székhelyének és a szomszédos megyékben állandó lakosok aránya		
	2002	2006	2007	2002	2006	2007
EKF	22%			79%		
EKFBTK		24%	26%		79%	80%
EKFGTK		30%	29%		89%	87%
EKF-TKTK			26%			86%
EKF-TTK		28%	34%		89%	86%
NYFBMFK	59%	63%	59%	85%	91%	88%
NYFGTFK	55%	60%	61%	87%	92%	93%
NYFMMFK	52%	56%	52%	89%	73%	71%
NYFTTFK	61%	57%	57%	89%	88%	89%
SZF	14%	28%	31%	71%	88%	89%
SZF MFK	36%	46%	44%	83%	95%	97%

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A vidéki egyetemek által felvettek rekrutációját vizsgálva (ezúttal csak az intézményt befogadó megyéből felvett hallgatókat tekintve) azt látjuk, hogy a Miskolci Egyetem után (ahol a felvettek 50-85%-a kerül ki a befogadó megyéből) a debreceni Egyetem következik, ahol ez 25-50% közé esik).

Az államilag finanszírozott nappali tagozatos alapképzésre felvett hallgatók állandó lakhelye és a felsőoktatási kar székhelye megyéjének egyezése a vidéki egyetemek esetében

	2002	2007
	Az államilag finanszírozott nappali tagozatos alapképzésre felvett hallgatók állandó lakhelye és a felsőoktatási kar székhelye megyéjének egyezése	
DE-AVK		50%
DE-BTK	39%	40%
DE-EFK	39%	40%
DE-HPFK	36%	47%
DE-IK		46%
DE-KTK	53%	52%
DE-MFK	49%	47%
DE-MTK	50%	30%
DE-NK		33%
DE-TTK	36%	38%
DE-ZK	24%	25%
MEAKK	89%	84%
MEBBZI	47%	49%
MEBTK	73%	65%
MECTFK	87%	88%
MEGEK	67%	67%
MEGTK	60%	81%
MEMFK	75%	70%
PTEBTK	40%	32%
PTEEFK	22%	21%
PTEFEEFI	41%	38%
PTEIFK	54%	47%
PTEKTK	31%	39%

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

PTEMK	22%	13%
PTEPMMFK	37%	33%
PTETTK	39%	34%
SZTEBTK	32%	30%
SZTEEFK	38%	23%
SZTEGTK	47%	40%
SZTEJTFK	37%	34%
SZTEK	23%	21%
SZTEMFK	47%	46%
SZTESZEFK	49%	46%
SZTETTK	30%	31%

Végül is a jelentkezők és a felvettek területi rekrutációja alapján azt állapíthatjuk meg a társadalmi fenntarthatóság aspektusából, hogy a Debreceni Egyetem a befoglaló régió meghatározó felsőoktatási intézményévé vált, s a régió hallgatóinak meghatározó képzési helye lett. Ez hosszabb távon is biztos bázist – biztos keresletet – jelent az egyetem számára.

3.1.2.2 A felsőoktatás hazai forrásai, finanszírozása, bevételei, - és azok várható jövőbeli tendenciái, különös tekintettel az állami forrásokra

3.1.2.2.1 Az állami támogatás

A hazai felsőoktatásban tanuló összes hallgatólétszám az 1990/1991-es 108 ezer főről 2005/06-ra 424 ezerre növekedett, majd 2007/2008-ra 397 ezerre mérséklődött. A nappali tagozatos hallgatólétszám még 2007/2008-ban is növekvő tendenciát mutat, az 1990/91-es közel 77 ezres létszám 243 ezerre nőtt.

Ugyanezen idő alatt a költségvetés a GDP-hez viszonyított felsőoktatási kiadásai 0,81%-ról indulva több-kevesebb ingadozással 1 % körül mozogtak. Ha azt is figyelembe vesszük, hogy a 2007-es GDP 159%-a az 1990-esnek, akkor végül is közel kétszeresére növekedett a felsőoktatás támogatása ez alatt az időszak alatt, - miközben az egyenértékű hallgatólétszám mintegy három és félszeresére emelkedett²⁷.

Mint láttuk, nemzetközi összehasonlításban ez nagyjából reálisnak tekinthető – bár a fejlett országok átlagánál valamivel alacsonyabb. Más oldalról az is látszik a nemzetközi összehasonlításból, hogy ennek a támogatásnak a jelentős elmozdulásával aligha lehet számolni.

²⁷ Az egyenértékű hallgatólétszám (amelyet az OECD nyomán úgy számolhatunk ki, hogy a nappali tagozatos létszámhoz hozzáadjuk a részidős létszám felét) 1990/1991-ben 92,5 ezer, a 2007/2008-as tanévben pedig 320 ezer volt. (A legnagyobb a 2005/06-os tanévben volt 328 ezer volt.)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Végeredményben a társadalmi fenntarthatóság szempontjából azt lehet mondani, hogy a hazai felsőoktatás GDP-hez viszonyított állami támogatása valószínűleg a jelenlegi szintjén marad, s annyi forrásbővülésre lehet az állam oldaláról számítani, amennyit a GDP növekedése hoz (azonos támogatási arány esetében).

3.1.2.2.2 A hallgatóktól származó bevételek

A felsőoktatás forrásai között igen fontos a hallgatóktól származó bevétel. 2007-re az összes hallgatón belül a költségtérítési arány (a 2004-es 50% körüli csúcs) után 46-47% körül alakul. Tehát az összes hallgató valamivel kevesebb mint fele költségtérítési.

Államilag támogatott ill. költségtérítési képzésben résztvevők száma összes tagozaton

Tanév	Összes	Ebből államilag támogatott	Ebből költségtérítési	Költségtérítési (%)
2000/2001	327 289	190 750	136 539	41,72
2001/2002	349 301	192 163	157 138	44,99
2002/2003	381 560	197 538	184 022	48,23
2003/2004	409 075	206 312	202 763	49,57
2004/2005	421 520	210 170	211 350	50,14
2005/2006	424 161	216 469	207 692	48,97
2006/2007	416 348	218 777	197 571	47,45
2007/2008	397 704	212 405	185 299	46,59

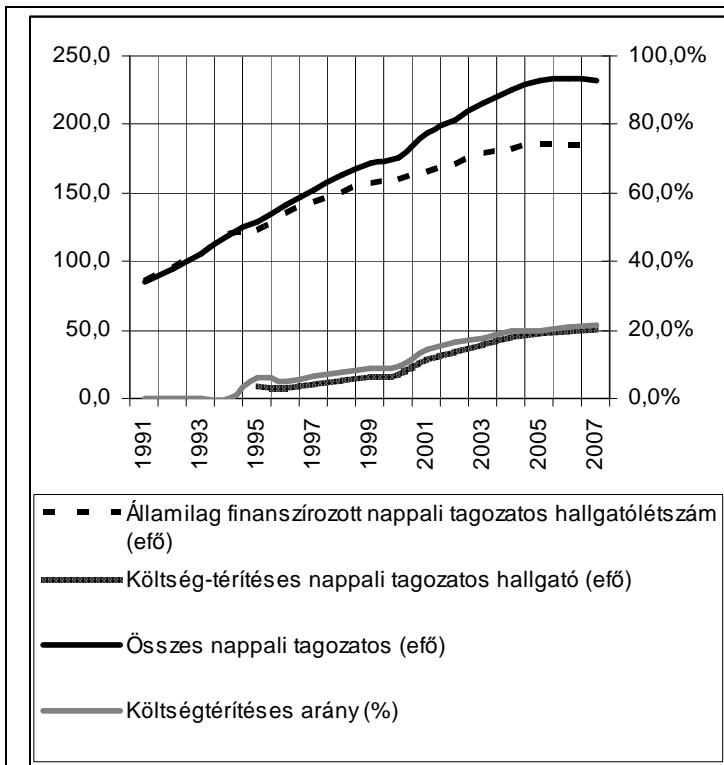
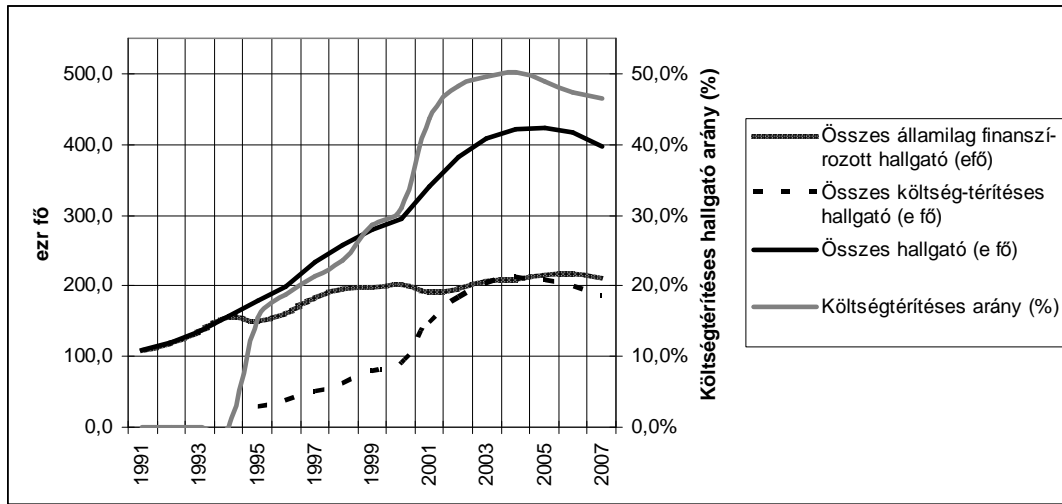
Forrás: OKM http://db.okm.gov.hu/statisztika/fs07_fm/

Az összes hallgatólétszámon belül az államilag finanszírozott létszám lényegében a 90-es évek második fele óta elég lassan emelkedik, s 2005 óta lényegében stagnál. A költségtérítési létszám viszonyt a 2000-es évek legelejéig intenzíven növekedett, 2004 óta viszont csökken.

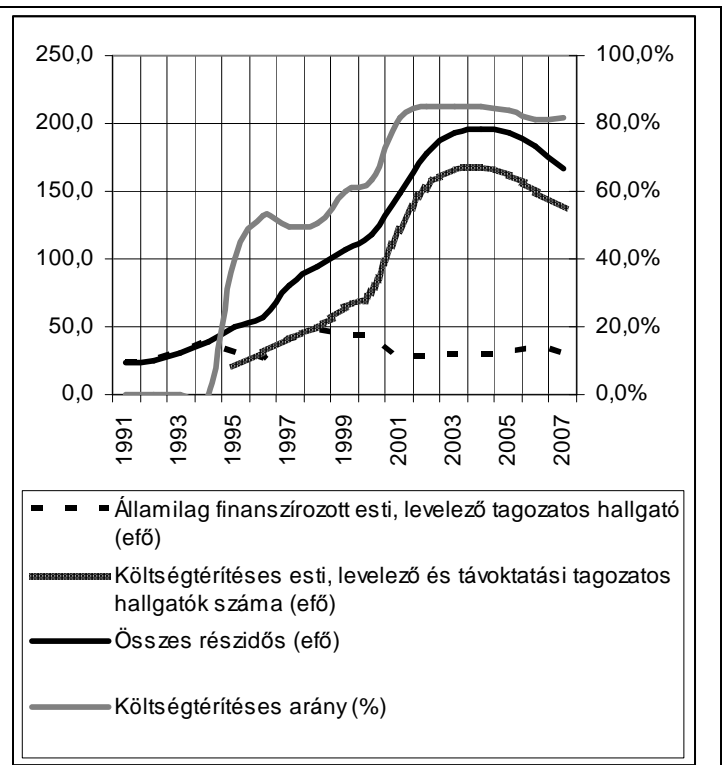

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az államilag finanszírozott és a költségtérítéssel hallgatók számának és arányának alakulása 1991-2007

A költségtérítéssel arány a nappali tagozatos hallgatólétszámon belül 1991-2007

A költségtérítéssel arány a részdíjas képzésen belül 1991-2007

Ugyanakkor a nappali tagozatos hallgatólétszámon belül lényegesen alacsonyabb költségtérítéssel arány, bár – ha lassan is – de növekszik, s 2007-ben 21% körül volt. A

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

részidős képzésen belül pedig értelemszerűen magasabb a költségtérítéses arány, - bár 2002 óta, a részidős hallgatólétszám csökkenése nyomán – csökkent, s 2007-ben

Ha az államilag finanszírozott és a költségtérítéses arányt fenntartónként vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a költségtérítéses hallgatók aránya az alapítványi intézményeknél a legnagyobb, - és ami meglepő, hogy az egyházi intézményeknél a legalacsonyabb. Ez az oktatáspolitikai enyhén szólva következtetlenségét, illetve az egyházi oktatás ellentmondásos (túlpreferált) kezelést mutatja.

A költségtérítéses hallgatók számának megoszlása a felsőoktatásban az intézmények fenntartói szerint (2004-ben és 2006-ban)

	Összes hallgató	Állami	Egyházi	Alapítványi és egyéb magánintézmény
2004/2005				
Hallgatók száma összesen (ezer fő)	421	364	23	35
Ebből állami finanszírozott (ezer fő)	210	189	15	6
Költségtérítéses arány (%)	50	48	35	83
2006/2007				
Hallgatók száma összesen (ezer fő)	416	360	24	32
Ebből állami finanszírozott (ezer fő)	219	196	16	7
Költségtérítéses arány (%)	47	45	34	77

A hallgatóktól származó tandíj és költségtérítés nagyságáról nincs pontos adatunk²⁸. 2007-ben ennek nagyságát mintegy 26 milliárd forintra becsülhetjük.

A hallgatóktól származó költségtérítés becsült összege

	Becsült tandíj (költségtérítéses képzési bevétel) Milliárd Ft	A GDP-hez viszonyítva (%)	Az összes felsőoktatási kiadáshoz viszonyítva (%)	Az összes felsőoktatási intézményi bevételhez viszonyítva (%)
2001	15,7	0,103%	6,9%	14,9%
2003	23,3	0,123%	7,3%	17,3%

²⁸ Az ÁSZ vizsgálatából tudjuk, hogy a Költségtérítéses képzés bevétele 2001-ben 15725 millió forint volt (ÁSZ: Jelentés a felsőoktatási intézményhálózat integrációjának ellenőrzéséről 2003)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

2005	26,7	0,121%	7,6%	15,8%
2007	25,7	0,101%	6,4%	12,9%

Megjegyzés: A 2001-es adat az ÁSZ „Jelentés a felsőoktatási intézményhálózat integrációjának ellenőrzéséről 2003” anyagból, a többi adat az infláció figyelembe vételével és az éves átlagos hallgatólétszám alapján számolt saját becslés.

A költségtérítéses hallgatóktól származó bevétel az összes felsőoktatási intézményi bevétel 13-15%-a, s az összes felsőoktatási kiadás mintegy 6-7%-át fedezi. Az összeg – s így az arányok is – 2005 óta csökkennek, mivel a költségtérítéses hallgatólétszám azóta csökken.

A fenntarthatóság szempontjából a hallgatóktól származó bevétel stagnálásával lehet számolni. Részint a tandíj bevezetésének elvetése, részint a részidős képzésben részt vevők számának csökkenése abban az irányban hat, hogy a hallgatóktól származó bevételek növekedésére aligha lehet számítani. A csökkenés megakadályozásának forrásai részint a felnőttképzés új formáinak fejlesztése, részint a (fizetős) külföldi hallgatók számának növekedése lehet.

3.1.2.2.3 A felsőoktatás nem oktatási szolgáltatásainak bevétele

A haza felsőoktatási szféra költségvetési adatait elemezve azt állapíthatjuk meg, hogy a 2001-2009 közötti években a felsőoktatási kiadások a GDP arányában 1,40 és 1,62% között mozogtak. (Csak az állami támogatást vizsgálva az 0,76 és 0,97% között mozgott)

A központi költségvetés felsőfokú oktatási címeinek (HM,BM nélkül) kiadási és bevételei

2001-2008		Millió Ft		
	Kiadások	Bevételek	Bevétel aránya	Támogatás
2001	226439,5	105599,8	46,6%	120839,7
2002	239927,3	109645,8	45,7%	130281,5
2003	317975,3	135058,6	42,5%	182916,7
2004	335056,2	154514,8	46,1%	180541,4
2005	353428,6	169221,0	47,9%	184207,6
2006	383717,0	186809,0	48,7%	196908,0
2007	404202,1	199530,4	49,4%	204671,7
2008	416858,6	200441,8	48,1%	216416,8

Forrás: az adott évi központi költségvetési törvény alapján leválogatva – saját számítás

A felsőoktatási szféra bevételei – abba beleértve az OEP-től származó bevételeket is – ugyanezen időszak alatt 42,5% és 48,7% között alakultak. OEP bevétel nélkül az intézményi bevételek 20 % körül alakultak (30 és 13 % között ingadozva).

A hallgatóktól származó bevételek és az OEP bevételek mellett a K+F bevételek tekinthetők a legfontosabb, legfrequentáltabban figyelt bevételek közé a felsőoktatási intézmények esetében. A hazai felsőoktatás K+F bevételei 2005-ben mintegy 21 milliárd

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

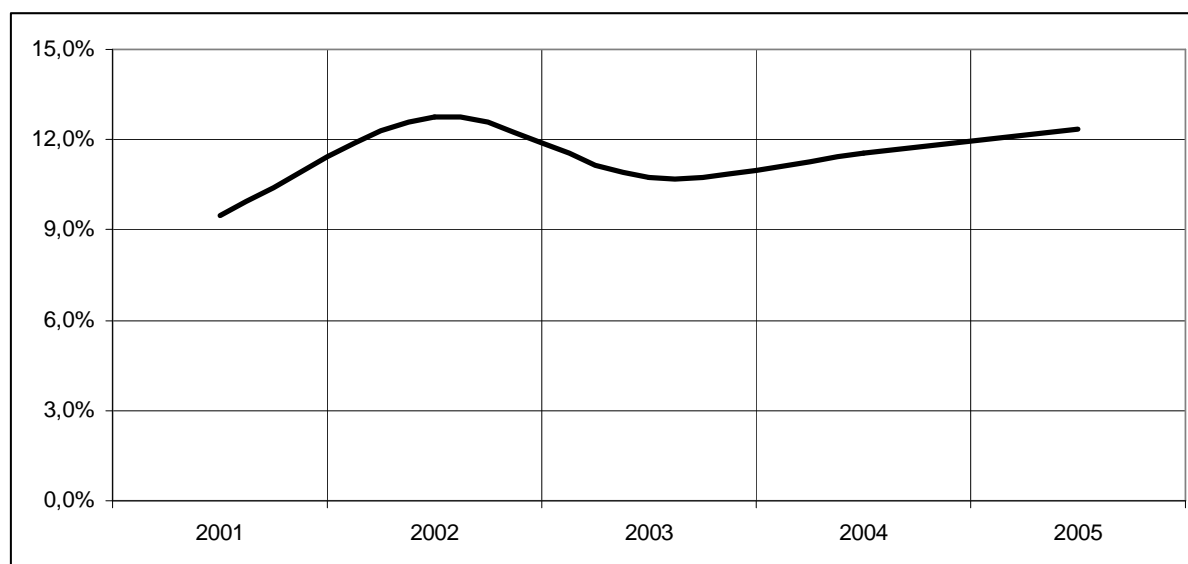
forintot tettek ki, ami az összes felsőoktatási intézményi bevétel valamivel több mint 12%-a volt.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A felsőoktatási intézmények kutatási bevételei 1995-2005

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hazai K+ pályázatok	3073	3375	5065	5375	5311	4514	6928	10471	11042	13031	14431
Külföldi K+F pályázatok	525	788	918	925	1008	1173	1158	1465	1499	2189	2801
K+F megbízások	948	959	1276	1641	1563	1792	1952	2077	1945	2667	3655
Összes K+F bevétel a felsőoktatási intézményekben (millió Ft)	4546	5122	7259	7941	7882	7479	10038	14013	14486	17887	20887
A GDP-hez viszonyítva	0,08%	0,07%	0,08%	0,08%	0,07%	0,06%	0,07%	0,08%	0,08%	0,09%	0,09%

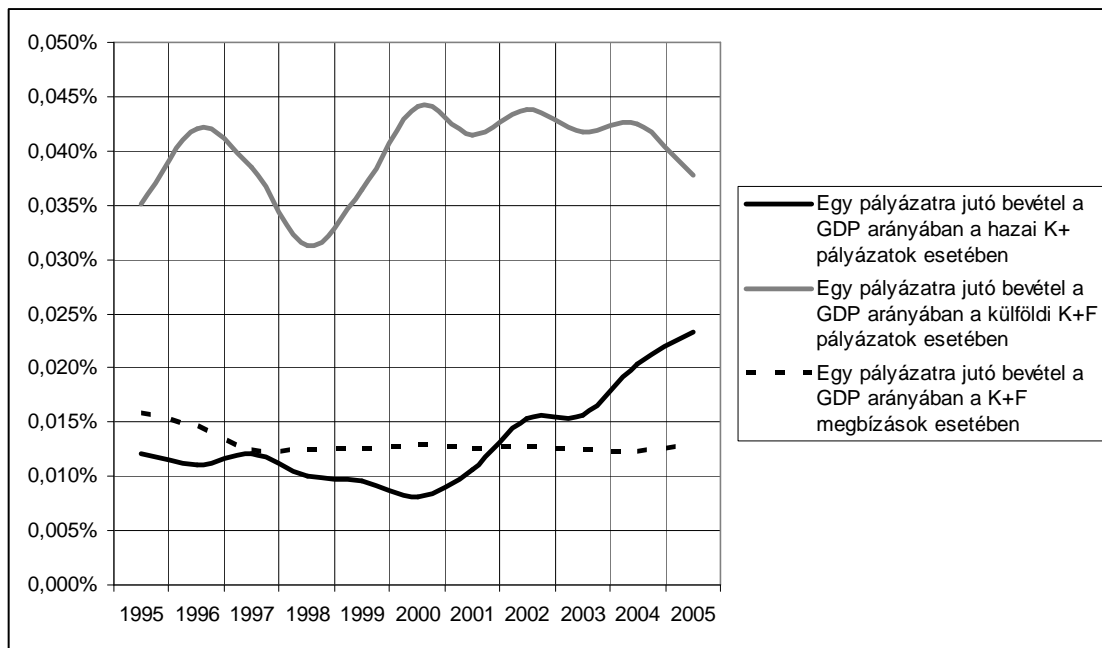
Forrás: Kutatás, fejlesztés, pályázatok és programok a felsőoktatásban. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Jelentése a 2006. évről OKM Tudománypolitikai Főosztálya Budapest, 2008. január

A felsőoktatás K+F bevételei az összes intézményi bevétel arányában 2001-2005

A K+F pályázatok fajlagos bevételét elemezve jól látszik, hogy a külföldi kutatási, fejlesztési pályázatok lényegesen magasabb bevételt hoznak fajlagosan, mint a hazai pályázatok, vagy a megbízások. Más oldalról az is jól látszik, hogy 2000 óta a hazai kutatási, fejlesztési pályázatok esetében is jelentősen növekedett a fajlagos bevétel. Ez magyarul azt jelenti, hogy jelentősen növekedett a nagy pályázatok aránya.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

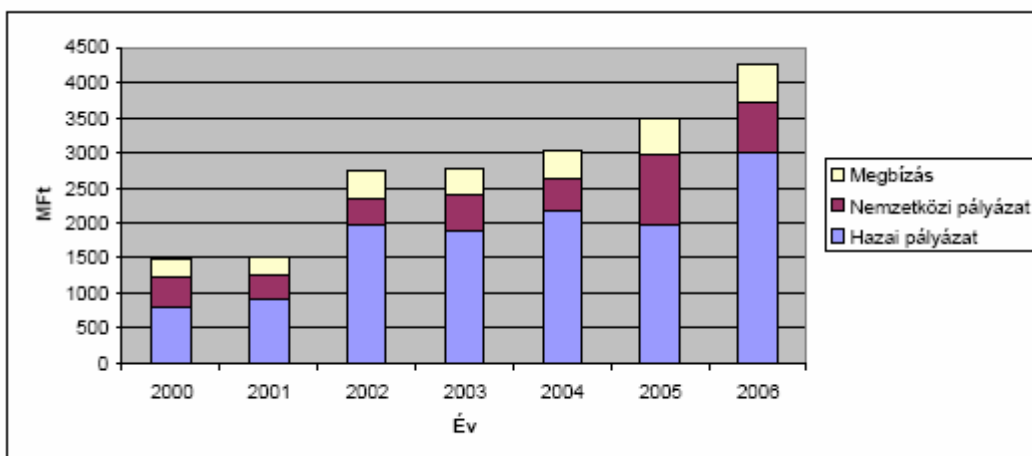

A K+F pályázatok fajlagos bevételének alakulása 1995-2005

Azt is érdemes megjegyezni, hogy a hazai felsőoktatás K+F bevételeinek kétharmada két egyetemre jut: a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre, valamint a Debreceni Egyetemre (a K+F bevételek 90%-a pedig 10 egyetemre). A gazdasági szférától származó kutatási, fejlesztési megbízások tekintetében is igaz, hogy 10 egyetemre fut be az ilyen bevételek közel 90%-a.

A Debreceni Egyetem kutatás-fejlesztési bevételei évről évre emelkednek, ez igaz mind a hazai és külföldi pályázatokon elnyert, mind a gazdálkodó szervezetektől érkező megbízásokkal szerzett bevételekre:

A Debreceni Egyetem kutatás-fejlesztési bevételeinek alakulása 2000-2006.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Öröndetes, hogy a bevételekben egyre nagyobb arányt képviselnek a magyar költségvetésen kívüli források, a külföldi pályázatok és a megbízásos bevételek. Ezen forrástípusok elnyerésében – a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mellett – a Debreceni Egyetem teljesítménye kiemelkedő a felsőoktatási intézmények közül, az állami egyetemek ilyen bevételeinek több mint fele ehhez a két intézményhez érkezik. A hazai pályázatokon elért bevételek tekintetében is évek óta ugyancsak ez a két egyetem áll az intézmények listájának élén²⁹.

A gazdaság modernizációjának útja a "termelési tényezők vezérelte növekedéstől" (vagyis, amikor a munkaerővel, a földdel, a nyersanyagokkal vagy a tőkével való ellátottság határozta meg a fejlődést) a "beruházások vezérelte növekedésen" keresztül (ahol a tőkefelhalmozás és tőkeellátottsága a versenyképesség meghatározó tényezője) az "innováció vezérelte növekedésig" vezet, ahol a versenyképesség-javulás fő forrása a belföldi K+F, az innovációs tevékenység, valamint az oktatás, szakképzés, felsőoktatás.

A társadalmi fenntarthatóság szempontjából tehát a felsőoktatási K+F+I tevékenység fejlődése rendkívül fontos tényező. De az ebből származó felsőoktatási intézményi bevételeknek is igen fontos szerepe van az intézmények fenntarthatósága szempontjából.

3.1.2.3 A felsőoktatás kibocsátásának társadalmi, gazdasági illeszkedése – a diplomások munkaerő-piaci illeszkedésének tendenciái

A felsőoktatás tömegesedésével a diplomás kibocsátás is tömegesedett, s a diplomás munkaerő-kínálat is jelentősen megnőtt. A társadalmi fenntarthatóság alapkérdése tehát a diplomások munkaerő-piaci illeszkedése.

A hazai munkaerő-piacon a diplomás kínálat óvatos számítások alapján is hamarosan megközelíti a foglalkoztatottak 30%-át.

A diplomások aránya a foglalkoztatottak között Magyarországon (1980-2015)

Év	Foglalkoztatottak	Ebből diplomás	Diplomás aránya (%)
1980	5066	412	8,1
1990	4525	555	12,3
2001	3690	676	18,3
2010	3700-4000	955	24-26
2015	3700-4000	1100	28-30

Saját számítás az 1980, 1990, 2001 évi népszámlálási adatok alapján, 2010, 2015 saját becslés.

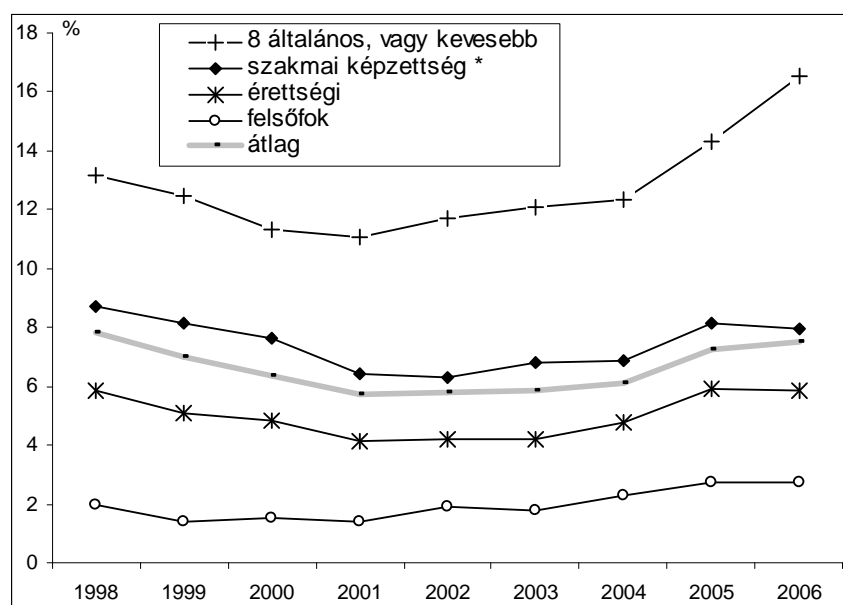
Az elemzések azt mutatják, hogy ha össze szeretnénk foglalni a diplomások foglalkoztatásának változásában megfigyelhető jelenségeket, a következőket lehet kiemelni:

²⁹ Intézmény Fejlesztési Terv, 68-69. oldal

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

- Növekszik a szolgáltatásokban és a közsférában - (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, kultúra) foglalkoztatott diplomások száma
- A szellemi foglalkozásúak között növekszik a felsőfokúak aránya, s egyre inkább kiszorulnak a középfokú végzettségűek ezekből a foglalkozásokból,
- Növekszik a kisvállalkozási szférában és az önfoglalkoztatóként dolgozó diplomások száma
- Növekszik a képzettségi szintjüknél alacsonyabb igényű munkakörökben foglalkoztatott diplomások száma

Más oldalról viszont a diplomás munkanélküliség adatai csak igen mérsékelt emelkedést mutatnak.

Munkanélküliségi ráta a legmagasabb iskolai végzettség szerint, % (1998-2006)

Forrás: www.gvi.hu/data/research/dip_07_abrak_adatok_070810.xls

Ugyanakkor figyelmeztető, hogy a regisztrált pályakezdő munkanélküliek aránya is több mint kétszeresére növekedett, s a diplomások elhelyezkedése esélyei³⁰ romlani látszanak.

³⁰ Lásd: A felsőfokú végzettségűek relatív elhelyezkedési esélye az alacsonyabb végzettségű gazdaságilag aktívakkal szemben, 1998 - 2006 : www.gvi.hu/data/research/dip_07_abrak_adatok_070810.xls

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A regisztrált munkanélküli pályakezdeők megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, 1996-2005 (%)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Legfeljebb 8 általános	4,6	20,2	23,4	25,3	26,8	31,1	33,7	34,7	35,2	36,1
Szaktanulmányi, szakiskola	41,9	35,7	34,1	30,9	27,8	23,7	20,6	20,4	20,2	20,5
Képesítést adó középiskola	27	23,9	24,2	25	25,4	25,3	25,5	23,2	22,1	21,5
Gimnázium	21,8	15,5	14	13,6	13,7	12,6	11,6	10,8	10,7	10,8
Főiskola	3,6	3,5	3,4	4	4,8	5,5	6,2	7,7	8,1	7,8
Egyetem	1,1	1,1	1	1,2	1,5	1,8	2,4	3,3	3,6	3,4
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: www.gvi.hu/data/research/dip_07_abrak_adatok_070810.xls

A regisztrált pályakezdő munkanélküliek éves átlagos száma és a felsőfokú végzettségű regisztrált pályakezdő munkanélküliek éves átlagos száma, 1991 - 2005 (fő)

	Regisztrált munkanélküli pályakezdeők száma összesen	Főiskolai végzettségű pályakezdeő munkanélküli	Egyetemi végzettségű pályakezdeő munkanélküli	Pályakezdő munkanélküli diplomás összesen
1991	15782	585	241	826
1992	39600	1103	454	1557
1993	59733	1443	580	2023
1994	62141	1334	482	1816
1995	54490	1354	446	1800
1996	46233	1656	516	2172
1997	42402	1491	461	1952
1998	32551	1099	318	1417

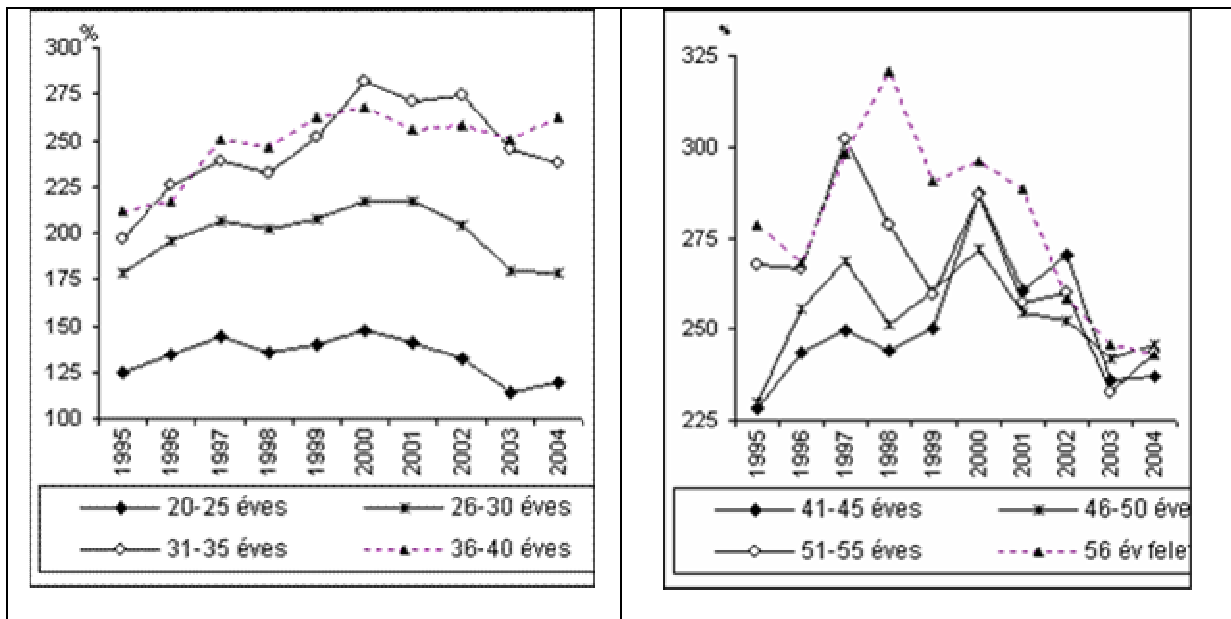
A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

1999	29927	1211	361	1572
2000	26044	1247	378	1625
2001	26763	1463	469	1932
2002	28542	1766	697	2463
2003	31292	2401	1020	3422
2004	33764	2749	1218	3967
2005	40861	3179	1381	4560

Forrás: www.gvi.hu/data/research/dip_07_abrak_adatok_070810.xls

Más oldalról viszont az látszik, hogy miközben az idősebb diplomások relatív bére³¹ csökken, azon közben a fiatal diplomások relatív bére nagyjából szinten marad, - s ennek nyomán a középkorú (31-35 és 36-40 éves) diplomások beérik az idős diplomásokat. Ezt úgy is lehet értelmezni, hogy a munkaerő-piac az idős (vagy korábban végzett) diplomásokat leértékeli, s az új diplomásokat pedig fel.

A diplomások relatív bére a fiatalodó diplomás foglalkozási csoportban 1995 és 2004 között

Megjegyzés: relatív bér = az adott korcsoport bérszínvonala az országos átlagkereset százalékában.

Forrás: Kertesi Gábor - Köllő János (2005): Felsőoktatási expanzió, "diplomás munkanélküliség" és a diplomák piaci értéke. MTA KTI, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek, BWP 2005/3, 2005. április, (27. oldal); adatok forrása: ÁFSZ bértarifa-felvételek

³¹ Relatív bér = az adott korcsoport bérszínvonala az országos átlagkereset százalékában

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A felsőoktatás és a Debreceni Egyetem társadalmi fenntarthatósága aspektusából azt kell hangsúlyozni, hogy a felsőoktatás bővülésével alapvető kérdés a felsőoktatási képzés tartalmának és szerkezetének a munkaerő-piac igényeihez történő igazítása. Ebből a szempontból is igen lépés volt a kétszintű („bolognai dekrétum szerinti”) képzés bevezetése. Ez ugyanis azzal, hogy egy szélesebb alapképzés után nyújt szűkebb szakosodást (mesterképzést) lehetővé teszi, hogy ez utóbbi képzéssel a felsőoktatás a gazdaság, a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodjon.

3.1.3 A felsőoktatás fejlődési tendenciáiból az egyetemfejlesztésre levonható következtetések

A felsőoktatás és a Debreceni Egyetem társadalmi fenntarthatóságával kapcsolatban összefoglalásul az alábbi megállapítások fogalmazhatók meg:

Az elkövetkező években – a várható gazdasági fejlődéssel, s nyomában a gazdaság és nem utolsósorban az egyéni, társadalmi igények alapján – a hazai felsőoktatási részvételi hányad igen nagy valószínűséggel növekedni fog, bár a növekedés üteme várhatóan csökkenni fog.

Ugyanakkor sem a gazdasági fejlettség, sem a felsőoktatási részvétel nem igazán befolyásolja a felsőoktatási kiadásoknak a közösségi forrásból származó, GDP-hez mért arányát. Valószínűleg nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy hosszabb távon is a GDP-hez mért 1% körüli állami (közösségi) támogatási aránnyal lehet számolni – azaz nem valószínű ezen támogatások GDP-hez mért arányának növekedése.

A gazdasági fejlődéssel egyre több felsőfokú végzettségű lép a munkaerőpiacra, s ezeket a munkaerőpiac be is fogadja. Magyarul a gazdasági fejlődéssel a gazdaság egyre több diplomást igényel. A diplomás munkaerő arányának növekedésével nem növekszik sem inaktivitásuk, sem munkanélküliségük, - viszont a középfokúakhoz mért bérelőnyük csökkenni látszik.

A hazai felsőoktatásba nappali tagozatra jelentkezők száma valószínűleg a következő években tovább fog csökkenni összefüggésben az érettségizettek számának csökkenésével. Ugyanakkor a részidős képzésre jelentkezők számának csökkenése valószínűleg meg fog állni, sőt valószínűleg mérsékelten növekedni fog, összefüggésben a mesterképzések elindulásával. Tehát összességében a következő években a jelentkezők számának stagnálásával lehet számolni.

Az Észak-Alföldi régióban az érettségizettek számának alakulási üteme a következő években valószínűleg meghaladja kissé az országost, tehát a Debreceni Egyetem merítési bázisa szélesebb.

A régióban a felsőoktatás iránti egyéni kereslet alakulása eddig valamivel meghaladta, s várhatóan kissé továbbra is meg fogja haladni az országosat.

Az elmúlt években a mind a jelentkezők, mind a felvettek száma csökkent országosan, - az Észak-Alföldi régióban pedig nagyjából szinten maradt mindkét mutató. Ugyanakkor ez a szinten maradás úgy következett be, hogy a Debreceni Egyetem pozíciói javultak, a régió főiskoláinak pozíciói pedig romlottak. A Debreceni Egyetem regionális szerepe tehát egyre inkább növekszik, s ez a folyamat az intézmény tudatos törekvései nyomán hosszabb távon is várhatóan hasonlóan alakul.

A Debreceni Egyetem a befoglaló régió meghatározó felsőoktatási intézményévé vált, s a régió hallgatóinak meghatározó képzési helye lett. Ez hosszabb távon is biztos bázist – biztos keresletet – jelent az egyetem számára.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A hazai felsőoktatás GDP-hez viszonyított állami támogatása valószínűleg a jelenlegi szintjén marad, s annyi forrásbővülésre lehet az állam oldaláról számítani, amennyit a GDP növekedése hoz (azonos támogatási arány esetében).

Középtávon a hallgatóktól származó bevétel stagnálásával lehet számolni. Részint a tandíj bevezetésének elvetése, részint a részidős képzésben részt vevők számának csökkenése abban az irányban hat, hogy a hallgatóktól származó bevételek növekedésére aligha lehet számítani. A csökkenés megakadályozásának forrásai részint a felnőttképzés új formáinak fejlesztése, részint a (fizetős) külföldi hallgatók számának növekedése lehet.

A felsőoktatási K+F+I tevékenység fejlődése rendkívül fontos tényező. Más oldalról az ebből származó felsőoktatási intézményi bevételeknek is igen fontos szerepe van az intézmények fenntarthatósága szempontjából, s a megfelelő adottságokkal rendelkező felsőoktatási intézmények – mint amilyen a Debreceni Egyetem – megfelelő fejlesztési stratégiával ezen a területen a források jelentős bővítését érhetik el.

A felsőoktatás bővülésével alapvető kérdés a felsőoktatási képzés tartalmának és szerkezetének a munkaerő-piac igényeihez történő igazítása. Ebből a szempontból is igen lépés volt a kétszintű („bolognai dekrétum szerinti”) képzés bevezetése. Ez ugyanis azzal, hogy egy szélesebb alapképzés után nyújt szűkebb szakosodást (mesterképzést) lehetővé teszi, hogy ez utóbbi képzéssel a felsőoktatás a gazdaság, a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodjon. A Debreceni Egyetem fenntarthatósága szempontjából alapvető feladat a mesterképzések ilyen irányú fejlesztése.

3.2 Szakmai és szakpolitikai fenntarthatóság

A magyar felsőoktatás, és benne a műszaki és természettudományos képzési rendszer az elkövetkező években döntő jelentőségű kihívások előtt áll. A 90-es évek elejétől kezdődő folyamatos reformok, a társadalmi-gazdasági környezet átalakulása, a törvényi szabályozás megváltozása, a feltételrendszer átalakulása jelentősen módosította a magyar felsőoktatás szerkezetét, és ezzel párhuzamosan erőteljesen befolyásolták a Debreceni Egyetem fejlesztési stratégiáját³².

A fejlesztési irányokat az alábbiakban összefoglalt tényezők befolyásolták:

- Felgyorsult az egyszer megszerzett tudás amortizációja, ugyanakkor megnőtt az azonnal alkalmazható tudás társadalmi-gazdasági szerepe.
- Kialakulóban vannak az Információs Társadalom alapjai. Az új tudásalapú gazdaság új követelményeket támaszt a műszaki és természettudományos képzés tartalmával és módszertanával kapcsolatban.
- Megnőtt a felsőoktatási intézmények közötti konkurenciaharc, a hazai elit intézményeknek a nemzetközi oktatási piacon komoly rangot kivívott európai intézményekkel (is) fel kell venniük a versenyt.
- Tovább bővül (illetve egyes területeken elmarad) a beiskolázási létszám, amely tovább növeli azt a feszültséget, ami a tömegoktatás és az elitképzés módszertana és követelményrendszere között feszül. A bolognai folyamat

---

³² Az Előzetes megvalósíthatósági tanulmány 4.3 fejezete alapján (87.o.)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

várhatóan feloldja ezeket az ellentmondásokat, növeli a hazai felsőoktatás versenyképességét és segíti a munkaerő-piaci igényeik magas szintű kielégítését.

- Illeszkedni kell az Európai Unió sajátos szabályrendszeréhez, ugyanakkor célszerűen meg kell őrizni saját hagyományainkat. A továbbiakban nem elegendő a regionális vezető szerep fenntartása, törekedni kell arra, hogy versenyképesek legyünk az európai elit-intézményekkel. Ennek jegyében az egyetem életében központi szerepet kell adni a minőségnek, meg kell növelni a formálisan is dokumentálható minőségbiztosítás szerepét.
- Átalakulóban van az oktatás tartalmi szerkezete, egyre fontosabbá válnak az interdiszciplináris szakterületek, megnő az egész életen át tartó tanulás szerepe. Ezzel kapcsolatban új alap- és továbbképzési szakok indítása válik szükségessé, nő a felsőoktatási intézmények szerepe az intézményi és vállalati továbbképzésben.
- A felsőoktatás a mainál nagyobb szerepet vállal a regionális gazdaságfejlesztési folyamatokban. Szorosabbá válik az egyetemek és az iparvállalatok kapcsolata, általában növekszik a felsőoktatás közvetlen gazdasági szerepe.
- A felsőoktatás finanszírozási modellje alapvetően megváltozott. Ehhez igazodva új forrásbővítési módszereket kell kidolgozni és bevezetni a felsőoktatás színvonalának megőrzése érdekében. A hazai felsőoktatásnak felelősséget kell vállalni a hazai régiók gazdasági versenyképességének megteremtésében, ezért szorosabb kapcsolatokat kell kiépíteni a regionális KKV-k és nagyipari vállalatokkal. Át kell gondolni, hogy milyen új oktatási programok, illetve kezdeményezések szolgálják leginkább ezeket a regionális gazdaságfejlesztési célokat. Kiemelten kell kezelni a K+F+I tevékenységeket.

3.2.1 A felsőoktatási fejlesztések szükségessége

A felsőoktatás a gazdasági, társadalmi változásoknak köszönhetően reformra, további fejlesztésekre szorul. Ezen fejlesztések stratégiai irányvonalai és az egyetem tevékenységét befolyásoló lényeges tényezők egyaránt megtalálhatóak az Európai uniós dokumentumok közül a Lisszaboni Akcióprogramban, a Kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások között, a Kohéziós politika a növekedés és a foglalkoztatás támogatása intézkedései között, illetve a hazai dokumentumok esetében az Országos Területfejlesztési Koncepcióban, az Új Magyarország Fejlesztési Terv ajánlásai között, az Új Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Stratégiában, illetve a vonatkozó jogszabályokban és kormányrendeletekben.

Annak érdekében, hogy a jelenlegi társadalmi, gazdasági és környezeti problémák megoldódhassanak, szükséges, hogy az egész társadalom szemléletmódja megváltozzon. A problémák megoldásához minél hamarabb cselekednie kell az emberiségnek. A fenntarthatóság elveinek, céljainak, módszereinek és az ezzel kapcsolatos értékeknek életünk minden színterén meg kell jelenniük, és ehhez szükséges a fenntartható fejlődés ismereteinek a meglévő oktatási rendszerekbe történő integrálása.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény tartalmazza azt a követelményt, hogy a felsőoktatás úgy működjön, hogy közben a fenntartható fejlődés érdekében javuljon a gazdasági, a társadalmi és a környezeti fenntarthatóság. A 2. § megerősíti, hogy cél az intézmények „programjaiban és működésében a fenntartható fejlődés biztosítása, az egészségtudatos, környezettudatos szemlélet és értékek közvetítése”. Az oktatás szerepével,

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

minőségének javításával és az élethosszig tartó tanulás megvalósításával Európai uniós dokumentumok egyaránt foglalkoznak, mint a Lisszaboni Akcióprogram, a Kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások és a Kohéziós politika a növekedés és a foglalkoztatás támogatása, illetve hazai dokumentumok, mint az Országos Területfejlesztési Koncepció, az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az Új Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Stratégia, ezeken túl még vonatkozó jogszabályok és kormányrendeletek.

A „Fenntartható Fejlődés” megvalósulásához azonban még az is szükséges, hogy a nemzetközi intézmények ajánlásai és az állami szabályozások koordinációja mellett a társadalmi értékrend és az egyéni szemléletmód szerves részévé váljon a környezettudatosság. Ezen szemléletmód oktatásba történő beépülésével meghatározza azt az irányt, amely hosszú távon garantálhatja mind az egyéni, mind az osztálytársadalmi fejlődést.

A felsőoktatási intézményeknek kiemelt szerepük van a jövő nemzedéknek a fenntarthatóság szellemében történő nevelésében. A kulturális és művészeti értékeken keresztül a globális és az ökológiai tudatosság és felelősség hatékonyan képviselhető, átadható. Személyes példamutatás lehetőségét hordozza magában a végzett hallgatók ismertté, elismertté válása, azáltal, hogy ők később döntéshozó pozíciókba kerülhetnek, ahol alkalmuk nyílik a folyamatok kedvezőbb irányba történő megváltoztatására. Példamutató szerepe van az értelmiségnek a tudatos, felelős értékrend és életforma elterjesztésében, megvalósításában.

3.2.2 A Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozata

Az Egyetem kötelezettségének érzi, hogy működésének minden területén szolgálja a fenntarthatóságot, ezért szabályokat dolgoz ki annak érdekében, hogy területén a fenntarthatóság minél jobban megvalósulhasson. A fenntartható fejlődés irányába történő átállás programja akkor lehet hatásos, ha az intézmény valamennyi működési területére kiterjed. Az eddig elért eredményekre alapozva, a fenntartó elvárásainak figyelembe vételével, az országos és regionális stratégiákkal összhangban, az egyetem különböző szakterületi szervezeti egységeinek elemzéseire támaszkodva kerültek megfogalmazásra a 2007-2011. évek időszakára vonatkozó, alább bemutatásra kerülő egyetemi stratégiai célkitűzések³³.

3.2.2.1 Általános célkitűzés

A Debreceni Egyetem Intézményfejlesztési tervében ezen rendelkezésekkel összhangban úgy határozta meg általános célkitűzését, hogy elsődleges feladata „a társadalom elvárásaira rugalmasan reagáló, magas színvonalú oktató, kutató és művészeti tevékenység, hatékony működés, tudásközpont szerepkör betöltése”.

A világ dinamikusan változik, a globalizáció hatása egyre inkább fokozódik, valamint a gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatok fokozatosan bonyolultabbá válnak. Ezen változásoknak meg kell jelenniük az oktatási és képzési rendszerek jövőbeni célkitűzéseiben

---

³³ Intézmény Fejlesztési Terv 1.3 fejezete alapján (37-38.o.)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

is egyaránt. Az új gazdasági struktúrák és társadalmak egyre inkább az információra és a tudásra épülnek. Az információs és kommunikációs technológiai ismereteknek be kell épülniük az oktatásba és a képzésbe. A világgazdasági folyamatok változásai magukkal hozzák, hogy a munka jellege is változik, így a munkavállalóktól és vezetőktől elvárt képességek is megváltoznak. A hagyományos termelési folyamatokhoz egyre nagyobb tudás szükséges, a szolgáltatási szektorban folyamatosan nő a munkaerő aránya, így a munkavégzéshez új, illetve folyamatosan változó készségek, képességek szükségesek. A tudástól már nem lehet elvárni azt, hogy az egész életen át aktuális maradjon. Az egész életen át tartó tanulás az elhelyezkedési lehetőségek szempontjából döntő tényezővé válik. A tudáson alapuló társadalom olyan kihívásokat eredményez, amelyekhez az oktatási és képzési rendszereknek minél inkább alkalmazkodniuk kell.

3.2.2.2 Speciális célkitűzés

Az elsődleges célja mellett az intézmény egy speciális célt is kitűzött maga elé, ami az eddig „elért pozíciójának megőrzése, további erősítése a magyar felsőoktatás rendszerében. Jelentős hozzájárulás a régió gazdasági, társadalmi, kulturális fejlődéséhez.” A régió felsőoktatási intézményhálózata történelmileg alakult ki, benne Debrecen nemcsak a régió, hanem az ország egyik meghatározó és gyorsan fejlődő egyetemi központja, egyetemi képzésre a régióon belül csak itt van lehetőség. A tudományos utánpótlás biztosításának záloga lehet, hogy Magyarországon a legtöbb tudományágban (20 doktori iskolában 23 tudományág) a Debreceni Egyetem folytat doktori (PhD) képzést. A Debreceni Egyetem jelenleg meghatározó országos pozícióval rendelkezik, azonban a felsőoktatásban napjainkban egyre fokozódik a verseny, így az egyetem túlélésének, fennmaradásának egyik fontos feltétele a korszerű tananyagok kialakítása és az oktatási gyakorlat folyamatos fejlesztése.

Az általános és speciális célkitűzés az alábbi öt stratégia cél elérésén keresztül valósítható meg:

7. Az oktatás szervezeti feltételeinek, infrastrukturális hátterének, tartalmának és módszereinek folyamatos, minőségközpontú fejlesztése, rendszeres hozzáigazítása a piaci elvárásokhoz.
8. Az alap- és alkalmazott kutatások nemzetközi színvonalú művelésének fejlesztése, a hazai és nemzetközi hálózati kapcsolatokban rejlő lehetőségek kihasználása.
9. A kutatási eredmények gyakorlati felhasználását, az innovációs folyamatok régióbeli kibontakozását hatékonyan szolgáló partnerkapcsolatok, szervezetek kialakítása, eredményes működtetése.
10. A szűkebb és tágabb régió gazdasági, kulturális és társadalmi felemelkedését szolgáló programok kezdeményezése és eredményes működtetése.
11. A határokon átnyúló kapcsolatok erősítése az oktatás, a kutatás és szakatanácsadás területén.
12. Az egyetem belső és külső szolgáltatásainak, költséghatékony működtetésének fejlesztése.

3.2.3 A képzési szerkezet átalakítása a fenntarthatóság érdekében

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az egyetem alapvető tevékenysége az alábbiakra terjed ki: oktatás, kutatás, alkotás, működtetés, és az utóbbi időben egyre inkább előtérbe kerülő regionális vagy országos szerepvállalás. Annak érdekében, hogy a működés során ezek a területek egymással összhangban működjenek, erősítsék egymást, szükséges, hogy egységes kultúra, szemléletmód jelenjen meg a fenntartható fejlődés fogalomkörében és megközelítési módjaiban is. Az oktatás tartalmi és módszertani jellemzőit az Intézmény működésébe is ültesse át, mindez feltételezi, hogy a fejlesztési stratégiák kialakításakor, átértékelésekor a fenntarthatóság szempontjait is figyelembe veszik. Az intézmény küldetésnyilatkozatában meghatározott céljai elérése érdekében folyamatosan fejleszti képzési rendszerét, igyekszik azt a gazdasági és társadalmi igényekhez minél jobban hozzáigazítani.

Az oktatási szerkezet átalakítása döntően a többciklusú lineáris képzésre történő átállást jelenti, ennek egyik lépése volt a kétszintű („bolognai dekrétum szerinti”) képzés bevezetése. Ez ugyanis azzal, hogy egy szélesebb alapképzés után nyújt szűkebb szakosodást (mesterképzést) lehetővé teszi, hogy ez utóbbi képzéssel a felsőoktatás a gazdaság, a munkaerőpiac igényeihez alkalmazkodjon. Jelenleg folyik a mesterképzések kialakítása, bevezetése és napirenden van a doktori képzés reformja is. Ezeket az alapvető folyamatokat egészíti ki a gazdaság igényeivel összhangban lévő rövidebb idejű, kompetencia alapú képzések rendszerének megteremtése. Cél egy olyan képzési rendszer kialakítása, amelyben a képzések lépcsőzetes, egymásra épülő rendszerben kerülnek kialakításra³⁴.

3.2.3.1 A korábbi osztatlan képzés kifutó rendszerű megszüntetése

Az új képzési struktúra bevezetéséhez szükséges a korábbi osztatlan képzés kifutó rendszerű megszüntetése, ami azonban várhatóan az előre tervezettnél hosszabb ideig fog tartani a hallgatók tanulmányi fegyelmeének lazulása és a jelenlegi kredites tantervek „rugalmassága” következtében.

3.2.3.2 Alapképzés

Az alapképzési szerkezet szinte már teljesen kialakult, a következő években még néhány alapszak létesítési/indítási kérelmének benyújtása várható. A Debreceni Egyetem 15 kara az alapképzések igen széles választékát nyújtja az érdeklődők számára. Az alapképzési szerkezet akkor válik hosszú távon is fenntarthatóvá, ha a valós hallgatói és munkaerő-piaci igényeket tükrözi. A fenntarthatóságot nehezítheti az államilag támogatott hallgatói helyek számának csökkenése, így fontos elérni, hogy a teljes hallgatói létszám megmaradjon, beleértve az államilag támogatott hallgatói helyeket is. Azonban megnyugtató eredmény, hogy a költségtérítéses képzésekre egyre többen jelentkeznek, ami lehetővé teszi a hallgatói összlétszám további bővülését. A gyakorlati élet igényei, a tudományterületek fejlődése és az innovációs tevékenység olyan új igényeket támaszt a képzési szerkezettel szemben, hogy szükséges a gyakorlati élettel, kamarákkal, vállalatokkal, igazgatási szervekkel való szorosabb kapcsolattartás kiépítése, a gazdasági, ipari élet szereplőinek bevonása az oktatás közvetlen céljainak és tartalmának kimunkálásába.

³⁴ Intézmény Fejlesztési terv 2.1 fejezete alapján (39-69.o.)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A fejlesztések megvalósításához szükséges a megfelelő infrastrukturális alapok megeremtése. Ennek elemei a központi könyvtári és informatikai fejlesztések, illetve egy olyan tanulmányi informatikai rendszer kiépítése, amely a hallgatók és oktatók számára bármikor elérhető, egyaránt szolgálja a mindennapok adminisztrációs igényét, valamint a stratégiai gondolkodás alapjául szolgáló adatok tárházának létrehozását, és ugyanakkor a hallgatók első számú belépési pontja a tanulmányaik szempontjából nélkülözhetetlen szakmai információkhoz.

3.2.3.3 Mesterképzés

A három éves alapképzési tanterveknek egyrészt elegendő elméleti alapot kell nyújtani, hogy biztonsággal ráépülhessen a mesterszintű képzés két éve. Ugyanakkor a korábbinál rendszerint több gyakorlati ismeret elsajátítására kell alkalmasnak lennie. A mesterképzés nélkülözhetetlen a hazai és nemzetközi versenyképesség megerősítéséhez és a doktori iskola alapításához, ezért azokon a szakokon ahol a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre állnak mesterképzést indít az Egyetem. A gazdasági változásokhoz való alkalmazkodás érdekében feltétlenül fontos az olyan rövid időtartamú, jól fókuszált képzések széles körének kialakítása, melyek az alapképzésekre építve adnak gyakorlatban is jól használható ismereteket. Az Intézmény tervei szerint az akkreditált mesterszakjainak száma a következőképpen alakul: 2008-ban 40, 2009-ben 50, 2010-ben 60, így az alapképzési szakok számával közel azonos mesterszak indulna. A Karok a hagyományos képzési, továbbá kiemelkedő kutatási potenciáljuknak megfelelő területeken terveznek mesterképzést, ugyanakkor azonban keresik a modern, nagy fejlődési távlatokat felmutató mesterképzési lehetőségeket még olyan esetekben is, amikor azok indítása személyi és infrastrukturális fejlesztést igényel. A munkaerő-piaci igényeknek megfelelően külön figyelmet fordít az Egyetem a műszaki mérnökképzés mesterszakjaira, beleértve a mérnöki képesítésű oktatók alkalmazását, ahol a képzésbe beleépülnek a nálunk végzett mérnököket foglalkoztató vállalatok, munkahelyek visszajelzései és természetesen a tradicionális mérnökképző intézmények tapasztalatai is egyaránt. A mesterszakok tekintetében sokkal nagyobb szerephez jutnak a multidiszciplináris és interdiszciplináris képzések, melyek jellemzően több kar együttműködésével valósulnak meg. A karok együttműködésével létrejövő képzési formák sikeréhez elengedhetetlen egy egységes, egyszerű átoktatási szabályzat kiépítése.

A mesterképzés tekintetében kiemelt fontosságú a pedagógusképzés, mivel az ő tevékenységük eredményeként valósulhat meg a fenntartható fejlődéshez szükséges társadalmi szemléletformálás. Az Egyetem célja olyan kétszakos tanárok képzése, akik két teljes értékű, diszciplináris jellegű szakkal rendelkeznek. Fontos, hogy a pedagógia-pszichológia tényerése mellett biztosítva legyen a szakmai képzés korábbi színvonala, ehhez a képzési szerkezet TEK/egyetemi szinten való összehangolása alapvető jelentőségű. A pedagógusképzés javítása érdekében az Egyetem egy Regionális Pedagógus-továbbképzési Központ létrehozását tervezi.

Kulcsfontosságú terület még a műszaki képzés. A műszaki képzés fenntarthatóságának biztosítása azért nagyon lényeges, mivel a munkaerőpiacon egyre nagyobb kereslet mutatkozik a műszaki végzettségük iránt, és ezzel az igénnyel lépést tartva az Egyetem igyekszik minél szélesebb spektrumban képzési programokat kidolgozni, s ezek számára jobb infrastrukturális feltételeket biztosítani.

Az Egyetem az informatikai képzést is kiemelt fontosságú képzési területként kezeli, mivel az új tudásalapú társadalom megköveteli a felsőoktatási intézményektől, hogy az

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

informatikai képzésüket úgy alakítsák ki, hogy az megfelelően reagálni tudjon a gazdaság új kihívásaira.

A hagyományos osztatlan képzést folytató tudományterületeken (orvos- és egészségügy, jog) az élethosszig tartó tanulás koncepcióját és a multidiszciplinaritás elvét szolgálja és támogatja a mesterprogramok választékának bővítése.

Az MSc képzés stratégiai célja, hogy a mesterszakokon tanulmányaikat tovább folytató hallgatók létszáma lényegesen meghaladja az alapképzésben a Debreceni Egyetemen tanulók létszámának 30 %-át. Ehhez egyrészt széles kínálatra van szükség magas színvonalú képzést adó mesterszakokból, másrészt lehetővé kell tenni, hogy az egyes szakokra széles körből jelentkezessenek az érdeklődők. A kiváló színvonalú oktatómunka mellett a fenntarthatóság szempontjából nélkülözhetetlen az egyetemi eredmények, lehetőségek megismertetése az érdekeltekkel, megfelelő PR tevékenység folytatása. A mesterképzések megfelelő hallgatói bázisának kiépítéséhez szükséges a különböző képzési szintek közötti átjárhatóság biztosítása. A cél az, hogy egy adott mesterképzésre számos rokon BSc, BA képzés után jelentkezessenek, illetve felvételt nyerhessenek a hallgatók. Ennek hosszú távú célja az, hogy egy adott mesterképzés diplomásai között sokféle alapképzetszerű szakember legyen megtalálható, mert egy ilyen kombináció elősegítheti az interdiszciplináris és innovatív gondolkodást. A mesterképzés gyakorlatiasabbá tétele a mobilitás támogatásával, a külföldi képzésekben, részképzésekben való részvétel ösztönzésével is megvalósulhat. Jelenleg is lehetőség van külföldi csereprogramokban, cseregyakornoki programokban való részvételre, illetve az egyetem további tervei között szerepel, hogy fokozatosan növeli a külföldi felsőoktatási intézményekkel közös képzési lehetőségeket.

3.2.3.4 Felsőfokú szakképzés

A gazdaság igényeihez illeszkedő képzés megvalósításának további eszköze a felsőfokú szakképzés fejlesztése, mivel ennek elsődleges célja gyakorlatorientált, piacképes felsőfokú képzetszerű szakemberek felkészítése vagy a továbbtanulásra.

A felsőfokú szakképzés kiszélesítése a Debreceni Egyetem stratégiai célja és egyik közvetlen feladata. A felsőfokú szakképzés jelentősége az Intézmény számára abban áll, hogy magában hordozza az intézményi profilváltás lehetőségét, segíti a képzés kiszélesítését, kiépülhetnek és megfelelően hasznosulhatnak az intézményen belüli és kívüli gyakorlati képzési feltételek, jobb felhasználásra kerülhet a szellemi potenciál a fokozat nélküli, de jó gyakorlati készségű kollégák képzése révén, illetve fokozódik az együttműködés a szakközépiskolákkal és a gazdasággal. Kívánatos, hogy bizonyos képzések közvetlenül a régió piaci igényeinek megfelelően jöjjenek létre, működjenek. Ehhez nélkülözhetetlen minden szakmaterületen a rendszeres piackutatás, valamint folyamatos kapcsolattartás a gyakorlati élettől, a gazdasági élet szereplőinek bevonása az oktatás közvetlen céljainak és tartalmának kimunkálásába. Egyes karokon már jelentős tapasztalattal rendelkeznek felsőfokú szakképzés területén, pl. AVK, MTK. Ezen tapasztalatok átvétele a többi karon is segítheti a kívánatos szemléletváltást, a felsőfokú szakképzési szakok kínálatának növelését Egyetemünkön.

3.2.3.5 Kiegészítő alapképzés

Az alap- és mesterképzés, valamint a felsőfokú szakképzés mellett a karok oktatási tevékenységének stratégiai eleme a posztgraduális képzési formák fenntartása, megújítása, bővítése. A kiegészítő alapképzési szakokon (összesen 41-féle működik) a főiskolai végzettség után ugyanolyan szakon egyetemi végzettség szerezhető, ez a képzési forma a mesterszakok megjelenésével fokozatosan megszűnik. A munkaerő-piaci igényekhez való rugalmasabb illeszkedés érdekében szükséges a továbbképzések egyszerűbb megvalósítása. Az egyetemnek meg kell ragadni az új képzési lehetőségeket, a speciális szakirányú szakképzettséget nyújtó, a bolognai képzések további szakirányának elvégzését biztosító és a pedagógus-szakvizsgára felkészítő továbbképzések kidolgozásával és meghirdetésével. A hagyományos szakirányú továbbképzések 2009-től már nem indíthatók, tehát minden kar számára kiemelt feladat a szakirányú továbbképzések piacképes, a munkaerőpiac szereplőivel előre egyeztetett tartalmú kidolgozása.

3.2.3.6 Idegen nyelvi képzés

A hallgató bázis növelésének másik eszköze a külföldi hallgatók részvétele az Egyetem idegen nyelvi képzésein. Az idegen nyelvű kurzusok, illetve a diploma megszerzéséhez vezető idegen nyelvű képzések széleskörű indítása a Debreceni Egyetem egyik legfontosabb stratégiai célja. A Debreceni Egyetem legtöbb kara képes arra, hogy az általa oktatott szakokon idegen nyelven (leginkább angolul) is folytasson a teljes oktatási területet lefedő képzést. Határozottan törekszik az Egyetem arra, hogy minél több szakon induljon meg az idegen nyelvű képzés.

3.2.3.7 Doktori képzés

A tudományos ismeretek megszerzésére a mesterszak elvégzése után, a tudományos fokozat megszerzésére felkészítő doktori képzésben (PhD). A doktori képzés biztosítja a tudományos fokozat megszerzésére történő felkészítést, olyan szakemberek és kutatók képzése, akik magas szintű tudományos jártassággal rendelkeznek.

Magyarországon a legtöbb tudományágban a Debreceni Egyetem folytat doktori képzést. Összesen huszonkét doktori iskolája a természettudományok, az orvostudományok, az agrártudományok, a társadalomtudományok és a bölcsészettudományok területén huszonnégy tudományágban folytat tudományos képzést, és ítél oda doktori fokozatot. A PhD képzés célja az oktatói-kutatói utánpótlás biztosítása annak érdekében, hogy a képzés hosszú távon is fenntartható legyen. A beiratkozott doktoranduszok is növelik az Egyetem kutatásaiban részt vevők számát, így járulva hozzá a kutatás-fejlesztési tevékenység javításához, mind az alkalmazott kutatás, mind az innováció területén. A Debreceni Egyetem valamennyi karán magas szinten folyik tudományos kutatás, az eredményeket – a szakmák szokásainak megfelelő módon – oktatóink, kutatóink rendszeresen publikálják. Az oktatói-kutatói előmenetel kiemelt és rendszeresen vizsgált szempontja a publikációs tevékenység. Amely tudományterületeken rendelkezésre áll nemzetközileg is elfogadott mutatórendszer a

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

publikációk színvonalának mérésére, teljesítményünk e tekintetben is magas színvonalúnak bizonyul.

3.2.3.8 Élethosszig tartó tanulás

Azáltal, hogy a gazdasági környezet megváltozása szükségessé teszi a korábbi képzési szerkezet átalakítását, ugyanúgy az ismeretek gyors változása és elévülése megköveteli az élethosszig tartó tanulás stratégiájának kialakítását. A felnőttképzés kiépítésére, fejlesztésére azért is van olyan hatalmas igény, mivel a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok rugalmas munkaerő-piaci alkalmazkodását segíti. Az élethosszig tartó tanulás egyrészt hozzájárul a munkaerő-piaci alkalmazkodás megvalósulásához, másrészt az állampolgárok hozzájuthatnak az őket megillető társadalmi-kulturális lehetőségekhez. A meglévő készségek kibontakoztatása és az új készségek megszerzésének lehetősége a társadalmi kirekesztettség elkerülésének egyik módja lehet mindenki számára, ami a legszélesebb értelemben segíti az esélyegyenlőség megvalósulását. Az élethosszig tartó tanulás a társadalmi igazságosság megteremtésének egyik lehetősége. A meglévő társadalmi megosztottságok és egyenlőtlenségek azáltal csökkenthetők, hogy a tanulás valamennyi fiatal és felnőtt számára hozzáférhetővé válik. Annak érdekében, hogy az oktatási és képzési rendszerek hozzájáruljanak a befogadó, felzárkóztató társadalom megteremtéséhez, el kell hárítani azokat az akadályokat, amelyek gátolják a különböző népességcsoportok részvételét az iskolai és a felnőttkori tanulásban. Különös figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű rétegekre, illetve azoknak a korlátoknak a megszüntetésére, amelyekkel ezeknek a közösségeknek szembe kell nézniük.

Az élethosszig tartó tanulás stratégiájának képzési rendszerbe történő beépülése a bolognai folyamat részének tekinthető, ami a formális tanulás kereteinek biztosítását és a folyamatos tanulás különböző szintjeinek egymásra építését igényli. A felnőttképzés az Intézmény működésének olyan területe, ami további figyelmet igényel, szükséges a terület további fejlesztése. Egyrészt mivel a képzés jelentős bevételi forrás, így járulva hozzá a pénzügyi fenntarthatósághoz, másrészt az alapképzésből kikerült hallgatók olyan speciális szakismereteket igényelnek, amelyek megfelelnek a valós piaci igényeknek. Az élethosszig tartó tanulás szervezeti keretének kialakítása az országos intézkedésekkel összhangban volt. Az egyetem összesen 320 felnőttképzési szakmai képzést, tanfolyamot és szolgáltatást regisztráltatott, elsőik között nyerte el a felnőttképzési intézményi akkreditációt, és folyamatosan nyújtja be a sikeres programakkreditációs kérelmeket. Tekintettel arra, hogy a tényleges felnőttképzési programok szakterületenként nagyon eltérő jellegűek, eltérő szervezést igényelnek, a felnőttképzési tevékenység szervezése 2006-ban ismét az egyes centrumokba/karokra helyeződött.

A terület fejlesztésére 2008 elején a Debreceni Egyetem Felnőttképzési Stratégiát dolgozott ki, amelynek alapján megfogalmazta a konkrétan megteendő lépésekre vonatkozó Intézkedési Tervet is. Az Egyetem számos olyan működési stratégiát fogalmazott meg Intézményfejlesztési Tervében, amelyek a felnőttképzést érintik:

- Modern felnőttképzési módszerek alkalmazása (interaktív képzés, csoport módszerek alkalmazása, e-learning tanulás lehetőségének megvalósítása).
- Egyetemi szinten, esetleg centrumok/szakterületek szintjén egységes, lekérdezhető képzési adatbázisok kialakítása a különböző képzéseken részt vettek azonosítására, további képzések kiajánlására. A felnőttképzés informatikai kapcsolódási pontjainak

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

kialakítását követően a képzések „kijánlása” lehetővé teszi az egyetem hallgatói számára a teljesebb körű képzési szolgáltatások igénybevételét.

- A felnőttképzési területen a képzési igény „jelzőrendszerének” kialakítása, képzési monitoring rendszer kidolgozása és működtetése, képzési indikátorok meghatározása a képzés hatékonyságának mérésére.
- Felnőttképzéshez kapcsolódó kutatások indítása, a kutatások tapasztalatainak beépítése a képzési rendszer fejlesztésébe.
- Felnőttképzéshez kapcsolódó pályázatok figyelése, releváns pályázatok elkészítése, megvalósítása.

Az élethosszig tartó tanulás megvalósulásának egyik módja a távoktatás, amelyben résztvevő felnőttek alapvető igénye, hogy a tanulás ütemét, helyét és módját maguk választhassák meg. Ennek a jogos igénynek teljes egészében az úgynevezett nyitott tanulás, illetve a távoktatás módszere képes leginkább megfelelni. E követelmény megvalósítását jelentősen segítette egy új technikai-technológiai eszköz, az e-tanulás kifejlesztése és megvalósítása az internet-hálózatok segítségével.

Az élethosszig tartó tanulás szoros kapcsolatban van az esélyegyenlőség megteremtésével, mivel nem csak minden korosztály, hanem az összes társadalmi réteg számára biztosítani kell a tanulás lehetőségét. A Debreceni Egyetem komoly figyelmet fordít a speciális szükségletű (fogyatékkal élő) hallgatók támogatására, esélyegyenlőségük megteremtésére, ami a társadalmi egyensúly és ezáltal a hosszú távú fenntarthatóság fontos feltétele. A fogyatékkal élő hallgatók esélyegyenlőségének biztosítása egyre jelentősebb hangsúlyt kap a Debreceni Egyetem életében. Az intézménybe jelentkező fogyatékkal élő hallgatók száma folyamatosan emelkedik. A fogyatékkal élő hallgatók támogatását minden karon koordinátorok látják el, egyetemi szinten a kari koordinátorokból álló fogyatékkal élő hallgatók esélyegyenlőségének bizottsága foglalkozik a támogatásukkal. Az egyetem új építésű és felújított létesítményei akadálymentesítettek. A halmozottan hátrányos helyzetű hallgatók (nagyon rossz szociális körülmények között élők, teljes árvák, nagycsaládban élők, volt állami gondozottak stb.) segítésére az OKM és a HÖOK pályázatot hirdetett meg, ez a mentor program. A Debreceni Egyetem szinte minden karáról jelentkeztek hallgatók, hogy segítsék a hátrányos helyzetű hallgatókat az egyetemi beilleszkedésben, és célkitűzésként megfogalmazható a mentor hallgatók számának növelése az esélyegyenlőség további javítása érdekében.

3.2.4 Az intézményi kutatás-fejlesztés teljesítmény javítása

A gazdaság versenyképességének javulása, ezáltal a hosszú távú fenntarthatóság szempontjából kiemelkedő jelentőségűek azok a felsőoktatási kutatóhelyek, amelyek az oktató, nevelő munka mellett, esetleg attól elkülönítve végeznek kutató tevékenységet. A kutatás-fejlesztési tevékenység fokozása egyaránt európai uniós és kormányzati cél is. A felsőoktatási fejlesztési programok is ezen tevékenység javítására, fokozására összpontosítanak. Ennek oka, hogy uniós összevetésben hazánk lemaradása e téren több mint jelentős. Ennek megfelelően a fejlesztőprogramok egyrészt a piacorientált kutatás-fejlesztésre és azon belül is a prototípusig tartó ipari kutatásokra és az alapvető kísérleti fejlesztésekre

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

irányulnak. Természetesen a kutatás-fejlesztés eredményességéhez elengedhetetlenek a jól működő kutatóközpontok, a jól felszerelt innovációs és technológiai parkok, így a kormányzati és európai uniós támogatások a kutatás-fejlesztési központok fejlesztésére is kiterjednek. A fejlesztések célja az egyetemek, kutatóhelyek és az üzleti szféra minél szorosabb együttműködése, mivel a korábban létrehozott és már eredményeket felmutatni képes, gazdasági társaságként működő, úgynevezett kooperációs kutatóközpontokat és regionális egyetemi tudásközpontokat révén a felsőoktatásban keletkezett tudás megtermékenyítően hat az innovációs folyamatra, ezáltal a gazdaság versenyképességére³⁵.

Az egyetemi működés alapfunkciói közé tartozik az oktatás mellett a kutatás is. Kutatási aktivitását, eredményességét tekintve a Debreceni Egyetem az ország egyik legerősebb kutatóegyetemeként határozza meg önmagát. Bár ez a cím eddig hivatalosan nem létezett Magyarországon, az új felsőoktatási törvény kilátásba helyezi „kutatóegyetem” minősítés adományozását, amelynek feltételeit a kormány határozza meg. A Debreceni Egyetem 21 doktori iskolájával az országban a legszélesebb tudományos képzést biztosítja. A tudományos potenciált tekintve az Oktatási és Kulturális Minisztérium által évente, a tudományos támogatás intézmények közötti elosztására elkészített komplex mutatója szerint a felsőoktatási intézmények országos rangsorában évek óta (a vidéki intézmények legjobbjaként) az első három hely valamelyikét foglalja el. Az MTA 20 akadémiai kutatócsoportot finanszíroz az Intézményben. Nemzetközi elismertségére jellemző, hogy az EU 6. K+F Keretprogramjából 21 téma részesült támogatásban (egy projektben koordinátorként, a többiben partnerként), összesen mintegy 2,85 millió EUR értékben. Az Orvos- és Egészségtudományi Központ Molekuláris Medicina Kutató Központja, a magyarországi egyetemek közül elsőként, elnyerte az EU Kiválósági Központja címet. 2006-ban a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum felkerült a legdinamikusabban fejlődő közepes és kisméretű szervezeteket díjazó EUROPE'S 500 ranglistára.

Az egyetem kutatási-fejlesztési stratégiájának egyidejűleg két célkitűzést kell következetesen megvalósítania, egyrészt jelentős áttörés az alkalmazott kutatás és az innováció területén, és emellett az Ftv-ben bevezetett kutatóegyetem fogalmával összhangban az alapkutatások fenntartása legalább az eddigi, magas minőségi szinten. Az egyetem karai diszciplináris sajátosságainak fényében kizárólag differenciált, a karok, centrumok szakmai profilját fokozottan figyelembe vevő kutatási-fejlesztési tevékenységnek lehet realitása. Így vannak olyan karok, amelyek kiemelkedő színvonalú alapkutatási tevékenységet folytatnak mindenekelőtt a kémia, fizika, biológia, matematika, földtudomány, irodalomtudomány, nyelvtudomány, történelemtudomány területén. Ezen alapkutatások színvonalának megőrzése mind az oktatás, mind az innováció eredményessége szempontjából a Debreceni Egyetem eminens érdeke. Az Egyetem szervezeti keretei között zajló kutatási tevékenység túlnyomóan a Doktori Iskolák tevékenységének eredményeként jön létre, így a képzési struktúra átalakításánál PhD képzést úgy kell kialakítani, hogy az minél inkább ösztönözze az innovációkat.

Az utóbbi években az Egyetem egyre tudatosabban készül a regionális tudásközpont szerepkör betöltésére, erősíti vállalati kapcsolatait, vállalatokkal közös K+F projekteket valósít meg. Jelentős számú és értékű közvetlen vállalati kutatási megbízást teljesített, ezek összértéke a 2005. évben a külföldi K+F bevételekkel együtt meghaladta a másfélmilliárd forintot. A regionális tudásközpont szerep betöltése azért is kiemelkedő jelentőségű, mivel

---

³⁵ Az Oktatási és Kulturális Minisztérium hírarchívuma alapján (www.okm.gov.hu)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

ezáltal biztosított lehet a hatékony tudásmenedzsment, tudásáramlás és technológia transzfer. Az egyetemi szerepvállalás az innovációs tevékenységben a kutatás mellett kiterjed az innováció- és vállalkozás-menedzseléshez értő szakemberek képzésére, valamint az innovációs projekteket támogató egyéb szolgáltatások nyújtására, melynek szakmai bázisát az egyetemi oktatók, kutatók széles köre jelenti. Az Egyetem közvetlen célja a Régió tudásbázisaként az innováció-orientált, tudásalapú gazdaság fejlesztése, a helyi tudásbázisok és innovatív vállalkozók számára az optimális tudásáramlást biztosító környezet megteremtése, az innovációs tevékenységek fejlesztése.

A megváltozott gazdasági környezet, a tudásalapú gazdaság jelentősen felértékeli a kutatásból közvetlenül kinövő, innovatív kis- és közepes vállalkozások jelentőségét. A fejlett országok példája azt mutatja, hogy a csúcstechnológia bölcsői nem önmagukban a nagy egyetemek és kutatóintézetek, hanem ezeknek az intézményeknek a piaci változásokra rugalmasan reagáló kis- és középvállalatokkal alkotott hálózatai. Az Észak-Alföldi Régió fejlődése szempontjából kiemelkedő jelentőségű a kis- és középvállalkozások és az Egyetem együttműködése. A KKV-k K+F tevékenységekbe való bekapcsolódásának módja lehet a felsőfokú oktatási intézmények, kutatóhelyek és a vállalkozások közötti szorosabb kapcsolat kiépítése.

A gazdasági és társadalmi változások szükségessé teszik a felsőoktatás további fejlesztését, megreformálását. A fenntarthatóság elveinek, céljainak, módszereinek és az ezzel kapcsolatos értékeknek életünk minden színterén meg kell jelenniük, és ehhez szükséges a fenntartható fejlődés ismereteinek a meglévő oktatási rendszerekbe történő integrálása. A Debreceni Egyetem a fenntartható fejlődés megvalósítását, egyrészt a képzési szerkezet átalakításával, annak a gazdasági igényekhez való hozzáigazításával, másrészt a kutatás-fejlesztési tevékenység élénkítésével kívánja elérni.

3.3 Szervezeti fenntarthatóság

Ebben a fejezetben a Debreceni Egyetem szervezeti fenntarthatóságának jelenlegi állapotát és stratégiai céljait mutatjuk be. Egy intézmény fenntartható fejlődésének alapvető háttérét biztosítja a stratégiai célkitűzésekkel, a fejlesztési elképzelésekkel, a szervezet kultúrájával összhangban álló struktúra. Ezért az egyetem küldetés-nyilatkozatában megfogalmazott jövőképből, illetve a 2007-2011. évek időszakára vonatkozó egyetemi stratégiai célkitűzésekből kiindulva áttekintjük, hogy az intézmény struktúrája és vezetési rendszere hogyan biztosítja az intézmény fenntartható fejlődését, milyen további célok megvalósítása szükséges annak továbbfejlesztéséhez.

3.3.1 Az intézmény struktúrája

A szervezeti fenntarthatóság akkor biztosítható, ha a stratégia – struktúra – kultúra összhangja fennáll. A szervezetben kialakított munkamegosztási elvek, specializáció mértéke, a hatáskörmegosztás módja, az egy vezető által ellenőrzöttek száma, a centralizáció és formalizáció mértéke meg kell feleljen az intézmény által kialakított stratégiának, és mindehhez illeszkedni kell a szervezet kultúrájának – a szervezet tagjai által elfogadott, közösen értelmezett előfeltevések, értékek, meggyőződések, hiedelmek rendszere³⁶. A kultúra olyan szervezeti jellemzőket határoz meg, mint az innovativitás, kockázatvállalás mértéke, a cél orientáció, az emberközpontúság, csoport orientáció, agresszivitás, vagy stabilitásra törekvés. A mai dinamikus, sőt turbulensen változó világban egy szervezet jövőbeli sikereit illetően meg kell vizsgálni, hogy mennyire képes a szervezeti tanulásra, s felkészült-e a folyamatos változásokra, fejlesztésre.

A 2000 január 1-jén integráció eredményeként létrejött Debreceni Egyetem jelenleg négy tervezési gazdálkodási egységre tagolódik. Az alaptevékenységért – oktatás és kutatás – felelős 15 kar és 3 kutatóintézet három nagy egység egyikéhez csatlakozik: az Agrár- és Műszaki Tudományok Centrumához (AMTC), az Orvos- és Egészségtudományi Centrumhoz (OEC), vagy a Tudományegyetemi Karokhoz (TEK). A karok méretüktől, tevékenységi körük kiterjedtségétől, esetleg hagyományaiktól függően tovább tagolódnak intézetekre, tanszékcsoportokra, tanszékekre, nem önálló tanszékekre, klinikákra, vagy kihelyezett tanszékekre. Az Egyetem szervezeti felépítését az alábbi organogram mutatja be³⁷.

A rektor és az egyetemi vezetés munkáját szolgáltató és funkcionális szervezeti egységek segítik. Szolgáltató szervezeti egységek az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, az Idegennyelvi Központ, az Informatikai Igazgatóság és Kollégiumok, funkcionális szervezeti egységek a Gazdasági Főigazgatóság, a Rektori Hivatal, az Oktatási Igazgatóság, a Tudományos Igazgatóság, a Külső Kapcsolatok Igazgatósága, a Hallgatói Kapcsolatok Igazgatósága, a Minőségbiztosítási Igazgatóság, a Sportigazgatóság és a Belső Ellenőrzési Önálló Osztály.

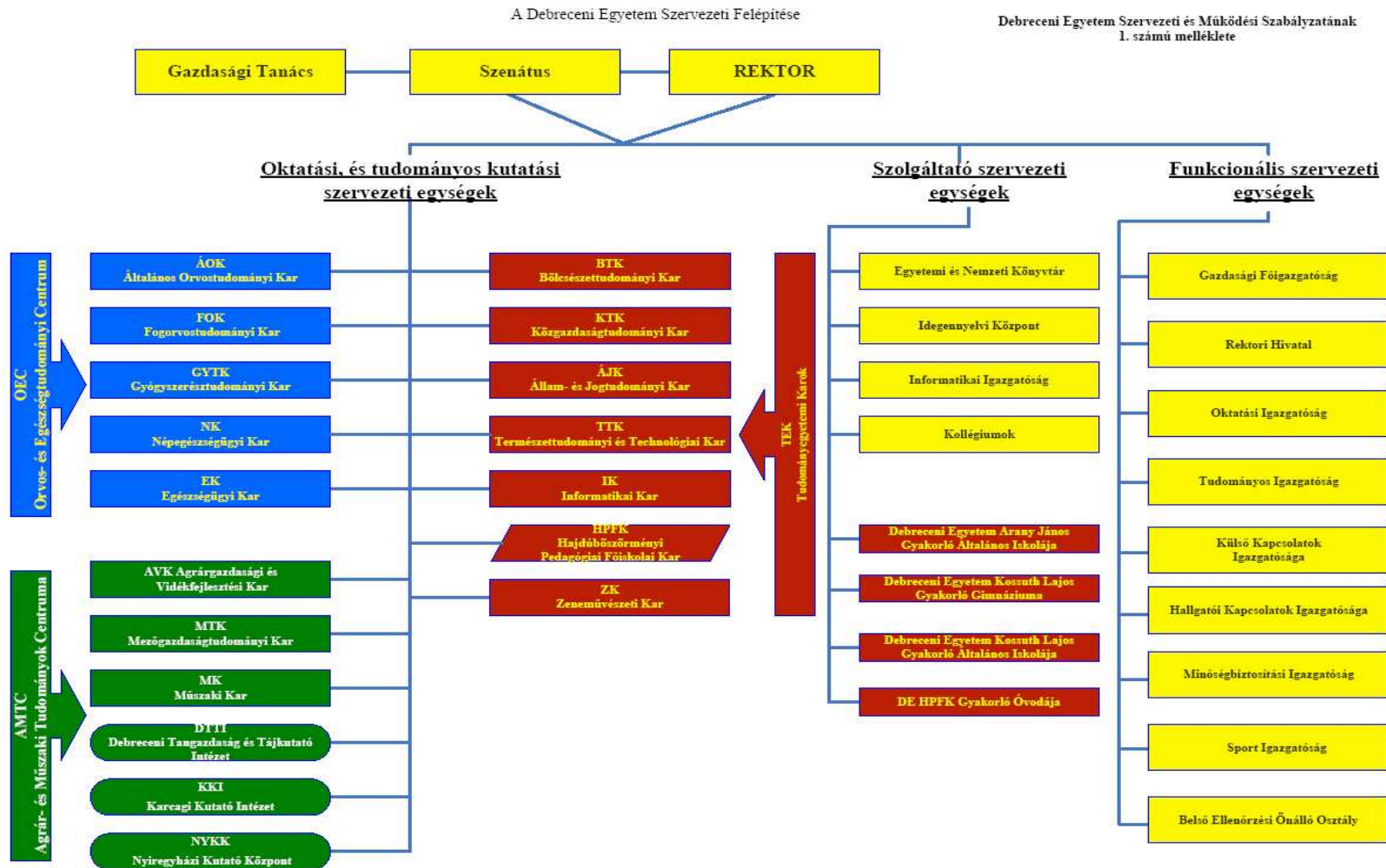
---

³⁶ Bakacsi Gyula (2006): Szervezeti magatartás és vezetés, Aula Kiadó, Budapest

³⁷ Előzetes megvalósíthatósági tanulmány 97.o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A szolgáltató és funkcionális egységek egyetemi szintű tevékenységeket látnak el, mely a koordinációt és hatékonyságot hivatott szolgálni. A változó környezeti kihívásokhoz történő alkalmazkodás érdekében az egyetem rugalmasan alakítja az igazgatóságok számát, feladatkörét.

Bizonyított, hogy a *specializáció* növeli a szervezeti hatékonyságot, de egy bizonyos ponton túl pszichológiai problémákat, monotonitást okoz a szervezeti tagok számára. A tudás-intenzív iparágakban, így a felsőoktatásban alkalmazott specializáció ettől eltérően értékelendő, hiszen ebben az esetben egy-egy szűk szakmai terület tudásigénye determinálja a specializáció mértékét. Mélységében gazdagítja a munkakört, így negatív hatása, a monotonitás nem tapasztalható. Esetleg a szakmai szűklátókörűség veszélye fenyegethet.

A *munkamegosztás elve* arra utal, hogy milyen elven alakítják ki a szervezeti egységeket, hogyan csoportosítják a munkaköröket. Funkcionális, tárgyi, vagy regionális elv alkalmazható. Az egyetem esetén az alaptevékenységek – oktatás, kutatás – szervezeti egységekhez rendelése tárgyi elven történik, míg az egyetem vezetését funkcionális elven kialakított egységek segítik. Ez a forma a divízionális szervezethez hasonlítható, bár az egyetem esetén az egységek, karok gazdasági önállósága korlátozott.

Az *utasítások egységének elve* és az egy vezető által irányítottak száma egységenként változó, függ a tudományterület, a kar, intézet klinika szubkultúrájától, a vezető személyétől, a kialakult hagyományoktól. Bár az egyetem egyes egységeinél akár 5-6 hierarchiai szint is megjelenhet, ez az intézmény méreteit, illetve döntéshozatali rendszerét tekintve nem tekinthető túlzottnak.

A *centralizáció – decentralizáció* kérdéskörét tekintve megállapítható, hogy az egyetem egészét érintő kérdésekben centralizált döntések születnek, de a karok és alacsonyabb szintű egységek belső ügyekben decentralizáció érvényesül. A részvétel képviseleti elven történik, az intézmény különböző döntéshozó testületébe az adott szint szervezeti és működési szabályzata által meghatározott elvek szerint választanak képviselőket. A döntéshozó testületek általában szavazással döntenek, de bizonyos esetekben megfigyelhető a konszenzusra való törekvés is.

A *formalizáltság* elsősorban a szabályozható, jól strukturált tevékenységekre jellemző, ami a hatékonyságot, pontosságot és minőséget erősíti. Az innovativitást, kreativitást igénylő tevékenységeket rugalmas, team jellegű struktúrák támogatják.

A *koordinációt technokratikus, strukturális és személyorientált eszközök* egyaránt segítik.

- A *technokratikus eszközök* közül jelentős szerepet töltenek be az egyetemen a szabályzatok. A szervezeti és működési szabályzat koordinálja az egyetem egészének, s egységeinek összehangolt, egységes elvek szerinti működtetését. Ennek részét képezi számos konkrét tevékenységre, például a munkáltatói jogok gyakorlására, a felvételi rendjére, a tudományos kutatásra, a tanulmányi és vizsgarendre, a doktori ügyek vitelére vonatkozó szabályzatok. Az egységek viszonylag önálló, de összehangolt működését segítik a költségkeretek és pénzügyi tervek.
- Párhuzamosan a technokratikus eszközök alkalmazásával számos *strukturális* koordinációs eszköz használata is támogatja az egyetem tevékenységeinek összehangolását. A *vertikális koordinációt* elsősorban a hierarchia biztosítja, míg a *horizontális koordináció* elősegítése érdekében az egyetem ad hoc és állandó bizottságok hálózatát működteti. A bizottságok munkája segíti a részérdekek integrációját, az erőforrások igazságosabb elosztását, a különböző tudományos területek specialitásainak figyelembevételét.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Megjelennek a korszerű, szervezeti rugalmasságot szolgáló *teamek* is, elsősorban azokon a területeken, ahol az összehangolt közösen végzett tevékenység szinergiahatást eredményez.

- A *személyorientált koordinációs eszközök* közé szokták sorolni a vezető kiválasztást, és a képzést. Ez a két terület az egyetemek esetén az informális normák szokások mellett technokratikus eszközökkel is koordinált. Nagy jelentősége van a tevékenységek összehangolásában az egyetem egészére érvényes kultúrának és a szervezeti egységek szintjén értelmezhető szubkultúráknak.

A Debreceni Egyetem esetében is lezajlott a szervezet karcsúsítását szolgáló *outsourcing* folyamat. Valamennyi, a szervezet alaptevékenységéhez közvetlenül nem kapcsolható tevékenységet kiszervezték, s külső üzleti partnerek segítségével végeztetnek (takarítás, őrző-védő szolgáltatás, menza...) Az outsourcing tevékenység előnye, hogy eredményeként a szervezet struktúrája laposabbá, rugalmasabbá tehető, s könnyebben, gyorsabban képes a szervezeti kihívásokra reagálni.

3.3.2 Az oktatási tevékenység szervezeti fenntarthatóságának biztosítása

Az oktatási tevékenységet legfelsőbb szinten az Oktatási Rektorhelyettes és az Oktatási Igazgatóság koordinálja. Az operatív tevékenységeket a két centrum és a TEK szintjén, s bizonyos esetekben kari szinten szervezik. A 15 kar a következő módon csatlakozik a centrumokhoz:

Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma (AMTC)

- Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar
- Műszaki Kar
- Mezőgazdaságtudományi Kar

Orvos- és Egészségtudományi Centrum (OEC)

- Általános Orvostudományi Kar
- Egészségügyi Kar
- Fogorvostudományi Kar
- Gyógyszerésztudományi Kar
- Népegészségügyi Kar

Tudományegyetemi Karok (TEK)

- Állam-és Jogtudományi Kar
- Bölcsészettudományi Kar
- Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar
- Informatikai Kar
- Közgazdaságtudományi Kar
- Természettudományi és Technológiai Kar
- Zeneművészeti Kar

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az *Oktatási Igazgatóság* megteremti az egyetemen folyó oktatási tevékenység magas színvonalának intézményi biztosítékait: irányítja a bolognai képzési rendszer és szakstruktúra egyetemi kialakítását, lefolytatja az akkreditációs eljárásokat, koordinálja az alap- és mesterképzéseket, valamint folyamatosan korszerűsíti a felmenő rendszerben bevezetett kreditrendszert. Az igazgatóság felelős a hallgatók tanulmányi és vizsgaügyeinek egyetemi szintű szervezéséért, a jogorvoslati kérelmek elbírálásáért, valamint a felvételi rendszer intézményi működési rendjének kialakításáért. Jövőbeli terv – a minisztériumi célkitűzésekhez igazodóan – a felsőfokú szakképzések körének bővítése, a felnőttképzés és az élethosszig tartó tanulás kereteinek tágítása.

Az Igazgatósághoz tartozó *Egyetemi Hallgatói Információs Központ* elsődleges feladatai a hallgatói informatikai rendszer működtetése, az ezzel kapcsolatos tevékenység koordinálása, segítése³⁸.

A Hallgatói Kapcsolatok Igazgatósága az oktatás legfőbb érintettjei, a hallgatók, és az egyetem vezetése közötti gyors rugalmas kommunikációt, információáramlást szolgálja.

Jelenleg az egyetemen több mint 100 alapképzési szak 26 mesterszak 18 doktori program, 19 felsőfokú szakképzési szak és mintegy 80 szakirányú továbbképzési szak van akkreditálva, s a képzési spektrum folyamatosan bővül. Az egyetem stratégiai elképzeléseivel összhangban további erős mesterszakok indítását, valamint a felsőfokú szakképzés és szakirányú továbbképzés választékának bővítését tervezi. Ezek zökkenőmentes működtetését kell biztosítani a négy egységes osztatlan képzés és a kifutó egyetemi és főiskolai programok mellett.

A szakok karokhoz, intézetekhez, esetleg tanszékekhez kapcsolódnak, de több kar együttműködésével kidolgozott és indított szakjai is vannak a Debreceni Egyetemnek. Általában szakfelelős irányítja és koordinálja a működtetéshez, illetve továbbfejlesztéshez szükséges tevékenységeket.

A Debreceni egyetem oktatási tevékenységének fenntartható fejlődése alapvetően biztosítható a jelenleg kialakított szervezeti struktúrával, de a rugalmasság, gyors válaszadó képesség és dinamikus fejlődés elősegítése érdekében olyan korszerű strukturális megoldások kiépítése és továbbfejlesztése szükséges, amelyek támogatják a kreatív megoldások felszínre kerülését, a gyors és széleskörű szervezeti tanulást, a piaci elvárásokhoz történő rugalmas alkalmazkodást.

3.3.3 A kutatási célok megvalósításának szervezeti támogatása

A kutatási tevékenységet egyetemi szinten a Tudományos Rektorhelyettes és a *Tudományos Igazgatóság* koordinálja, összehangolja az egyetemen folyó tudományos kutatómunkát és a doktori (PhD) képzést, segíti a kutatási-pályázati, szellemi tulajdonvédelmi és szabadalmi tevékenységét, tudományos rendezvényeket, doktoravató ünnepségeket szervez. A stratégiai célok elérése érdekében ösztönzi és információk szolgáltatásával, tanácsadással közreműködik abban, hogy az egyetem kutató közösségei részt vegyenek a

---

³⁸ Intézmény Fejlesztési Terv 103. o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

pályázati programokban, különös tekintettel az Új Magyarország Tervre és az Európai Unió kutatás-fejlesztési keretprogramjaira.³⁹

E központi funkcionális szervezeti egység tehát a kutatást támogató szervezési, koordinációs és ellenőrzési tevékenységet látja el, ami jól strukturálható feladat, szabályozott, centralizált szervezeti megoldásokkal hatékonyan biztosítható.

Maga a kutatás azonban kreatív, innovatív gondolkodást és cselekvést kíván a benne résztvevőktől, melynek az organikus, decentralizált, kis mértékben formalizált szervezeti megoldások kedveznek. Az egyetem ezért a kutatás szervezeti fenntarthatósága érdekében igyekszik ilyen strukturális megoldásokat kialakítani, hogy integrálja a versenyelőnyt biztosító tudást, s arra törekszik, hogy valamennyi szakterület speciális kompetenciái hozzájáruljanak az egyetem hozzáadott érték teremtéséhez.

3.3.4 Hazai együttműködések, nemzetközi kapcsolatok, hálózatok szerepe a szervezeti fenntarthatóságban

A nyílt rendszerszemlélet érvényesülését bizonyítja a Debreceni Egyetem széleskörű hazai és nemzetközi kapcsolatrendszer, hálózatokban való részvétele, mely a szervezeti fenntarthatóság egyik kulcs eleme.

Az egyetem hazai és nemzetközi kapcsolatait a *Külső Kapcsolatok Igazgatósága* koordinálja és fejleszti. Ellátja ezzel a tevékenységgel kapcsolatos adminisztratív feladatokat (szerződések, együttműködési megállapodások megkötése, oktatói-dolgozói és hallgatói külföldi ösztöndíjak, tanulmányutak, csereprogramok koordinálása, az egyetem egységes arculatának kialakítása gondozása, protokoll és PR tevékenység).

A Debreceni Egyetem három intézménnyel kötött *együttműködési szerződést*, így társult intézménye a Debreceni Református Hittudományi Egyetem, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Atommagkutató Intézete. A szerződéseket időről időre felülvizsgálják, aktualizálják az érintett felek⁴⁰.

A különböző *pályázati lehetőségek* támogatják a hazai együttműködések létrejöttét, s elősegítik az egyetem gazdaságfejlesztési és társadalomalakító programokban való részvételét. E tevékenység fenntartása és fejlesztése összhangban áll az intézmény fenntartható fejlődési stratégiájával. Egyrészt tevékenységével közvetlenül hozzájárul a régió fenntartható fejlődéséhez, másrészt a helyi, regionális és országos kapcsolatok révén információt nyújt a piaci igényekről, ezáltal segíti az egyetem környezeti alkalmazkodását.

---

³⁹ Intézmény Fejlesztési Terv 103. o.

⁴⁰ Intézmény Fejlesztési Terv 101. o.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Néhány már futó pályázat:

- "Tudástranszfer előmozdítása az Észak-Alföldi Régió versenyképességének fokozásáért innováció-orientált oktatási tudásház létrehozásával" *Baross Gábor pályázat* a HUNÉP ZRt.-vel alkotott konzorcium.
- *Felsőoktatási kutató központ* létrehozása. A központ a felsőoktatás tömegesedésével, különösen pedig az időszerű felsőoktatási reformfolyamatokkal kapcsolatban kibontakozó felsőoktatási intézményi és intézetközi fejlesztéseknek és kutatásoknak kíván otthont lenni az egyetemen belül, a kelet-magyarországi térségben, illetve a határon átnyúló régióban (Bereg, Szatmár, Bihar).
- 2005-ben megalakult a *GND Tudás- és Technológia Transzfer Iroda*, mely a Debreceni Egyetem és a régió ipari partnerei között kíván híd szerepet betölteni.
- A Debreceni Egyetem eddig több mint *hetven külföldi egyetemmel* kötött egyetemi szintű bilaterális szerződést, s ezek a szerződések nagyban segítik konkrét oktatási és kutatási programok létrejöttét és az oktatói-hallgatói mobilitást
- A legjelentősebb *mobilitási program* a Debreceni Egyetemen is a Socrates/ Erasmus és a Ceepus; a Debreceni Egyetem több mint 200 *Erasmus szerződést* kötött szerte Európában és ezen szerződések köre a jövőben tovább bővül, hiszen a 2007-13 között induló új Lifelong Learning Erasmus Program keretein belül már nem csak oktatóink és hallgatóink cseréjére kerülhet sor, hanem az egyetemi adminisztrációban dolgozók is lehetőséget kapnak az európai tapasztalatszerzésre. A program ezen eleme várhatóan igen jelentős mértékben erősíti majd a nemzetközi együttműködések létrejöttét.
A *CEEPUS* (Central European Exchange for University Studies) program keretében egyetemünkön öt hálózat működik összesen 60 nemzetközi partner részvételével. Tagjai vagyunk két jelentős multilaterális mobilitási programnak is, az *ISEP*-nek (*International Student Exchange*), amelynek keretében elsősorban Amerikába utazhatnak ki diákjaink, illetve onnan érkeznek hozzánk, és az *MCTS*-nek (*Maastricht Center for Transatlantic Studies*), amely egy több mint 30 európai és amerikai partnerintézményből álló konzorcium, ami Maastrichtban minimum egy hónapos képzési blokkban való részvételre ad oktatóinknak és hallgatóinknak oktatási és képzési lehetőséget.
- Mindemellett egyetemünk számos nemzetközi szervezet tagja. Nagy aktivitást mutat a *European University Association* által indított felmérésekben, kutatásokban (Int. Fejl. Terv.)

Ezek a programok, hálózatok együttműködések nagymértékben segítik az egyetem környezeti alkalmazkodását, fenntartható fejlődését azáltal, hogy aktív tanulási folyamatot biztosít az érintettek számára. A multikulturális közegben megtapasztalják az együttműködés és tolerancia fontosságát.

3.3.5 A minőségfejlesztési rendszer – folyamatos fejlesztés – a fenntarthatóság szolgálatában

A rektor által közvetlenül felügyelt területek közé tartozik a Minőségbiztosítás. A *Minőségbiztosítási rektori biztos* feladata az intézmény minőségbiztosítási rendszerének kialakítása, működtetése, folyamatos fejlesztése és felügyelete. A minőségbiztosítási rektori biztos szakmailag koordinálja a centrum/TEK minőségügyi vezetők munkáját, valamint folyamatosan segíti a karok minőségügyi felelőseit.

2004. július 1-jén az egyetem vezetése létrehozta a *Minőségfejlesztési és Minőségpolitikai Igazgatóságot*, mely megkezdte az intézmény egységes minőségbiztosítási rendszerének kiépítését. Az Egyetem vezetése megfogalmazta az intézmény minőségpolitikáját, melyet akkor az Egyetemi Tanács fogadott el.

Az intézmény minőségpolitikája a következő: a Debreceni Egyetem vezetésének célja, hogy az egyetem kutatóegyetemként Kelet-Magyarország meghatározó szellemi központjává váljon, amelyet a minőség, a hatékonyság, a megbízhatóság és az aktivitás jellemez. Figyelemmel az európai folyamatokra és a társadalmi igények kielégítésére az egyetem minél magasabban képzett szakembereket kíván kibocsátani.

A Debreceni Egyetem szervezeti egységei az alábbi minősítéssel rendelkeznek:

- Orvos- és Egészségtudományi Centrum: ISO 9001:2000
- Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Mezőgazdaságtudományi Kar: ISO 14100:2005 és ISO 9001:2000
- Tudomány Egyetemi Karok 2 tanszéke:
  - Kísérleti Fizika Tanszék: ISO 9001:2000
  - Alkalmazott Kémia Tanszék: ISO 9001:2000

Az Egyetem az UNI-EFQM modell alapján kidolgozott szervezeti önértékelésen alapuló rendszert alakított ki, és minőségfejlesztését e modell elvei alapján végzi. 2007-ben az először kiírt Felsőoktatási Minőségi Díj pályázaton Arany Fokozatú minősítést ért el.

A Debreceni Egyetem vezetése elkötelezi magát és aktív szerepet vállal a minőségbiztosítási rendszer működtetésében, fejlesztésében, és ezt az elkötelezettséget minden munkatársától elvárja.

Az egyetemi minőségbiztosítási rendszer kialakításának célja:

- az oktatási/képzési színvonal növelése, magas szinten tartása,
- a kutatások magas színvonalú, eredményes végzése,
- a Debreceni Egyetem társadalmi kötelezettségeinek magas színvonalú ellátása,
- a működés hatékonyságának fokozása,
- a hallgatók, oktatók, kutatók, egyetemi dolgozók, a végzett hallgatók alkalmazói, az intézménnyel kapcsolatban álló szervezetek, intézmények, partnerek megelégedettségének fokozása, az igények maximális kielégítése.

Ezek a célok összhangban állnak az egyetem küldetésével, és stratégiai elképzeléseivel valamint az intézmény fenntartható fejlődés stratégiájával. E rendszer segítségével egyszerűbben és eredményesebben valósítható meg a fenntartható fejlődést támogató szervezeti kultúra kialakítása és fejlesztése.

3.4 Pénzügyi fenntarthatóság

Az általános értelemben vett fenntartható fejlődést a *Brundtland Bizottság* így határozta meg: "A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generációk szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk hasonló igényeinek kielégítését." Ennek fő vonásai a környezeti (ökológiai) és környezeti szempontok. A gazdasági életben azonban a fejlődés, növekedés, gyarapodás áll a középpontban. Ennek figyelembevételével a gazdasági szempontú fenntarthatósági definíciót úgy fogalmazhatjuk meg, hogy:

Gazdasági szempontból fenntartható az a szervezet (intézmény) amely erőforrásai gazdaságosan használja, kielégíti a társadalom vele szemben támasztott elvárásait (azaz eredményesen működik és felelősséget vállal a stakeholderek igényeit) és mindeközben megőrzi a jövőbeli hatékony működés és fejlődés lehetőségét.

A pénzügyi fenntarthatóság az intézmény gazdasági fenntarthatóságának kulcsfontosságú, ha nem is egyedüli összetevője. Intézményi szempontból a pénzügyi fenntarthatóság kulcskritériumai:

- Az intézmény reális, következetes pénzügyi tervezést folytasson
- Pénz-felhasználási terv is készüljön a tervezés során (cash flow)
- Több lábon álljon a bevételi struktúra
- A pénzügyi terv nemcsak a források elköltésére, hanem „kamatoztatására” is törekedjen
- Tudatos, hosszú távú szervezeti pénzügyi tervezés valósuljon meg
- A szervezet és az érintettek is szerepet vállaljanak a célok eléréséhez szükséges források előteremtésében
- Más támogatók is legyenek a szervezet közelében, akik sikeressége iránt érdeklődnek.

Az egyetem akkor valósíthatja meg a pénzügyi fenntarthatóságot, ha a fenti szempontok alapján alakítja ki pénzügyi tervezési, menedzselési rendszerét és ezeknek megfelelően valósítja meg a végrehajtást.

Látni fogjuk a későbbiekben, hogy a Debreceni Egyetem e szempontok többségét már ma beépíti gazdasági folyamataiba, azoknál pedig, ahol ez valamilyen elháríthatatlan okból nem valósítható meg tökéletesen, ott is törekszik ezek maximális figyelembevételére.

3.4.1 Az intézmény pénzügyi tervezése

A Debreceni Egyetem *költségvetési intézmény*, így gazdálkodása jogszabályok által erősen meghatározott. Forrásait jelentős részben az állam biztosítja.

A Debreceni Egyetem részletekbe menő szabályzatokkal rendelkezik az intézményi gazdálkodás minden területén (a 21 különböző, gazdálkodással kapcsolatos szabályzat felsorolását lásd a lábjegyzetben⁴¹), de az egyéb szabályzatokkal (51) együtt összesen 72 szabályzat írja le az összegyetemi működés területeit.

Az egyetem a gazdálkodását a Gazdálkodási Szabályzatban és a Számviteli Politikában, valamint a kapcsolódó egyéb szabályzatokban leírt módon, tervszerűen végzi. A tervezést segíti az egyetemen bevezetett *SAP vezetői információs rendszer*.

A tervezés egyéves ciklusokban történik, de az egyetem rendelkezik ennél hosszabb távú tervekkel is. Ezek közül az egyetem egészét érintőek az Intézményfejlesztési Tervben kerülnek meghatározásra, melyből a jelen pillanatban legutolsó aktualizált változat 2008. április 10-én készült (az alapidokumentum pedig 2007. április 19-én. Az egyes projektek érintő hosszabb távú tervezés pedig a projektek dokumentumaiban találhatóak meg.

Az egyetem az éves államháztartási költségvetésen kívül éves belső gazdálkodási költségvetést is készít, az intézmény saját információs és tervezési szükségleteihez igazodva. Az ezekre vonatkozó szabályok a Gazdálkodási Szabályzatban találhatóak meg. Alább idézzük innen a költségvetések elkészítésének menetét:

„Az Egyetem államháztartási költségvetését a költségvetési év elején hagyja jóvá a felügyeleti szerv. Az egyetemi szintű államháztartási költségvetési dokumentációt a megadott időpontban a rektor és a gazdasági főigazgató aláírásával kell az OKM részére benyújtani. A centrumok/TEK minden év február 25-ig kötelesek megküldeni a gazdasági főigazgató részére az aláírásukkal ellátott centrum/TEK államháztartási költségvetési dokumentációját. A jóváhagyott államháztartási költségvetés alapján, a Szenátus által korábban elfogadott irányelvek figyelembevételével készíti el a Gazdasági Főigazgatóság az egyetemi éves belső gazdálkodási költségvetését és a gazdálkodási keretek felosztását. A végleges államháztartási költségvetés hiányában a gazdálkodás megalapozását a Szenátus által jóváhagyott Gazdálkodási Irányelvek, az ideiglenes költségvetési keretek szolgálják. A jóváhagyott államháztartási költségvetés alapján, a Szenátus által korábban elfogadott irányelvek

-
- ⁴¹ Gazdálkodási Szabályzat, Leltározási és leltárkészítési szabályzat, Selejtezési szabályzat, FEUVE szabályzat, Pénzkezelési és értékkezelési szabályzat, Önköltségszámítási szabályzat, DE Számviteli politikája, DE Számlakerete, Számlarend, Bizonylati szabályzat, Szabályzat a képzési és létesítményfenntartási előirányzat felosztásáról, Eszközök és források értékelési szabályzata, Pályázatkezelés eljárási rendje, Szerződéskötés eljárási rendje, Egyetemi üzemeltetésben lévő gépjárművek hivatali- és magáncélú, valamint a személyi tulajdonú gépjárművek hivatali- és munkabajárással kapcsolatos használatáról, Közbeszerzési eljárási szabályzat, Belső ellenőrzési szabályzat, Vagyongazdálkodási szabályzat, Munkavédelmi szabályzat, Tűzvédelmi szabályzat, Gazdasági Főigazgatóság Ügyrendje

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

figyelembevételével készíti el a Gazdasági Főigazgatóság az egyetemi éves belső gazdálkodási költségvetését és a gazdálkodási keretek felosztását. Az Egyetem részjogkörű gazdálkodási egységeinek az államháztartási, illetve az egyetemi éves belső gazdálkodási költségvetéssel megegyező adattartalommal, az egyéb gazdálkodási egységeknek egyszerűsített formában kell az előző év gazdálkodásáról a belső beszámolót elkészíteniük minden év április 30-áig.”

3.4.1.1 A stakeholderek tájékoztatása

A stakeholderek tájékoztatása érdekében ezek a szabályzatok elérhetőek az egyetem honlapjain, a gazdálkodással kapcsolatos szabályozások például a Gazdasági Főigazgatóság honlapjáról is (<http://www.gf.unideb.hu/gfweb/index.php>). Az egyetem az éves gazdálkodási tevékenységének előzetes terveit és az ezek végrehajtásáról készült beszámolókat egyaránt elérhetővé teszi honlapján. Az információk egy része csak megfelelő regisztrációval érhető el, amely az adatbiztonság megvalósítását szolgálja.

3.4.1.2 Megállapítás

A Debreceni Egyetem pénzügyi tervezése a jogszabályi keretek közt a lehető legjobban megközelíti a reális és következetes pénzügyi tervezés követelményét, és a költségvetési intézményként megvalósítható szinten hosszú távú tervezési szintet érvényesít. A stakeholderek tájékoztatása megfelelő.

2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései; a költségvetési évek általános értékelései és a beszámolók a Debreceni Egyetem 2003-2007. évi belső gazdálkodási költségvetésének végrehajtásáról a vizsgált évek mindegyikében megállapítják, hogy az egyetem gazdálkodása teljesítette a tervszerűség, a kiegyensúlyozottság, az eredményesség és a felelősségteljes gazdálkodás követelményét, az egyetem fizetési kötelezettségeinek minden esetben határidőre eleget tett, az intézmény működését pénzügyi stabilitás és kielégítő mértékű likviditás jellemezte. Egyes években felmerültek ugyan különleges kihívások (pl. jelentős takarékosági intézkedések 2004-ben, az SAP rendszer bevezetése okozta többletköltségek 2007-ben stb.), az egyetem azonban minden esetben úgy alakította gazdálkodását, hogy ezek a *problémák a pénzügyi fenntarthatóságot nem veszélyeztették.*

A vezetői információs rendszer kiépülésével lehetőség nyílik arra is, hogy az egyetem különböző tevékenységeit illetően megtérülési számításokat végezzen. Hosszú távon, a felsőoktatást érintő versenyhelyzetben az ilyen típusú, tervezést segítő kontrolling tevékenység elengedhetetlen.

3.4.2 Az intézmény pénzügyi gazdálkodásának vizsgálata az elmúlt öt év tapasztalatai alapján

A Debreceni Egyetem intézményi Költségvetési Beszámolói és az ezekhez kapcsolódó szöveges értékelések alapján bemutatjuk a 2003-tól 2007-ig tartó időszak, azaz visszamenőlegesen 5 év ár-költség-fedezet elemzését. A beszámolók adatai közül csak a teljesítési adatokat vettük alapul, mint a valódi teljesítményt leginkább leíró mutatót. Ahol szükséges, a részletesebb kép érdekében kiegészítettük az adatokat a Debreceni Egyetem adott évi belső gazdálkodási költségvetésének végrehajtásáról szóló beszámolókból szerzett információkkal.

Az intézményi szintű pénzügyi fenntarthatóság megállapításához szükséges megvizsgálunk a szervezet, jelen esetben a Debreceni Egyetem múltbéli bevételi- és költségstruktúráját. Ezt a sztenderdnek tekinthető 5 éves időtávra tesszük meg elemzésünkben. Ezt követően nyílik lehetőség arra, hogy a fenti vizsgálatból kapott eredményekre, mint alapra támaszkodva és „A Debreceni Egyetem Intézményfejlesztési Tervét” mint tervdokumentumot alapul véve felvázoljuk az intézményi szintű fenntarthatóság fő kérdéseit.

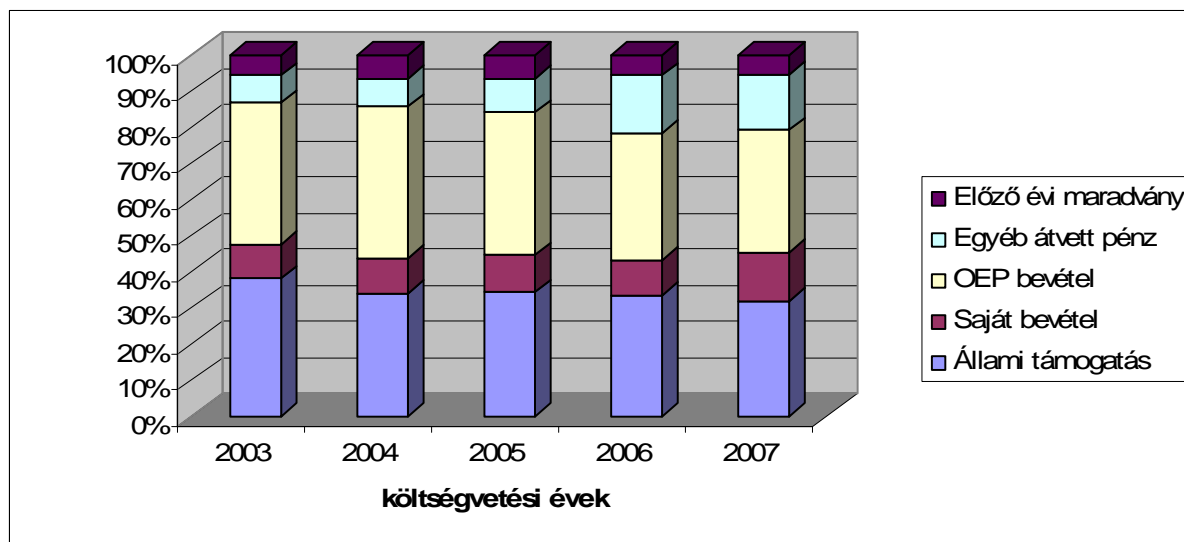
3.4.2.1 A Debreceni Egyetem bevételi szerkezete

A bevételek tekintetében való „több lábon állás követelménye” a költségvetési támogatásból finanszírozott szervezeteknél fokozottan érvényesül, hiszen itt a támogatás felhasználását a támogató előre megszabhatja. Így, a gazdálkodás alkalmazkodóképességének javítása (az ehhez szükséges gazdasági önállóság) megköveteli, hogy az egyetem is minél több „szabadon” felhasználható saját bevétellel rendelkezzen.

A bevételi szerkezet alakulását az előző 5 esztendő tekintetében a következő ábra szemlélteti, a pontos adatokat pedig az azt követő táblázatból olvashatjuk le.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A DE bevételi szerkezete jogcímek szerint

Bevételi szerkezet jogcím szerint az elmúlt 5 évben

Forrás	2003	2004	2005	2006	2007
Állami támogatás	38,13%	34,21%	34,37%	33,69%	31,80%
OEP bevétel	39,07%	41,72%	39,33%	34,80%	33,81%
Saját bevétel	9,56%	9,77%	10,28%	9,70%	13,61%
Egyéb átvett pénz	7,55%	7,79%	9,60%	16,15%	15,49%
Előző évi maradvány ⁴²	5,69%	6,51%	6,42%	5,65%	5,29%
Összesen	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Forrás: 2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései; a költségvetési évek általános értékelései és a Beszámolók a Debreceni Egyetem 2003-2007. évi belső gazdálkodási költségvetésének végrehajtásáról

Látható, hogy az egyetem költségvetése szerkezetét illetően meglehetősen stabilitást mutat. A több lábon állás követelménye nyilvánvalóan megvalósul abban az értelemben, hogy az egyetem az állami támogatást némileg meghaladó, de vele nagyságrendileg azonos mértékben szerez bevételeket az Országos Egészségtartól (az OEC a klinikai

⁴² előirányzatból

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

tevékenységéhez kötve), sőt, az egyéb forrásból átvett pénzek és a saját bevételek aránya is jelentős, még ha jelentősen el is maradnak ezek a két legfontosabb forrás mögött.

Külön pozitívként kell kiemelni, hogy a két, arányaiban legkisebb forrás 2003 és 2007 között képes volt jelentőségét megnövelni: a saját bevételek több, mint 4, az egyéb átvett pénzek alig kevesebb, mint 8 százalékponttal nagyobb részt kaptak az egyetem összes tevékenységének finanszírozásából 2007-ben, mint 2003-ban. Noha volt ingadozás az évek során, a kedvező tendencia felismerhető.

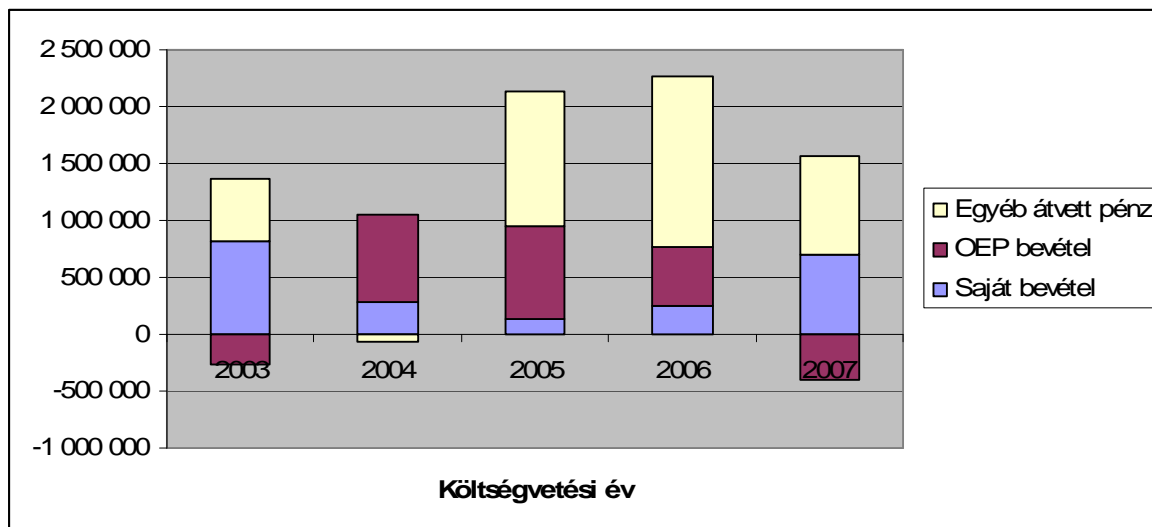
Az OEP bevétel kapcsán meg kell jegyezni, hogy jelentős részben ennek köszönhető (természetesen más tényezők sem hanyagolhatóak el, hogy az egyetem költségvetésének mérete (2003: 49,51 mFt, 2007: 66,531 mFt; adatok az Intézményfejlesztési Tervből átvéve) alapján is az ország legnagyobbjai közt helyezkedik el.

Kiemelendő továbbá, hogy ez 5 év alatt 34 százalékot meghaladó növekedést jelent (hét éves intervallumban – az IFT szerint – ez a növekedés több, mint 100%!). Ha megvizsgáljuk ezen belül az állami támogatás arányát azt láthatjuk, hogy 2003-ban a teljes éves költségvetés körülbelül 38%-a, 2004-ben 34%-a, 2005-ben 34%-a, 2006-ban 34%-a, 2007-ben 32%-a. 2000-ben ez az arány 34,9%-volt, 2001-ben 35,2, 2002-ben 37,7%). Tehát eleinte az állami támogatás aránya növekedett (Természetesen abszolút számokban a teljes 7-éves időszakban, trendjét tekintve növekedett.), majd 2003-óta csökkenő tendencia váltotta fel. Nagyságrendileg azonban az arány stabil.

Összességében elmondható, hogy a több lábon álló bevételszerkezet szempontjából hosszú távon stabilitás mellett egy kis mértékű, egészséges eltolódás tapasztalható a kiegyensúlyozottabb bevételszerkezet felé. Ezt az irányt hosszú távon is érdemes megtartani, ugyanakkor óvakodni kell az arányok gyors, egyik évről a másikra történő változtatásától.

A bevételszerkezet szempontjából kiemelten fontos, hogy mennyiben képes az egyetem rugalmasan alkalmazkodni a piaci kihívásokhoz, mennyiben képes pótlólagos forrásokat szerezni a problémák elhárításához és a lehetőségek kiaknázásához.. Ezt jól mutatja, hogy a bevételszerkezet mely elemei képesek bevételi túlteljesítést produkálni. a következő ábra és táblázat erről ad felvilágosítást.

Az elmaradások/túlteljesítések bevételi jogcímenként (eFt)

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az elmaradások/túteljesítések bevételi jogcímenként (eFt)

Forrás	2003	2004	2005	2006	2007
Állami támogatás	0	0	0	0	0
Saját bevétel	823 148	289 845	135 038	249 020	695 742
OEP bevétel	-274 203	767 528	809 134	512 029	-392 998
Egyéb átvett pénz	539699	-65437	1187668	1506473	866117
Előző évi maradvány	0	0	0	0	0
Összesen	1 090 647	993 940	2 133 845	2 269 528	1 170 868

Forrás: 2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései; a költségvetési évek általános értékelései és a Beszámolók a Debreceni Egyetem 2003-2007. évi belső gazdálkodási költségvetésének végrehajtásáról

Látható az éves túteljesítések és elmaradások közül az előbbiek domináltak, csak az átvett pénzek esetében (melyek volumenükben a legnagyobbak) volt tapasztalható a vizsgált öt évből háromban elmaradás. A saját bevételek azonban minden esetben túteljesítettek, ami a korábban megfogalmazottak mellett még egy érvet jelent ezen bevételek arányának növelése mellett.

3.4.2.2 A Debreceni Egyetem költségvetésének kiadás oldali szerkezete

A Debreceni Egyetem kiadás oldali elemzését a rendelkezésre álló adatok alapján készítjük el (2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései; a költségvetési évek általános értékelései és a beszámolók a Debreceni Egyetem 2003-2007. évi belső gazdálkodási költségvetésének végrehajtásáról), ami a költségnemenkénti vizsgálatot lehetővé teszi. Az egyetem használja a 6. és 7. számlaosztályt, de nem különbözteti meg a volumenarányos költségeket. A bevételeknél sem tartja ezeket külön számon, de ott ez viszonylag könnyen kigyújtható. A költségek esetében vélhetően jelentős segítség lesz a tervezést jobban elősegítő nyilvántartások létrehozásában az SAP rendszer használata. Fedezetszámításra azonban mindaddig nem nyílik lehetőség.

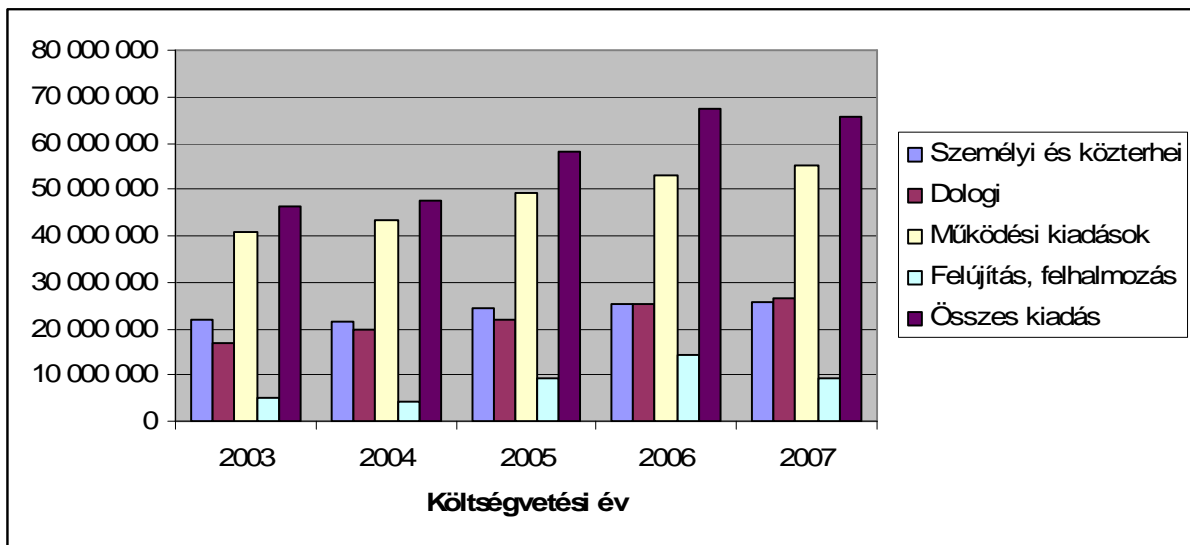
Becslés alapján azonban azt mondhatjuk, hogy az egyetem szolgáltatásai esetében felmerült költségek túlnyomó része fix költségnek minősül, kivéve az anyagi termelő tevékenység során elhasznált anyagok, készleteket. ezt azt is jelenti, hogy a rendelkezésre álló kapacitások mellett a hallgatói létszám növelése, és a nem jelentős egységnyi termelésre jutó anyagfelhasználással bíró egyéb tevékenységek fokozott végzése az egyetem számára egyértelműen nyereséges. Jelenti ugyanakkor azt is, hogy a fix költségek minél részét érdemes

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

lenne később azonosítandó területeken volumenarányosan változó költséggé alakítani, amennyiben ez lehetséges. Ez ugyanis elengedhetetlen, ha fel akar készülni az egyetem az esetleges demográfiai okokból bekövetkező hallgatói létszámcsökkenésre, amely ugyan előrettekintő és felkészült menedzsmenttel elkerülhető, a valószínűsége azonban megvan.

A következő ábra és táblázata költségnemenként szemléltetik az egyetem egészének költség szerkezetét, illetve annak alakulását az elmúlt 5 éves periódusban. A működési költségeken belül külön kiemeltük a személyi költségeket (amiket közterheikkel együtt tüntettünk fel) és a dologi kiadásokat.

A Debreceni Egyetem költség szerkezetének alakulás 2003-2007. között (eFt)

A Debreceni Egyetem költség szerkezetének alakulás 2003-2007. között (eFt)

Költségneve	2003	2004	2005	2006	2007
Személyi és közterhei	21 915 803	21 307 577	24 547 937	25 068 246	25 671 267
Dologi	16 977 535	19 934 863	22 049 926	25 095 407	26 498 839
Egyéb működési	2 097 022	2 237 131	2 456 961	2 700 054	3 047 429
Működési kiadások	40 990 360	43 479 571	49 054 824	52 863 707	55 217 535
Felújítás, felhalmozás	5 079 036	4 105 813	9 100 490	14 471 548	9 282 422
Finanszírozási kiadások	79 460	24 500	70 050	17 196	1 091 865
Összes kiadás	46 148 856	47 609 884	58 225 364	67 352 451	65 591 822

Forrás: 2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

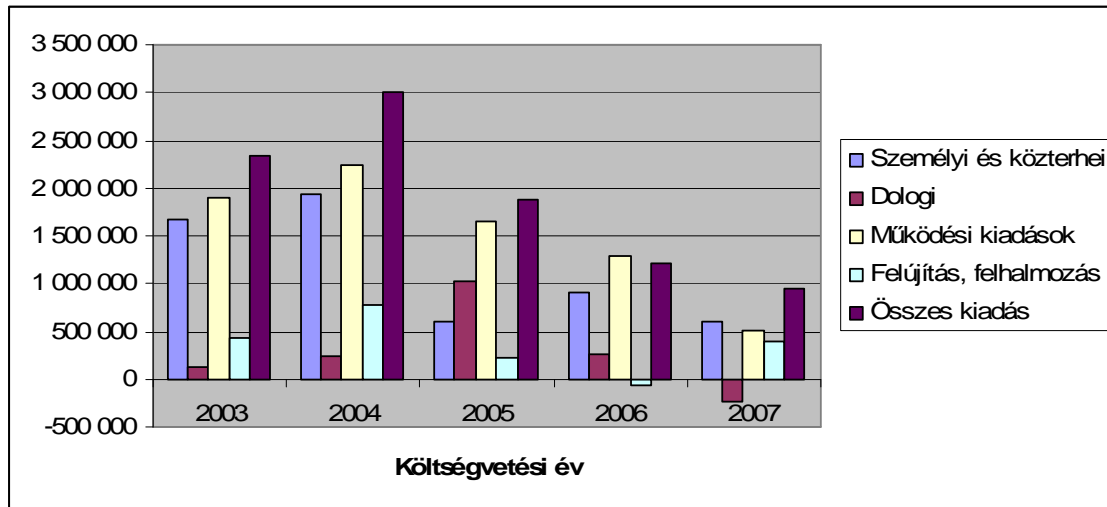
Látható a fenti adatokból, hogy az egyetem kiadásai jelentős mértékben növekedtek, aminek nyilvánvaló oka az egyetem méretének változása is. A költségnövekedés azonban csak kis mértékben érintette a személyi jellegű kiadásokat (5 év alatt a változás mindössze 17,14%, ami éves szinten 4,3% alatt van, ami a bértömeg és közteher-növekedés tervezésénél megszokott 3-5%-os határon belül mozog, így nem okoz meglepetést). Jóval magasabb növekedést láthatunk a dologi kiadásoknál (5 év alatt meghaladja az 56%-ot), illetve az egyéb működési költségeknél (45,3%). ezek együttesen a működési költségekben majdnem 35%-os növekedést indukáltak, ami jelentősnek mondható (noha az okok részletes elemzése nélkül nem minősíthető, amit azonban itt nem tisztünk megtenni). a felhalmozás, felújítási, valamint a finanszírozási kiadások hektikus mozgást mutatnak, emiatt tendencia nem írható le alakulásukból.

A kiadási megtakarítások elemzését is el kell végeznünk, mielőtt következtetéseket vonnánk le. Ezt tesszük a következő ábrán, majd táblázatok.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A kiadási megtakarítások/túlköltségek 2003-2007. közt a Debreceni Egyetemen (eFt)

A kiadási megtakarítások/túlköltségek 2003-2007. közt a Debreceni Egyetemen (eFt)

Költségnem	2003	2004	2005	2006	2007
Személyi és közterhei	1 665 184	1 939 099	595 859	913 238	600 710
Dologi	128 764	240 844	1 029 117	257 256	-231 415
Egyéb működési	99 766	59 294	32 072	115 990	143 260
Működési kiadások	1 893 714	2 239 237	1 657 048	1 286 484	512 555
Felújítás, felhalmozás	429 465	767 205	224 856	-71 044	393 783
Finanszírozási kiadások	9 540	0	-1 500	-2 033	32 768
Összes kiadás	2 332 719	3 006 442	1 880 404	1 213 407	939 106

Forrás: 2003-2007. éves költségvetések számszaki beszámolóinak szöveges értékelései

Amit a kiadások fenti alakulásából levonhatunk, mit a fenntartható pénzügyi stratégia számára fontos tanulságot, az a személyi jellegű kiadások és a kapcsolódó juttatások esetében a jól tervezhető, következetesen alakuló, fenntartható 5 éves tendencia. A dologi kiadások és az egyéb működési költségek esetében a fenntarthatóság szorosabb kontrollt igényel a fentek fényében. Nem azért, mintha alakulásuk nem lenne kiszámítható, ám a növekedés üteme jóval nagyobb, mint az előbb tárgyalt esetben, így a tervezés esetleges hibáinak konzekvenciája is jelentősebb lehet. A Debreceni Egyetem esetében azonban *a működési költségek mindegyikére igaz, hogy a költségnek egyensúlya nem bomlott meg (noha kismértékben átrendeződött a dologi költségek és az egyéb működési költségek javára), a növekedés üteme előre láthat, így a finanszírozás tervezhető. A fenntarthatóság elvei nem sérülnek.*

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az egyéb költségnemek esetében a változás nem követett kiszámítható, könnyen előrejelezhető trendet, ezért itt a monitoring, a folyamatos tervezés szempontjai hangsúlyosan jelennek meg.

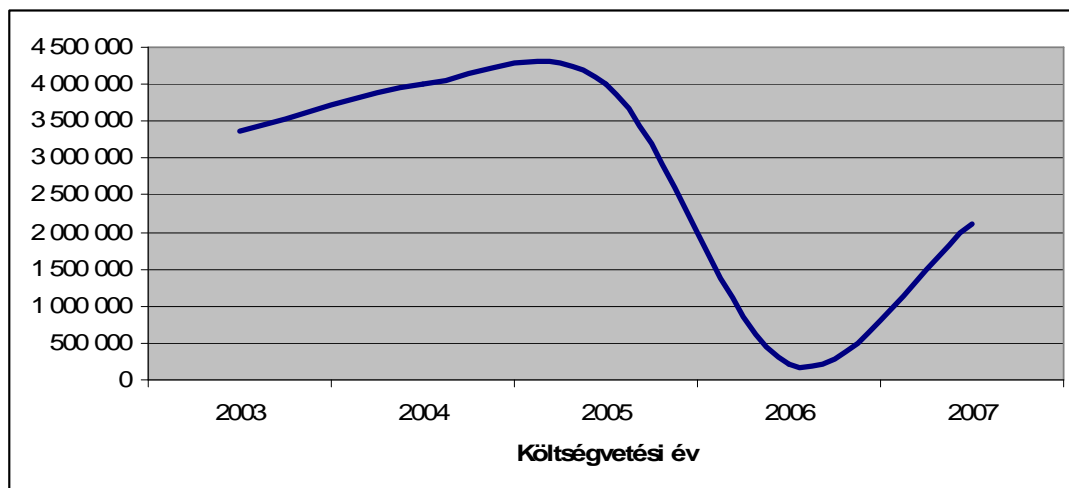
Az egyetem költségoldali megtakarításainak elemzése összevetve a korábbi megállapításokkal arról győzi meg a vizsgálódót, hogy az egyetem a költségeit képes egyensúlyban tartani, jól menedzselni. Egyetlen dologra kell csupán felhívni a figyelmet, ez pedig a megtakarítások 2004 óta mutatott csökkenő tendenciájára, mely két esetben negatív megtakarítást is eredményezett. Ezek mértéke azonban mindig a kezelhető mértéken belül maradt. A fenntarthatóság szempontjából a költségmenedzselés eddigi tapasztalatai pozitívak.

3.4.2.3 A Debreceni Egyetem bevételi és kiadás oldali mutatóinak összevetése

Az alábbi ábra és táblázat mutatja az éves gazdálkodási egyenleget. Ezek alakulásából egyértelmű következtetés a gazdálkodás milyenségére nem vonható le, azt a fenti vizsgálatokból kell megtenni. Rámutatnak viszont arra, mennyire okozhat gondot az egyetem számára, hogy esetlegesen pótlólagos forrásokat vonjon be, mert a költségek időlegesen meghaladják a bevételi oldal biztosította lehetőségeket.

A lenti mutatók azt bizonyítják, hogy az egyetem az 5 vizsgált év alatt mindig jól menedzselte fizetőképességét, likviditását. A fenntarthatóság legfontosabb pénzügyi kritériumának téve ezzel eleget.

A bevételek és a kiadások egyenlege 2003-2007. közt a Debreceni Egyetemen

A bevételek és a kiadások egyenlege 2003-2007. közt a Debreceni Egyetemen (eFt)

Költségnem	2003	2004	2005	2006	2007
Eredmény (maradvány)	3 361 363	3 998 378	4 012 244	224 856	2 107 967

3.4.3 Konklúzió

A Debreceni Egyetem fent elemzett gazdálkodási és pénzügyi mutatói alapján megállapítható, hogy az egyetem gazdasági, pénzügyi tervezése megfelel a fenntarthatóság követelményeinek. Projektjeit az egyetemi gazdálkodásba mindeddig jól be tudta illeszteni, így a múltbéli adatok alapján azt valószínűsíthetjük, hogy az egyetem által későbbiekben indított projekten nem fogják veszélyeztetni az intézmény pénzügyi stabilitását.

Külön kiemelő a fenti elemzés eredményei közül, hogy az egyetem egészséges és stabil bevételi szerkezet fenntartására törekszik, bevételeihez mérten jól és harmonikusan alakítja költségszerkezetét, likviditásmenedzsmentje nem hagy maga után kívánnivalót. Gazdasági és pénzügyi szabályozási gyakorlata jó, és folyamatos fejlődést mutat. **A Debreceni Egyetem pénzügyi fenntarthatósági szempontból alkalmas arra, hogy projektmérettől függetlenül pályázati források bevonásával biztonságos, fenntartható módon valósítson meg beruházásokat.**

3.5 Környezeti Fenntarthatóság

3.5.1 Bevezetés

A környezeti fenntarthatóság elveinek követése érdekében a terv illeszkedik az országos és a helyi környezetvédelmi stratégiához, a megvalósítás során maradéktalanul betartjuk a hazai és EU-s környezetvédelmi jogszabályokat. A fejlesztések tervezésekor szem előtt tartjuk a tervben megfogalmazott iránymutatást.

Jelen fejezet a Debreceni Egyetem környezeti fenntarthatóságát mutatja be. Értékeli, hogy az egyetem hogyan gazdálkodik a természeti erőforrásokkal, figyelembe véve a környezet eltartó-képességének korlátait. A fenntarthatósági indikátorokon keresztül vizsgálja az erőforrások körültekintő és takarékos használatát, ehhez kapcsolódóan a hulladékkezelés csökkentése, a természetes és az előállított anyagok újrafelhasználása, újrahasznosítása érdekében megtett intézkedéseket. A természeti környezet eltartó-képességével, valamint az intézmény reális szükségleteivel összhangban célokat tűz ki és a kitűzött célok elérése érdekében javaslatokat tesz a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodásra, valamint a természeti-környezeti értékek megóvására.

3.5.2 Intézményi szintű környezeti fenntarthatóság

3.5.2.1 A Debreceni Egyetem és térsége jelenlegi környezeti állapotának bemutatása

A terület elhelyezkedése, környezeti jellemzők

A Debreceni Egyetem, Debrecen városban a Nyírség és a Hajdúság tájhatárán helyezkedik el. A két tájegység határa közelítőleg a Tóció-patak völgye. A völgytől nyugatra a Hajdúság, keletre a Nyírség helyezkedik el.

Éghajlat

Debrecenben a szomszédos tájak éghajlati jellegzetességei találkoznak. Ezen a területen érintkezik egymással a Dél-Nyírség meleg, mérsékelten száraz, hideg telű éghajlati körzete, a Hortobágy száraz, mérsékelten forró nyarú, illetve a Körös-vidék meleg, mérsékelten száraz, forró nyarú éghajlati körzetével. A csapadék szempontjából a Város az Alföld egyik legszárazabb vidéke.

Talajvíz

A talajvíz a terep alatt átlagban 3- 4,5 méteren helyezkedik el, 116- 118 mBf. szinten. A nagyfokú beépítettség miatt az éves talajvíz ingadozás minimális, 0,2- 0,5 méter. A talajvíz regionális áramlási iránya ÉK- DNy-i.

Rétegvizek

Debrecen térsége a regionális hidrodinamikai rendszer beszivárgási-tápláló területi részén helyezkedik el. Az egymás alatt elhelyezkedő vízadó szintek piezometrikus nyomásszintjei a mélységgel csökkennek, a függőleges hidraulikus gradiens negatív. A negatív gradiens miatt lehetőség van a talajvíz mélyebb rétegekbe történő leszivárgására.

Felszíni vizek

Debrecen térségének legjelentősebb vízfolyásai a Kösely-főcsatorna, a Kondoros csatorna és a Tóció-patak.

Levegő

Debrecen város levegője 2007. évben *megfelelő* minősítést kapott, azaz a Debreceni Egyetem térségében a levegőminőség megfelelő.

Hulladék

Debrecen város hulladékgazdálkodása európai szintű megoldásokat kínál az itt élőknek. A települési szilárd- és folyékonyhulladék-gazdálkodás területén jelenleg is magas színvonalú, jól működő rendszerek üzemelnek, amelyeknek bővítése és fejlesztése folyamatosan zajlik. Az Intézmény felmerülő hulladékgazdálkodási feladatainak megoldására

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

segítséget nyújtanak a városban működő hulladékgazdálkodással foglalkozó cégek ("Kristály-99" Kft., AKSD Városgazdálkodási Kft.).

3.5.2.2 Az intézmény által felhasznált erőforrások, a működéshez kapcsolódó kibocsátások, fenntarthatósági indikátorok

A Debreceni Egyetem **vízfelhasználása** kisebb részben az egyes karok vízigényéből, nagyobb részben a kollégiumok vízigényéből tevődik össze. Az Intézmény 2007. évi vízfelhasználása 734.675 m^3 /*fajlagos: 179,1 m³/fő diplomás/* volt, a kapcsolódó szennyvíz mennyisége szintén 734.675 m^3 /*fajlagos: 179,1 m³/fő diplomás/*. A szennyvíz teljes mértékben kommunális jellegű, mely a kiépített közműrendszeren keresztül a debreceni szennyvíztelepre, ahonnan tisztítás után a Tóció csatornába jut.

Az Egyetem működése során jelentős mennyiségű **energiát** használ, mely többek között világításra, erőátvitel céljára, informatikai rendszerek működtetésére szolgál. Az Intézmény 2007. évi villamos-energia felhasználása 2007. évben $193.677.779 \text{ kWh}$ /*fajlagos: 47.238,4 kWh/fő diplomás/* volt.

A Debreceni Egyetem területén keletkező **hulladékok** elsősorban nem veszélyes (kommunális) hulladékok, melyek kezelését vállalozási szerződés alapján külső cég végzi, valamint veszélyes hulladékok, melyeket az Intézmény a hulladékok veszélyességi jellemzőiknek, valamint anyagi minőségüknek megfelelően gyűjt, majd arra engedéllyel rendelkező hulladék kezelő részére adja át.

A hulladékok gyűjtése részben munkahelyi gyűjtőhelyeken, részben üzemi gyűjtőhelyeken történik, melyek valamennyi szervezeti egységnél megtalálhatók. Az Egyetem területén működik a szelektív hulladékgyűjtés rendszere, mely az alábbi hulladékkategóriákra terjed ki:

- A papírhulladék gyűjtése az intézmény több pontján kialakított elkerített gyűjtőhelyeken történik.
- A PET palackok gyűjtése szintén a fenti kijelölt helyen valósul meg.
- Az üveg hulladékok gyűjtése az Egyetem arra kijelölt gyűjtőhelyein történik.

Mindegyik szelektíven gyűjtött hulladékot szerződött partner gyűjt be és szállítja el hasznosításra az Egyetem területéről.

A keletkező hulladékok 2007. évi mennyisége 2.050 t /*fajlagos: 0,5 t/fő diplomás/* volt, melyből az ártalmatlanításra kerülő hulladékok mennyisége mintegy 535 t /*fajlagos: 0,13 t/fő diplomás/*.

A különböző szintű hulladékgazdálkodási tervekkel (országos, területi, városi hulladékgazdálkodási tervek) összhangban az egyetem különböző területeken működő egységei külön készítették el a hulladékgazdálkodási terveket - hat évre és 2 évente beszámolót állítanak össze az abban foglaltak végrehajtásáról. A terveket a Nemzeti Környezetvédelmi Programban, a tervezési területre vonatkozó környezetvédelmi programban, a terület- és településfejlesztési, valamint terület- és településrendezési dokumentumokban foglaltakkal összhangban alakították ki.

A hulladékgazdálkodási terv biztosítja a nagy mennyiségű hulladékok esetén a fenntartható fejlődés érdekében tervbe vett hosszú távú elképzeléseket.

Légszennyező anyag kibocsátás elsősorban a fűtési berendezések üzemeltetése során keletkezik. A kibocsátott szennyező anyagok mennyiségét, koncentrációját a Tiszántúli

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség Laboratóriuma rendszeresen ellenőrzi, az Egyetem a kibocsátási adatokat a hatóság felé jelenti. Megállapítható, hogy a kibocsátott légszennyező anyagok koncentrációja a jogszabályokban meghatározott emissziós értékek alatt marad. Az Egyetem területén (DE-OEC) immissziós mérőállomás működik, melynek segítségével folyamatosan nyomon követhető a levegő szennyezettségének állapota. A kibocsátott üvegházhatású gázok mennyisége (CO₂e) 2007. évben 15.858 t /*fajlagos: 3,86 t/fő diplomás/* volt.

3.5.2.3 A természeti- környezeti erőforrások fenntartható használata, elérendő célok, megoldási javaslatok, intézkedések

Európai összehasonlításban is értékes erdők, gyepterületek és vizes élőhelyek vannak Debrecen térségében, valamint jelentős földtudományi értékekkel és gazdag **agro-biodiverzitással** (pl. őshonos magyar állat-, hagyományos kultúránövény fajták és vad rokon fajok) rendelkezünk.

Ezek megőrzése – a természetes flóra esetében magbank(ok) létrehozása – fontos és sürgető feladat, amit a jogi védelem biztosítása, a gazdaság szereplőinek, illetve a természeti szempontból értékes területek tulajdonosainak ösztönzése, és a fenntartható területhasználat kialakítása segít.

Az egyes élőhely típusok esetében meghatározhatjuk, hogy milyen módon érhető el a fenti célok. A **környezettudatos gazdálkodási módok** használatát segítik a horizontális és zonális programok, melyek közé tartozik a tájgazdálkodás elterjedését támogató Érzékeny Természeti Területek rendszere. Az Európai Unióhoz való csatlakozással a Natura 2000 területek fenntartható földhasználata ugyancsak erősíti ezt a folyamatot. Az életközösségek működőképességének védelme és a **biológiai sokféleség** megőrzése, illetve a **természeti erőforrások fenntartható használata** csak a gazdaság összes szereplőjének és a társadalom minden tagjának aktív együttműködése által valósulhat meg.

A természeti környezet megőrzésének sikere attól függ, hogy az Intézmény, az oktatók, a hallgatók mennyiben tekintik értéknek a biodiverzitást, megértik-e a természet-társadalom-gazdaság komplex összefüggéseit, egymásrautaltságát, mennyiben hajlandók és képesek olyan életmódot és fogyasztási szokást választani, amely nem vezet a még működőképes természeti rendszereink tönkretételéhez. Kiemelten fontos a **környezettudatosság növelése**, a megértési folyamat elősegítése, a **fenntartható életmódra való ösztönzés**.

Az éghajlatváltozással kapcsolatban sürgető feladat az **üvegházhatású gázok légkörbe való kibocsátásának csökkentése**, alkalmazkodni kell a változó időjárási és éghajlati hatásokhoz, ami a várható változásokra való felkészülést, az előrejelzést, a megelőzést, a károk mérséklését és a helyreállítás hatékonyságának javítását jelenti.

A vizekkel kapcsolatos fenntarthatósági cél az **egészséges ivóvíz biztosítása**, a szennyvíz-elvezetés és -kezelés megoldása, a **vizek szennyezésének elkerülése**, illetve elegendő víz biztosítása a természetes élőhelyek számára.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Célok, javaslatok:

- Az energiahatékonyság javítása a környezet megóvása érdekében. Az energiahatékonyság kulcsfontosságú kérdés az Európai Unióban, így egy olyan szempont, amit az Egyetemnek is be kell építenie a működésébe.
- A fűtés és hűtés hatékonyabbá tétele hozzájárul az energiahatékonyság megteremtéséhez, ami további költségcsökkentést eredményez.
- A természet és –környezetvédelemmel kapcsolatos megfigyelések, kutatások támogatása, ami alapvetően szükséges a társadalmi szemléletformálás megvalósításához. Fontos, hogy a környezetvédelemből eredő hasznok minél szélesebb körben eljussanak a társadalom különféle csoportjaihoz annak érdekében, hogy a környezettudatos viselkedés minél elfogadottabb attitűddé váljon.
- A vizekkel kapcsolatban lévő (a vízi és a vízi ökoszisztémáktól közvetlenül függő szárazföldi) ökoszisztémák védelme, a természet diverzifikáltságának megőrzése érdekében.
- A szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével a vízminőség javításával törekszik az Egyetem a vízfelhasználás optimalizálására, és ezáltal a környezeti terhelés minimalizálására.
- A felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása, mivel vízkészletek egyre inkább stratégiai jelentőségűvé válnak, így fontos a védelmük a hosszú távú fenntarthatóság érdekében. A jövőben a tiszta víz egyre nagyobb értéket fog képviselni, mivel egyre inkább szűkös erőforrássá válik, így kulcsfontosságú kérdés a vizek védelme.

3.5.2.4 Az elérhető legjobb technika (BAT) alkalmazása

A BAT összefoglalva a következőket jelenti: mindazon technikák, beleértve a technológiát, a tervezést, karbantartást, üzemeltetést és felszámolást, amelyek elfogadható műszaki és gazdasági feltételek mellett a gyakorlatban alkalmazhatóak és a leghatékonyabbak a környezet egészének magas szintű védelme szempontjából. Már működő intézmények esetén, a BAT meghatározásakor nagy számú tényezőt kell figyelembe venni annak eldöntéséhez, melyik a leghatékonyabb technológia, amelyik a környezet védelme szempontjából a legmegfelelőbb.

A BAT definíciója megtalálható a környezetvédelmi törvényben, meghatározásának szempontjai pedig a 314/2005. (XII. 25.) Kormány rendeletben. A BAT definíciójának megfelelően három kulcskérdést kell vizsgálni, amikor valamilyen környezetkímélőnek tekintett technika értékelése történik. Először a *technikai megvalósíthatóságnak* garantálnak, azaz működőképesnek kell lennie; másodsor a technika alkalmazásából származó *környezeti előnyöket* kell tanulmányozni, harmadszor pedig *gazdaságilag megvalósíthatónak* kell lennie, hogy az adott technikát BAT-nak lehessen tekinteni.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A BAT-jelölt technikák közül az tekintendő ténylegesen is BAT-nak, amely technikailag megvalósítható, alkalmazása a környezet egésze számára előnyös, és gazdaságilag elérhető.

A Debreceni Egyetem által alkalmazott technikák BAT megfelelése

- A Debreceni Egyetem kizárólag olyan gépeket, berendezéseket vásárol és használ, melyeket a hatályos technikai jogszabályoknak és előírásoknak megfelelően állították elő.
- Az Intézmény – a gazdasági korlátokon belül – a lehető legkedvezőbb energiahatékonyságú berendezéseket szerzi be.
- Az eszközbeszerzések esetében előnyben részesítik a környezetbarát termékeket.
- A szennyezőanyag emisszióval járó technikák esetében kizárólag azokat alkalmazzák, melyek kibocsátása nem haladja meg a vonatkozó jogszabályi határértékeket.

3.5.2.5 Környezettudatos szervezet és menedzsment kialakítása, működtetése a Debreceni Egyetemen

Az Intézmény környezetgazdálkodási szervezetének felépítése

A környezetgazdálkodással kapcsolatos feladatokat a Debreceni Egyetem GF Munkabiztonsági Osztálya koordinálja. Az egyes centrumok (TEK, OEC, AMTC) feladataiért 3 fő környezetvédelmi főelőadó felel. A felelősök környezetvédelmi és környezetgazdálkodási szakmérnökök, környezetgazdálkodási agrármérnökök, illetve egyéb környezetvédelmi végzettséggel rendelkező szakemberek.

Az egyetem szervezeti egységeinél, tanszékenként, intézetenként környezetvédelmi és veszélyes hulladék felelős/megbízottak vannak kinevezve, akik koordinálják a hulladékok leadását (festékpatronok, vegyszerek, lejárt gyógyszerek, növény védőszer...stb.) és gondoskodnak a munkahelyen ezen hulladékok szabályos gyűjtéséről, a munkahelyi és a területen lévő üzemi gyűjtőhelyek szabályszerű előírás szerinti kezeléséről, valamint az egyéb környezetvédelmi előírások, kötelezettségek betartásáról.

A környezetgazdálkodási szervezet működtetése

A vezetők és szakemberek részére évente rendszeres továbbképzésre kerül sor, melyen értesülnek a jogszabályi változásokról, valamint a különböző új környezetvédelmi technológiák bemutatására kerül sor, a BAT megfelelés elérése és fenntartása érdekében.

Az egyes szervezeti egységek önellenőrzés keretében rendszeresen ellenőrzik saját környezetgazdálkodási, hulladék kezelési rendszerüket, melyről ellenőrzési naplót vezetnek.

A környezettudatos intézményi irányítás csökkenti az Egyetem által kibocsátott szennyező anyagok és hulladékok mennyiségét, csökkenti az anyag- és energiafelhasználást,

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

mivel a szennyezés és a hulladékképződés okát kutatja fel, azaz a forrásnál avatkozik be a folyamatba. A Debreceni Egyetem környezeti menedzsmentje a hangsúlyt a **prevencióra** fordítja, háttérbe szorítva a csövégi technológiákat.

Az Intézmény tevékenysége során képzésekkel, információszolgáltatással, konferenciákkal és szakmai szolgáltatásokkal segít a szervezeti egységeknek, valamint a hallgatóknak környezettudatosabbá válni, biztosítva ezzel a fenntartható fejlődést. A menedzsment a környezet iránt érzett felelősség kialakításában nagy szerepet tulajdonít a példamutató magatartásnak, az információhoz való hozzájutásnak, és az oktatásnak.

A környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos erkölcsi normák megismertetése a munkatársakkal és rajtuk keresztül annak továbbadása, hozzájárul a munkahelyi környezeti kultúra kialakításához, másrészt a hallgatóknak átadott szemlélet által a jövő nemzedékének tudatformálásához.

3.6 Műszaki-jogi-technológiai fenntarthatóság

3.6.1 Az intézmény jelenlegi infrastruktúra ellátottságának rövid szöveges bemutatása.

A Debreceni Egyetem aktuális ingatlan állományát a mindenkor érvényes Intézmény Fejlesztési Terv 5.14. mellékletben szereplő táblázat mutatja be. Az egyetemi szintű adatot tartalmazó táblázatból kiderül hogy a mintegy 22.812.679 m² telekterületen lévő épületek összes szinterterülete a megadott időpontban 463.086 m². Az ingatlanállomány összetétele az építés évét, a műszaki-technikai színvonalát tekintve jellemzően inhomogén még egy helyrajzi számon belül is. A közelmúltban épített illetve felújított építmények kivételével az ingatlanok többsége negyven évvel ezelőtt épült, azóta kisebb javításoktól eltekintve nem volt lehetőség átfogó rekonstrukcióra. Ezek az építmények a megvalósításuk idején aktuális műszaki-technológiai színvonalnak megfelelően épültek, így tervezésük/kivitelezésük során nem törekedtek az épületek fajlagos energiafelhasználásának vagy az üvegházhatású gázok kibocsátásának a csökkentésére, a megújuló erőforrások felhasználására, esetleg a munkahelyek és tantermek ergonómiai szempontok figyelembevételével történő kialakítása. Az építmények szerkezeti megoldásai elavultak, épületfizikai szempontból nem megfelelőek, és néhány esetben a beépített anyag környezet károsító hatása is kimutatható.

Az infrastrukturális ellátottság lényeges eleme az oktatási infrastruktúra, mind a tantermi oktatáshoz szükséges eszközök, mind a laboratóriumi és általában a gyakorlati oktatás terén. Ez utóbbi körben találkozhatunk néhány jól felszerelt hallgatói laboratóriummal, az eszközállomány azonban meglehetősen elavult. Az utolsó nagy átfogó eszközpályázat oktatási céllal (FEFA) több mint tíz éve került meghirdetésre, s bár azóta különféle formában adódtak pályázati lehetőségek (HEFOP) a gyakorlati oktatás eszközparkjának fejlesztésére az átlagos színvonalat mindenképpen emelnünk kell. Ezen infrastrukturális elem magába foglalja az agrártudományok oktatásához szükséges szántóföldi nagygépektől, a műszaki, természettudományos, orvostudományi oktató- és kutatólaboratóriumok kis, közép és nagyműszerein keresztül a színvonalas zenei képzéshez nélkülözhetetlen kiváló minőségű hangszereket egyaránt.

Az Egyetem belső informatikai infrastruktúra hálózata méretében igen kiterjedt, több településen vannak campusok. A legnagyobb hálózatok Debrecenben, Nyíregyházán és Hajdúböszörményben találhatóak, de van kutatóintézet Karcagon és Kisvárdán is. A különböző

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

településeken található hálózatokat a NIIFI országos kutatói gerinchálózata kapcsolja össze. A belső egyetemi gerinchálózat a campusok között monomódusú, míg az épületek között általában multimódusú üvegszálás kapcsolatokkal valósul meg. Az épületeken belül mindenütt sodrott érpáras strukturált kábelezés biztosítja a jó minőségű hálózati kapcsolatot a munkaállomások számára.

3.6.2 Az infrastruktúra fejlesztések irányai témakörönkénti bontásban.

A többciklusú, lineáris képzési rendszerre történő átállás egyidejűleg két, egymással ellentétes követelményt támaszt az ingatlanfejlesztési- és felújítási programmal szemben. Egyrészt az alapképzések keretében törekednünk kell a nagyobb létszámú évfolyamok közös alapozó képzésére, ami nagy befogadóképességű tantermeket igényel. A Debreceni Egyetemen indokolt ezek számának növelése. Másrészt a mesterképzések várhatóan kisebb létszámú csoportok speciális jellegű oktatását kívánják meg, amikor is a csoportok nem vonhatók össze, következésképpen fennmarad a kisebb előadók, szemináriumi tanterem iránti igény is. Egyes karok, egységek jelenleg is helyszűkével küzdenek (pl. MK, IK), aminek megoldása részben új épületeket, részben meglévő, vagy újonnan a DE-hez kerülő épületek rekonstrukcióját igényli. Más esetekben a korábban megkezdett képzés infrastruktúrájának teljes kiépítéséhez szükséges újabb ingatlan beruházás (ilyen pl. a Központi Gyógyszertár bővítése, infúziós laboratórium létrehozása a gyógyszerészképzés infrastruktúrájának teljesebbé tételéhez) szükséges.

Külön kérdéskört jelent néhány nagyobb, elsősorban laboratóriumok elhelyezését biztosító épület (OEC Elméleti Tömb, TEK Kémiai Épület) rekonstrukciója. Ezek a maguk idejében korszerűnek számító épületek ma már nagyon pazarlóak a területek kihasználását illetően, racionális rekonstrukciójukkal mind a hallgatói terek (laboratóriumok, számítógép szobák, kisebb tanterem), mind a kutatási terek (dolgozószobák, kutató-laboratóriumok) lényegesen kisebb területen, a szakmai kívánalmaknak jobban megfelelően valósíthatók meg (nem is beszélve az egyéb kérdésekről, mint pl. víz-, csatorna-, energia-ellátásban elérhető megtakarítás). A tervek kialakításánál azt is figyelembe vettük, hogy az iparral (általában a gyakorlattal) történő kapcsolattartás fontos eleme a flexibilitás, amikor is kis ráfordítással lehet a laboratóriumokat a célnak megfelelően átrendezni, akár a kutatási/oktatási megrendelések gyors teljesítése, akár a betelepülő cégek igényeinek a kielégítése érdekében.

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a bevételi forrásnak tekintett idegennyelvű képzések körének kiterjesztését az infrastrukturális feltételek javítása jelentősen segíti, de ma már a hazai jelentkezők is figyelembe veszik döntésüknél az adott egyetem felszereltségét. Ezen belül a kollégiumi ellátottság (és színvonal) is lényeges szempont – a DE jelen Intézményfejlesztési Terve e téren is tartalmaz rekonstrukciós és építési elképzeléseket.

Nagyon lényeges azonban a képzések tartalmi és infrastrukturális megújítása is. Elmondható, hogy az oktatók folyamatosan korszerűsítik a tananyagokat (már csak a bolognai rendszerre történő átállás miatt is) és egyre gyakrabban élnek az informatika nyújtotta lehetőségekkel (jegyzetek, tansegédletek közzététele az interneten, kivetítők, IT alapú demonstrációk használata az előadásokon, stb.). A Debreceni Egyetem stratégiai fontosságúnak tartja az oktatás eszközellátásnak megújítását, modernizálását, ami különösen az agrártudományi, műszaki, természettudományi, orvos-egészségtudományi képzésekben nagymértékű gép-műszer beruházásokat igényel. Természetesen más területeknek is vannak sajátos igényei az oktatás körülményeinek javítására (pl. a hangszer-ellátottság javítása a

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Zeneművészeti Karon, az oktatáshoz és kutatáshoz valamennyi karon egyaránt nélkülözhetetlen adatbázisok elérésének biztosítása a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtárban, stb.). A Debreceni Egyetem törekvései szerint átfogó sportfejlesztési programot indított el, melynek részeként a sporttudományi képzések területén is előre kíván lépni, amihez a szükséges oktatási infrastruktúra részben rendelkezésre áll, speciális, sportszakmai területeken viszont fejlesztés szükséges.

A Debreceni Egyetem intézményi infrastruktúra ellátottságának ütemezett fejlesztési javaslatait a vizsgált időszakra az Intézmény Fejlesztési Terve tartalmazza az alábbi bontásban:

1. Intézményi Beruházások:

Oktatási-kutatási-egyéb szolgáltatási tevékenységek kor követelményeinek megfelelő ellátásához közvetlenül kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések.

2. Infrastrukturális beruházások

Oktatási-kutatási-egyéb szolgáltatási tevékenységek kor követelményeinek megfelelő ellátásához közvetve kapcsolódó (jellemzően nyomvonalas telepítési rendszerű) infrastruktúra fejlesztések.

3. Hallgatói lakhatási feltételek fejlesztése

Kollégiumi/diákotthoni férőhelyek bővítésére, és/vagy a szolgáltatás színvonalának emelésére irányuló infrastruktúra fejlesztések.

4. Oktatási, Sport és kulturális célú infrastruktúra fejlesztés

Az oktatók, dolgozók, hallgatók részére sport és kulturális célú infrastruktúra-fejlesztési programok kidolgozása.

Az egyes infrastruktúra-fejlesztéseknek illeszkedniük kell az egyetemi hosszú távú fejlesztési elképzelésekhez, tervezés során azonosulniuk kell az Intézmény szakmai és szakpolitikai fenntarthatóságának az érdekében a Debreceni Egyetem küldetésnyilatkozatában megfogalmazott általános és speciális célkitűzéseivel, a képzési szerkezet többciklusú lineáris képzésre történő átállásából adódó elvárásokhoz az intézmény kutatás-fejlesztés teljesítményének javítására megfogalmazott egyetemi stratégiához.

Az infrastruktúra fejlesztési javaslatokat az Intézményen belüli tervezési egységenként szerinti csoportosításban, évenkénti bontásban mutatja be az Intézmény Fejlesztési Terve.

Az Intézményfejlesztési Tervben szükséges elemezni és rögzíteni az intézmény infrastruktúrális beruházásainak megvalósulása utáni működtetés költségtervét és fedezeti forrásainak bemutatását. A fejlesztések várható üzemeltetési költségeinek az előzetes kalkulációját hasonló funkciójú épület üzemeltetése során nyert összehasonlító alapadatokkal arányosítással kell elvégezni az alábbi bontásban:

Új épület;

Rekonstrukció;

Nyomvonalas vagy alacsony üzemeltetési költségű létesítmény;

Gép-műszer-eszközbeszerzés.

Az Intézményfejlesztési Tervében az Egyetem vizsgálja az üzemeltetési adatokat az alábbi bontásokban:

Az egyes beruházások aktiválásának időpontjától a vizsgált időszakra felmerülő várható üzemeltetési költségek évenkénti, beruházásonkénti és tervezési egységek szerinti bontásban;

Az egyes beruházások aktiválásának időpontjától a vizsgált időszakra felmerülő várható üzemeltetési költségek éves összesítésben

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Az Intézményfejlesztési Tervben rögzített egyes megvalósuló beruházások esetében üzleti tervek kidolgozása szükséges, a jövőbeni működés előrejelzésére, becslésre a várható gazdasági folyamatok ismeretében. A tervnek tartalmaznia kell a környezet és helyzet felmérését, a beruházás jellemzését, a megvalósítandó oktatási-kutatási programot kiszolgáló beruházás pontos leírását, a meglévő és elvárt műszaki paraméterek rögzítését, beruházás megvalósíthatóságának ütemezett elemzését, a beruházás megvalósulása során kialakítható egyetemi „szolgáltatások” körülhatárolását, a kialakítandó egyetemi szolgáltatások biztosításához szükséges erőforrások bemutatását (oktatói-kutatói-szolgáltató létszám, program, infrastruktúra), kockázatbecslést és a pénzügyi terv elkészítését.

3.6.3 Műszaki/technológiai fejlesztések intézményi irányainak értékelése a fenntarthatóság szempontjából.

Az Intézmény fejlesztései törekednek a meglévő – jelenleg is igénybe vett – ingatlanok hatékonyabb hasznosítására, környezettudatos, a fajlagos energiafelhasználás csökkentésére irányuló tervezéssel, a zöldterületek igénybevételének elkerülésével az ökohatékonyság elérése érdekében. A fejlesztések elsősorban a meglévő épületek rekonstrukcióját, műszaki – technológiai korszerűsítését szolgálják. Az újonnan tervezett épületek a Debreceni Egyetem szakmai és szakpolitikai fenntarthatóságának érdekében megvalósítandó programok infrastruktúrális feltételeinek megteremtésére szolgálnak.

A Debreceni Egyetem a műszaki/technológiai fejlesztéseit életciklus-alapú szemlélettel tervezi, amely szerint a fenntartható építés az épületek teljes élettartama alatt jelentkező „életciklus költségeket” helyezi előtérbe. Cél a tartósság, az élettartam növelése, ami az életciklus költségek csökkentését eredményezi (az épületek eróziójának, korróziójának kiküszöbölése; a környezeti hatásokkal és szennyezéssel szembeni ellenállás növelése; az épületek átalakíthatóságának, funkcionális flexibilitásának, biztosítása). Az új beruházások tervezési szakaszában előtérbe kerül a jobb összesített energetikai jellemzőkkel rendelkező épületek építése, a környezetbarát építőanyagok, technológiák (BAT) előnyben részesítése. Az intézmény tervez forrásokat a fejlesztések időszakában az ökohatékonyságra, környezetegészségügyi, környezettudatosságot erősítő feladatok kiadásaira is.

Fontos intézményi elv a rekonstrukciók és az új épületek tervezése során, az „egészséges épületek” kialakítása a „beteg épületek” felszámolása. A beteg épület elhelyezkedése, kialakítása és felhasznált anyagai által káros egészségi hatást gyakorolhat a használókra valamint környezetére; illetve nem biztosít megfelelő közérzetet az ott tartózkodó emberek számára. A beteg épületek használóinak panaszait, illetve tüneteit tartalmazza az ún. "beteg épület szindróma" (SBS). Az egészséges épület, mint végső cél eléréséhez az Intézmény az alábbi paramétercsoportokat, illetve paramétereket is vizsgálja a tervezési szakaszban:

- az épületen belüli - az ember közérzetét alapvetően befolyásoló - komfort és mikroklíma (hőkomfort, akusztikai komfort, vizuális komfort, megvilágítás, ion kondíció);
- az épületen belüli levegőminőség (szaghatások, formaldehid (HCHO), illékony szerves anyagok (VOC), dohányfüst, penészesedés);
- az egyéb hatások (pl. radon, ELF elektromágneses mezők, legionellozis, stb.).

Az előbbieket figyelembe vételel tervezett épületek egészségesek lesznek, elhelyezkedésük, kialakításuk és felhasznált anyagaik által nem gyakorolnak káros egészségi

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

hatást a használóira és környezetére; valamint a benne tartózkodó emberek közérzete kellemes.

3.6.4 Jogi fenntarthatóság:

Az egyetem tevékenységét és a fejlesztési projektet befolyásoló lényeges jogszabályok szakpolitikák ismertetését és azok változásainak várható irányait jelen dokumentum 3.2 Szakmai és szakpolitikai fenntarthatóság című fejezet részletesen elemzi.

Alapdokumentumok felsorolása:

EU alapdokumentumok

Felülvizsgált Lisszaboni Akcióprogram

Kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások (2007–2013) - 2006/702/EK

Kohéziós politika a növekedés és a foglalkoztatás támogatása (2007–2013) COM(2005) 0299

A kohéziós politika és a K+F politika együttműködése

A vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások (2007–2013) - 2006/144/EK

Közös Agrárpolitika (KAP)

Hazai alapdokumentumok

Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió (2005)

Országos Területfejlesztési Konceptió (2005)

Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT)

Az Észak-alföldi régió Fejlesztési Konceptiója és Stratégiai Programja 2007-2013

Új Magyarország Fejlesztési Terv

Átfogó cél a foglalkoztatás bővítése. A foglalkoztatás bővítésének specifikus céljai:

- az egyén foglalkoztathatóságának javításával és munkaerő-piaci aktivitásának növelésével, a regionális sajátosságokhoz igazodó összehangolt beavatkozások
- a munkaerő-kereslet bővítésével, vagyis több és jobb munkahely teremtésének ösztönzése (különösen a hátrányos helyzetű térségekben),
- a kereslet és a kínálat összhangját biztosító munkaerő-piaci környezet fejlesztése

Új Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Stratégia

A stratégia I. intézkedéscsoportjának 1. beavatkozási területe: Az információk és tudás elterjesztésének támogatása (képzések, szaktanácsadás rendszerének kiépítése). Az akció a Községi Stratégiai Iránymutatások megvalósítását szolgálja: „Tudástranszfer” és „Befektetés a humán tőkébe” intézkedések.

Az egyes projektek tervezésekor - előzetes megvalósíthatósági tanulmány keretein belül – tételesen vizsgálni szükséges a projekt célkitűzéseit, megvalósulását, a projekt eredmények jövőbeli üzemeltetését befolyásoló jogszabályoknak való megfeleléseket.

Fontos megemlíteni, hogy a Debreceni Egyetem vagyonkezelésében lévő ingatlanok a Magyar Állam tulajdonában vannak. A tulajdonosi jogokat a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Zártkörűen Működő Részvénytársaság (MNV Zrt.) a 2007. évi CVI. törvény és a 254/2007. (X.4.) Kormányrendelet alapján gyakorolja.

Az ingatlangazdálkodással kapcsolatos feladat elvégzéséhez minden esetben be kell szerezni az MNV Zrt. tulajdonosi hozzájárulását.

Az állami vagyon használóját, így a Debreceni Egyetemet is a vagyonyilvántartás hiteles vezetése érdekében adatszolgáltatási kötelezettség terheli. Ennek teljesítése érdekében számviteli politikáját és nyilvántartásait köteles úgy kialakítani és vezetni, hogy azok biztosítsák az adatszolgáltatás pontosságát és ellenőrizhetőségét. A nyilvántartás egységessége, pontossága és az adatellenőrzések biztosítása érdekében köteles az MNV Zrt.-vel együttműködni.

A vagyonyilvántartás az állami vagyonhoz fűződő jogok és törvényes érdekek védelmében, a tényleges állapotnak megfelelően tartalmazza a vagyon használóinak, kezelőinek azonosító adatait, a vagyonelemek azonosító adatait, a kapcsolódó jogokat és jogi szempontból jelentős tényeket, valamint a lényeges számviteli adatokat.

Az adatszolgáltatás részletes tartalmát, formáját az MNV Zrt. vagyonyilvántartási szabályzatban határozza meg.

Az Egyetem ingatlangazdálkodási koncepcióját átfogja az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII.30.) kormányrendelet 63/A (2) §-a alapján készítendő vagyongazdálkodási terv és az ehhez kapcsolódó beszámoló és a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 25. § (1) bekezdése szerint a Gazdasági Tanács véleményezi felsőoktatási intézmény rendelkezésére bocsátott, valamint a tulajdonában lévő ingatlanvagyon hasznosítását, elidegenítését.

4 A DEBRECENI EGYETEM STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEI ÉS TERVEZETT INTÉZKEDÉSEI A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS SZOLGÁLATÁBAN

A fenntarthatóság **szempontjai** az életciklus szemléletnek megfelelően „át kell hassák” a szervezet teljes tevékenységét a menedzsmentben, a mindennapi szervezeti működésében egyaránt. A fenntarthatóság feltételeinek biztosítása ugyanakkor további gyakorlati előnyöket jelent:

A szempontok egy része a közeljövőben kötelezővé válik, a most megszerzett jártasság, a most teljesített szempontok a közeljövőben közvetlen előnyt jelentenek.

Sokkal könnyebb és hatékonyabb a fenntartható fejlődés szempontjait kezdettől fogva szem előtt tartani, tervezni és alkalmazni, mint azokat utólagosan, plusz költséggel beépíteni a projektbe, vagy – még rosszabb esetben – a környezetben okozott károk felszámolására költeni. Így a szempontok figyelembe vétele csökkenti a szervezet tevékenységével járó kockázatokat.

A gazdasági előny (pl. beszállítói követelményeknek való megfelelés) mellett, többlet megtakarítást, költséghatékonyságot eredményezhetnek.

A fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembevétele biztosítja a társadalmi elfogadottságot, csökkenti a kockázatokat, növeli az intézmény jó hírét, valamint erősíti a társadalmi és területi kohéziót. Emellett példaként szolgál mások számára a helyes és követendő fenntarthatósági gyakorlat vonatkozásában.

A fenntartható fejlődés érvényesítése nemcsak a támogatások megszerzésének esélyeit növeli, hanem az intézmény közép- és hosszú távú érdekeit, céljait is támogatja.

A fenntarthatósági szempontok biztosítása némely esetben nem jár többletköltséggel: csupán szemléletváltást, rugalmasságot, nagyobb figyelmet igényel a szervezet vezetősége, illetve alkalmazottjai részéről. Egyes esetekben a fenntarthatóságot szolgáló tevékenységek költségmegtakarítást is eredményezhetnek a napi működés során (pl. energiahatékonyság fokozása, közeli erőforrás hasznosítása), más esetekben viszont forrásigényes lehet egy-egy szempont teljesítése. Viszont az ökológiailag hatékony megoldások helyzeti és gazdasági előnyt adnak azokkal szemben, akik nem valósítottak meg ezeket a szempontokat.

A Debreceni Egyetem működésének minden területét átszövő fenntartható fejlődés szemlélet megerősítésének érdekében célokat tűz ki és intézkedéseket hoz. Csoportosításuk aszerint történik, hogy hogyan járulnak hozzá a szervezeti, műszaki, környezeti, gazdasági, társadalmi és szakmai fenntarthatósághoz. A célok kitűzéséről és az intézkedések bevezetésének ütemezéséről a Debreceni Egyetem Szenátusa dönt.

4.1 Környezettudatos menedzsment és intézményi szervezet a fenntartható fejlődés szolgálatában

Az intézmény és egységei menedzsmentjének kell gondoskodnia arról, hogy a jelentős negatív környezeti hatásokat felbecsüljék, s ha ilyeneket meghatároztak, akkor azokat kerüljék, csökkentsék, vagy kompenzálják. Ennek módja a környezetvédelem megfelelő integrálása a szervezet gazdálkodásába, a tevékenységek során az alternatívák megfontolása, főleg a lehetséges helyszínek és tevékenységek mérlegelésével. Fontos, hogy a szervezet vezetése *erőfeszítéseket vállaljon* a szervezetnél végzett tevékenységek, folyamatok környezeti hatásainak megismerésére, amely első és legfontosabb lépése a káros hatások elkerülésének.

A megvalósítás lépései:

- A felelősségi körök kialakítása, mivel a menedzsment hatáskörébe tartozik a fenntarthatósággal kapcsolatos elkötelezettség kialakítása, az érintettek környezeti tudatosságának növelése.
- Fenntartható fejlődési terv elkészítése, amely iránymutatást nyújt az intézmény egységei részére a fenntartható fejlődés elve szerinti működés tekintetében. Szükséges az ebben foglaltak rendszeres felülvizsgálata, és a terv megváltozott körülményekhez történő igazítása.
- Fenntarthatósági megbízott kijelölése megtörtént, feladata: az operatív tervek pontos kidolgozása, megvalósítása és figyelemmel kísérése; konferenciákon való részvétel; rendezvények szervezése; pályázatfigyelés, -írás; az intézményi stratégia, illetve fontosabb beruházások fenntarthatósági szempontú véleményezése; a fenntartható fejlődés kommunikációja az egyetem valamennyi hallgatója és dolgozója, a város és a társadalmi-gazdasági élet többi szereplője felé.

4.2 Műszaki, technikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában

Az Intézmény törekszik arra, hogy az intézmény által végzett fejlesztések a környezeti hatások tekintetében a hatásviselők számára kedvezőbb helyzetet eredményezzenek. A beruházás vagy a beruházás következtében megnövekvő közlekedés az emberi egészségre jelentős kedvezőtlen hatást is gyakorol (levegőszennyezés, zaj, rezgés stb.). Az intézmény célja az, hogy törekedjen a várható hatások elkerülésére vagy a meglévők csökkentésére hatékony intézkedéseket tegyen. A beruházási döntések alkalmával az intézmény számára fontos szempontként merül fel az a kérdés, hogy hogyan változik a beruházás eredményeképpen a káros hatásoknak kitett lakosság száma. A káros hatások csökkentése pl. a járművek és a forgalom nagyságának mérséklése, a zajforrás és az érintett lakosság mesterséges vagy természetes létesítményekkel való elszigetelése illetve az épületek hangszigetelése révén érhető el. Ilyen módszer lehet az, ha az intézmény elsősorban tömegközlekedéssel elérhető szolgáltatásfejlesztéseket és közlekedéscsökkentő átszervezéseket eszközöl. Egyes zöldfelület fejlesztő vagy területrendező fejlesztések azzal

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

csökkentik a környékbeliek terhelését, hogy a parlagok, elhagyatott telkek allergén pollentermelését csökkentik.

Alkalmazandó intézkedések:

- Építkezések esetén cél a létesítés helyének és hatásterületének minimalizálása és kulturális örökség védelme.
- Az intézmény fejlesztései során barna mezős beruházásokra vagy a jelenleg is igénybe vett területek gazdasági célú hasznosítására törekszik. A város értékes zöldterületeinek igénybevétele el kívánja kerülni, korábban beépített vagy jelenleg beépíthető területeken kívánja esetleges építkezéseit eszközölni. Építési beruházásaikor a minél nagyobb zöldfelület megtartásával és gondozásával tervez, figyelembe veszi a természeti adottságokat, illeszkedik a táj környezeti feltételeihez.
- Az intézmény közép és hosszú távon is arra törekszik, hogy a fejlesztések időszakában az ökohatékonyságra, környezet-egészségügyi, környezettudatosságot erősítő feladatokra kiadásokat fordítson.
- Az új beruházások tervezési szakaszában előtérbe kerül a jobb összesített energetikai jellemzőkkel rendelkező épületek építése, a BAT technológiák előnybe részesítése.
- A tudásmegosztás (képzés, műhely, konferencia) helyszíne körülményeinek is környezettudatosságot kell tükrözniük (hulladékminimalizálás, szelektív hulladékgyűjtés, egészséget kímélő foglalkoztatás pl. világítás, monitor kiválasztás, zöld növények, szellőzés, energiatakarékosság, az anyagok újrahasznosítható papírra való nyomtatása, kerékpártárolás stb.).

4.3 Környezettudatos intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában

A fenntartható fejlődést szolgáló stratégiai cél, hogy az intézmény a természeti és humán erőforrásokat bölcsen, takarékosan használja, a funkcióik megőrzése és károsodásuk megelőzése érdekében. Ezért a szervezet a termékek, szolgáltatások, közszolgáltatások fejlesztése, előállítása vagy nyújtása során saját anyagáramlásait felülvizsgálja a kedvezőtlen környezeti hatások elkerülése érdekében.

A tevékenység végzéséhez felhasználandó anyagok, erőforrások (inputok) mennyiségét, rendelkezésre állását, környezeti kockázatát figyelembe veszi, illetve a végtermékként kibocsátott anyagok környezeti terhelését, a melléktermékként kibocsátott anyagok (outputok) mennyiségét, veszélyességét csökkenti.

Alkalmazandó intézkedések:

- Az Egyetem Intézményfejlesztési Tervében megfogalmazott infrastruktúrafejlesztési programok kiterjednek az épületek és az eszközök energia-hatékonyságának javítására, az energiatakarékosság erősítésére. Cél a fajlagos energiafelhasználás csökkentése az ökohatékonyság elérése érdekében. A meglévő épületekben a fajlagos energiafelhasználás mértékének csökkentése, (új beruházások esetén jobb összesített energetikai jellemzőkkel rendelkező épületek építése), illetve a beszerzés során a BAT technológiák előnyben részesítése.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Megvalósításának lehetséges módjai: a központi világítótestekben, az egyéni megvilágításokban nagyobb élettartalmú, jobb hatásfokú energiatakarékos izzók alkalmazása, (Az újonnan épített belső terek optimális kialakításával a mesterséges fényforrások egy részének természetes fénnel történő kiváltása.), korszerű nyílászárók cseréjével a „kiszökő” energia mértékének jelentős csökkentése. Új készülékek (személyi számítógépek, monitorok, nyomtatók, lapolvasók, faxok, másológépek, projektorok) beszerzése során az energiafogyasztás, stand-by üzemmód szempontjainak figyelembe vétele; kombinált, anyag- és energiatakarékos irodatechnikai készülékek beszerzése és alkalmazása. (A beszerzések tekintetében fontos megemlíteni, hogy már a közbeszerzési eljárások kiírásánál figyelembe kell venni a fenntarthatóság feltételeit.)

- Az intézmény kiemelt programjává kell tenni az üvegházhatású gázkibocsátás-csökkentését az emissziós értékek folyamatos mérésével és az intézmény pénzügyi lehetőségeihez mérten javítani kell a fajlagos energia felhasználást. Folyamatosan felül kell vizsgálni a kis hatékonyságú rendszerek kihasználtságát, meg kell szüntetni a fennálló párhuzamosságokat. Ezáltal csökken az intézmény széndioxid kibocsátása s természetesen csökkenni fog a villamos-energia és vízfelhasználás, valamint a szennyvíz mennyisége is. Ezek eszközei: az épületek, helységek kihasználtságának folyamatos felülvizsgálata, ehhez igazodó nyitva tartás kialakítása, integrált oktatói/kutatói műhelycsarnokok, laboratóriumok, munkakörnyezet kialakítása, szállítási igények csökkentése stb.
- Az egyetem papírgazdálkodásának javítása érdekében cél a nyomtatási feladatok racionalizálása, a papírok intézményen belüli részleges újrahasznosítása és környezettudatos eszközbeszerzés (pl. kétoldalas (duplex) nyomtatók beszerzése).
- Az egyetemi polgárok munkahelyi életminőségének javítása terén: az intézmény kezelésébe tartozó épületek parkjainak kezelése és területének megtartása, közlekedési rendszerük környezettudatos fejlesztése pl. a kerékpárral való megközelíthetőség feltételeinek javítása; a munkahelyek és tantermek ergonómiai szempontok figyelembevételével történő kialakítása.

4.4 Társadalompolitikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában

Az Egyetem társadalmi szerepvállalása egyrészt a *foglalkoztatásra*, másrészt a *kutatás-fejlesztés élénkítésére* és ezáltal a gazdaság fenntartható fejlődésének megteremtésére van jótékony hatással.

Ennek megvalósítása érdekében az Intézmény az alábbi intézkedések bevezetését tervezi:

- Partneri kapcsolatok kiépítése és szélesítése: Az Intézmény által megvalósítani kívánt tervek sikerének érdekében a Debreceni Egyetem az érintettek bevonásával határozza meg a célokat és a megoldandó problémákat, és bevonja őket a tervezési, monitoring és értékelési folyamatokba is. Szándéka az, hogy a tágabb értelemben vett érintettekkel is élő, párbeszédet alakítson ki pl. a hallgatókkal, hatóságokkal, gazdasági szereplőkkel, lakosokkal stb.

A DEBRECENI EGYETEM FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

A partnerség kiépítésének azonban a határon túli együttműködésekre is ki kell terjednie a szomszédos országok mellett az EU további tagállamainak, illetve az EU-n kívüli országok intézményeire is.

- Nyilvánosság számára aktuális környezeti információkhoz való hozzáférés rendszeres biztosítása, miáltal az Egyetem példát kíván mutatni a társadalom tagjainak.
- Az intézmény hozzá kíván járulni a társadalom bizalom szintjének növekedéséhez a tiszta működésével kapcsolatos „átláthatóság” biztosításával és nyílt elkötelezettségével a társadalmi és természeti környezete iránt.
- Többlétszolgáltatások, kedvezmények nyújtása a helyi lakosságnak, pl. könyvtárak, egyéb helységek használata, egészségügyi, képzési szolgáltatás, díjkedvezmények speciális programok előtérbe helyezése stb.
- Az intézménynek törekednie kell működési területén a kulturált, tiszta környezet fenntartásának segítéséhez
- A célok között szerepel környezettudatos vagy fenntarthatóság tanulásával kapcsolatos akciók szervezése pl. veszélyes hulladékgyűjtés, egészséges lakókörnyezet ünnep, ingyenes vagy kedvezményes mérések, környezeti tartalmú nyílt nap szervezése

4.5 Oktatáspolitikai intézkedések a fenntartható fejlődés szolgálatában

A jelenlegi társadalmi, gazdasági és környezeti problémák megoldásának érdekében, szükséges, hogy a társadalmi szemléletmód megváltoztatása.. A fenntarthatóság elveinek, céljainak, módszereinek és az ezzel kapcsolatos értékeknek életünk minden színterén meg kell jelenniük, és ehhez szükséges a fenntartható fejlődés ismereteinek a meglévő oktatási rendszerekbe történő integrálása.

Megvalósítandó intézkedések:

- A közös rendezvények keretében illetve az oktatott tananyagokon keresztül megvalósított fenntarthatósággal kapcsolatos tudásmegosztás által a munkavállalók és hallgatók – egyéni szinten (pl. mesterséges világítás használata, vízhasználat, energiafelhasználás, szelektív hulladékgyűjtés, papírhasználat – kétoldalas nyomtatás, papír-újrafelhasználás, légkondicionálók használata) – maguk is hozzájárulnak a megfogalmazott célok, beavatkozási területek eléréséhez, egy élhető környezet fenntartásához.
- A tudásmegosztás tartalmának és módszerének ki kell terjednie a következő szempontokra: az oktatott tevékenységgel kapcsolatban a fenntarthatóságot biztosító célkitűzésekre, az ipari ökoszisztéma megoldásokra, anyag-, energia- és erőforrás-hatékonyság lehetőségeire, kibocsátás-csökkentésre, társadalmi felelősségvállalásra, a jövő nemzedékének jogaira, az elővigyázatosság elvére, a fenntarthatósághoz szükséges kompetenciák fejlesztésére.

4.6 A célok és intézkedések ütemezésének jelentősége

Az Intézmény fenntartható fejlődésének megvalósítása érdekében tett első lépés jelen fenntarthatósági stratégia elkészülése. Ezt követően az intézmény valamint az egyes egységek menedzsmentje játssza a kulcsszerepet az ebben megfogalmazott alap-, irányelvek és szempontok mindennapi életbe történő beépülésében. Az ezzel kapcsolatos elkötelezettségük a fenti intézkedések és döntési szempontok érvényesítésében nyilvánul meg. Felelősségi körük nélkülözhetetlen részét képezi a visszacsatolások rendszerének kialakítása, az intézkedések bevezetésének és hatékonyságának rendszeres felülvizsgálata.

Az Intézmény dolgozói és hallgatói, illetve az intézmény környezete belső ösztönzőik mellett ezáltal válnak részesévé annak az intézményrendszernek és folyamatnak, mely nemcsak az intézmény, hanem az ország, az Európai Unió valamint a világ összes országának fenntartható fejlődését szolgálja, s melynek célja az emberi társadalom fejlődése, fennmaradása.

A Fenntarthatósági Terv egyes részeinek kidolgozásában részt vettek:

A Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kara részéről:

Prof. Dr. habil. Polónyi István, tanszékvezető egyetemi tanár

Dr. Ujhelyi Mária, egyetemi docens

Kun András István, egyetemi tanársegéd,

Szabóné Kiss Erzsébet, Ph.D. hallgató

Orosz Ágnes, Ph.D. hallgató

Kristály'99 Kft.

Törös Attila, építészmérnök